

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het mooiste meisje aan boord: oorspronkelijke roman uit het Indische leven. Met een inleiding van Coen van 't Veer

Beijerinck, H.W.; Veer, C.B. van 't

Citation

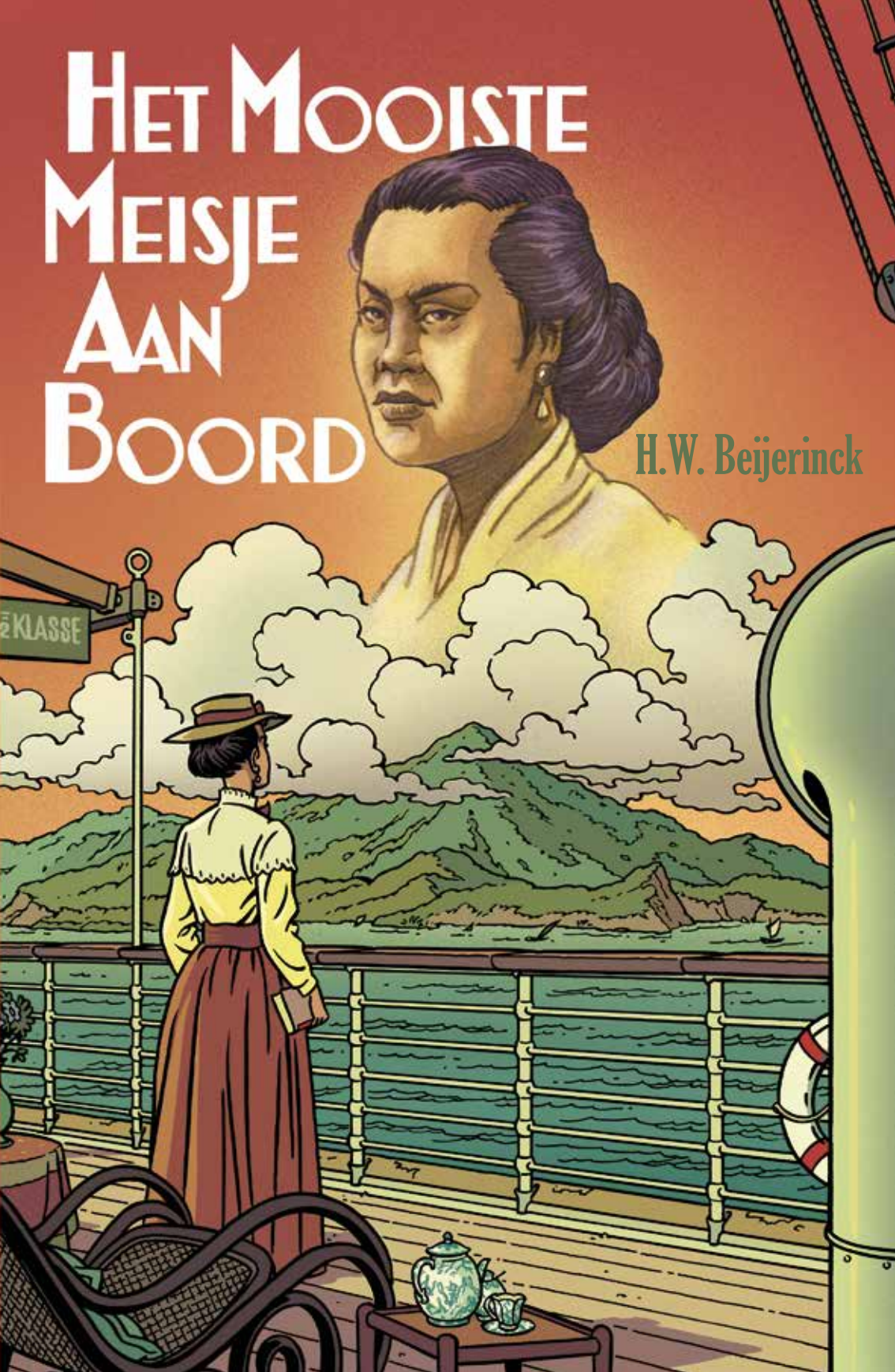
Beijerinck, H. W., & Veer, C. B. van 't. (2023). *Het mooiste meisje aan boord: oorspronkelijke roman uit het Indische leven. Met een inleiding van Coen van 't Veer*. Hilversum: Verloren. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3635551>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3635551>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

HET MOOISTE MEISJE AAN BOORD

H.W. Beijerinck

Het mooiste meisje aan boord

Het mooiste meisje aan boord

*Oorspronkelijke roman uit
het Indische leven*

H.W. BEIJERINCK

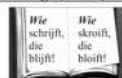
Met een inleiding van COEN VAN 'T VEER

Hilversum
Verloren
2023

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door financiële steun van:
Boekenfonds Elisabeth Grent/F.J.A.M. van der Helm en
Philippus Corts Fonds.

BOEKENFONDS

© 2023 De auteurs
Uitgeverij Verloren bv
Torenlaan 25
1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

ISBN 9789464550733

Omslagillustratie/typografie titel: Peter van Dongen, Amsterdam
Opmaak: Rombus/Patricia Harsevoort, Hilversum

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Inhoud

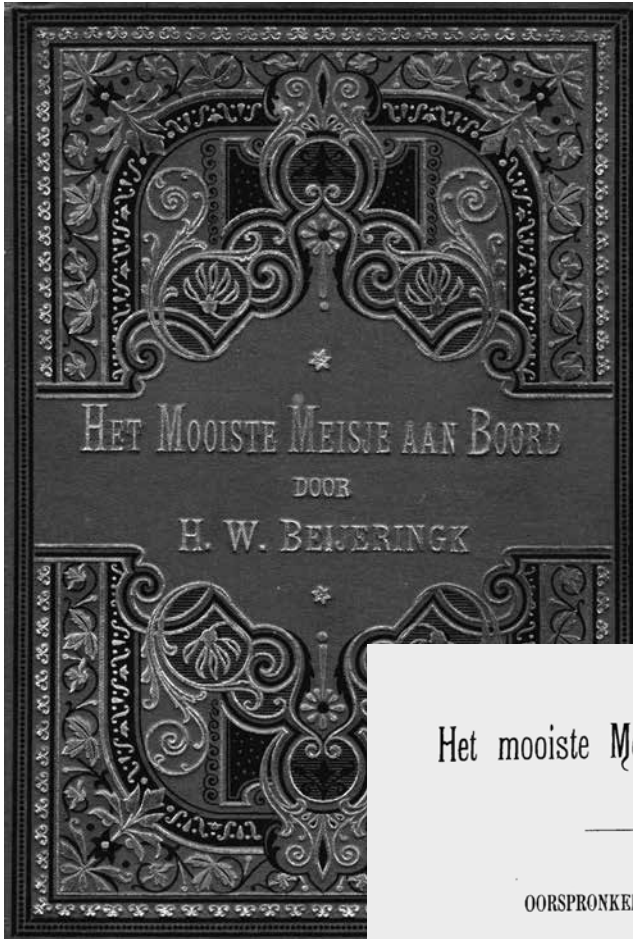
INLEIDING

Een eerbetoon aan de njai	9
Het leven en werk van Henriëtte Wilhelmina Beijerinck	10
<i>Het mooiste meisje aan boord</i>	18
Een naamloze Javaanse njai als heldin	22
Besluit	25
Bibliografie	26
De Beijerincks, getuigen van de Indische geschiedenis	27
Ten geleide	30

HET MOOISTE MEISJE AAN BOORD

OORSPRONKELIJKE ROMAN UIT HET INDISCHE LEVEN (1894)

Eerste hoofdstuk	33	Veertiende hoofdstuk	80
Tweede hoofdstuk	38	Vijftiende hoofdstuk	82
Derde hoofdstuk	43	Zestiende hoofdstuk	85
Vierde hoofdstuk	45	Zeventiende hoofdstuk	88
Vijfde hoofdstuk	49	Achttiende hoofdstuk	91
Zesde hoofdstuk	52	Negentiende hoofdstuk	94
Zevende hoofdstuk	55	Twintigste hoofdstuk	97
Achtste hoofdstuk	60	Een en twintigste hoofdstuk	100
Negende hoofdstuk	63	Twee en twintigste hoofdstuk	103
Tiende hoofdstuk	67	Drie en twintigste hoofdstuk	105
Elfde hoofdstuk	71	Vier en twintigste hoofdstuk	109
Twaalfde hoofdstuk	74	Vijf en twintigste hoofdstuk	113
Dertiende hoofdstuk	77		

Cover en titelpagina van
Het Mooiste Meisje aan Boord
uit 1894.

Het mooiste Meisje aan Boord.

OORSPRONKELIJKE ROMAN

UIT HET INDISCHE LEVEN,

DOOR

H. W. BEIJERINGK

Schrijfter van „Schuldig verklaard“.

AMSTERDAM — N. J. BOON.

INLEIDING

De huishoudsters (Njai's) door A. van Pers. Uit: *Nederlandsch Oost-Indische typen*. 's-Gravenhage 1856. Collectie Universiteitsbibliotheek Leiden, KITLV 51S5.

Een erbetoon aan de njai

Het boek *Het mooiste meisje aan boord. Oorspronkelijke roman uit het Indische leven* (1894) van Henriëtte Wilhelmina Beijerinck (1836-1906) was lange tijd zoek. Enkele jaren terug dook een exemplaar ervan op in de Ferdinand Postma Library van Potchefstroom (Zuid-Afrika).¹ Het zeldzame boek bleek een zeer bijzonder verhaal te bevatten.

Het mooiste meisje aan boord is geen literair meesterwerk. Al vertelt Henriëtte Wilhelmina Beijerinck beslist een meeslepende geschiedenis, ze was geen groot schrijfster. Dat verklaart dat de pers indertijd slechts matig enthousiast was over haar boek. Zo schreef een recensent van *Het Vaderland*: ‘Het is een eenvoudig, een beetje gerekt verhaal, dat geen diepen indruk maakt, maar zich wel lezen laat.’² Een criticus van *Noord en Zuid* vond dat de personages te weinig tot leven kwamen en dat Beijerincks techniek en opzet van de roman te wensen overlieten. Deze recensent schreef overigens met een ondertoon van verbazing over ‘de vreemde verhoudingen in Minies ouderlijke huis’.³

Dat laatste heeft te maken met de bijzondere inhoud van Beijerincks roman. De hoofdpersoon daarvan is een jonge Indo-Europese vrouw die worstelt met haar identiteit. Haar moeder is een naamloze Javaanse njai. Njais, de ‘huishoudsters’ van Europese kolonials, werden in de koloniale tijd volkomen gemarginaliseerd.⁴ In *Het mooiste meisje aan boord* krijgt deze njai echter niet alleen een stem, maar zelfs de rol van heldin. Hiermee is dit boek de eerste Nederlandstalige roman voor volwassenen waarin een njai op een positieve wijze wordt uitgebeeld.

1 *Het mooiste meisje aan boord* speelt een belangrijke rol in mijn proefschrift *De kolonie op drift*. Dankzij Olf Praamstra kreeg ik een scan van het boek in mijn bezit. Bij dezen wil ik de volgende medewerkers van de Ferdinand Postma Library/Noordwes-Universiteit in Potchefstroom bedanken: Wilna Stavast, Wilna Fick, Anneke Coetzee, Hein Viljoen. Mijn dank gaat ook uit naar Susanne Onel. Zij heeft de inleiding geredigeerd.

2 *Het Vaderland*, 5 december 1894.

3 Seyne Kok van der Mate 1895, p. 380.

4 Het negatieve imago van de njai bleef tot aan het einde van het koloniale tijdperk in Nederlands-Indië bestaan. Pas na de dekolonisatie van Indonesië kantelde dit beeld en zijn er in toenemende mate positieve beschrijvingen van de njai te vinden, die meer recht doen aan de werkelijkheid. In de Maleise verhalen die tussen 1896 en 1927 werden geschreven, is een meer sympathieke benadering van de njai te vinden. De njais zijn daarin weliswaar integere, trouwe vrouwen, maar ook in die verhalen vallen zij uiteindelijk op tragische wijze ten prooi aan de meedogenloze mannencultuur. Zie voor de geschiedenis van en literatuur over de njai Sutedja-Liem 2007 en Baay 2008.

Een njai met haar dochterje op Java. Collectie Universiteitsbibliotheek Leiden, KITLV 30486.

Het unieke, afwijkende perspectief op de koloniale verhoudingen maakt *Het mooiste meisje aan boord* tot een emancipatoir markeerpunt in de Nederlands-Indische literatuur. Deze heruitgave is dan ook een literair eerbetoon aan de njai, een *hormat* aan de vaak naamloze voormoeders van veel Nederlanders en Indonesiërs met een Indo-Europese afkomst.

Het leven en werk van Henriëtte Wilhelmina Beijerinck

Henriëtte Wilhelmina Beijerinck kwam uit een geletterd gezin.⁵ Haar vader was Gerrit Jan Adrianus Beijerinck (1792-1851). Na een avontuur met een boekhandel in Amsterdam, legde deze zich toe op het uitgeven van boeken. In 1837 werd

⁵ Met dank aan Herman Beijerinck, die een genealogie van de familie Beijerinck bijhoudt. Deze is te vinden via <http://beijerinck.eu/TNG/index.php>.

hij medeoprichter en eerste uitgever van *De Gids*.⁶ Hij stimuleerde schrijvers als Bosboom-Toussaint, Drost en Potgieter om te debiteren.⁷ De eerste twee echtgenotes van Gerrit Jan Adrianus Beijerinck stierven jong. In 1832 trouwde hij voor een derde keer, namelijk met Rudolph(a) Gos(u)ina van Slogteren (1807-1885). Dit huwelijk werd gezegend met tien kinderen, van wie er vijf de volwassen leeftijd niet bereikten. Henriëtte Wilhelmina was het vierde kind. Zij werd geboren in 1836 in Amsterdam en overleed in 1906 in een ziekenhuis te Hilversum.⁸ Helaas is er van haar geen portret overgeleverd.⁹

De familie Beijerinck was bekend met Nederlands-Indië, zoals onder meer blijkt uit de hierbeneden op de inleiding volgende tekst ‘De Beijerincks, getuigen van de Indische geschiedenis’. Drie broers van Henriëtte Wilhelmina zouden in Indië hun geluk beproeven. Haar oudste broer Johannes¹⁰ kwam op 18 januari 1860 met het schip *Nova Zembla* in Batavia aan.¹¹ In Modjokerto trouwde hij twee jaar later met Marie Korteweg.¹² Al na vier maanden huwelijk overleed zij in Soerabaja. Hij keerde daarop terug naar Nederland. Na een langdurig lijden stierf Johannes Beijerinck in Twello, slechts 33 jaar oud.

Een andere broer, Leonard Gerrit Beijerinck,¹³ vertrok in december 1862 naar Indië en arriveerde in maart 1863 in Batavia. Hij werd klein ambtenaar op Oost-Java. In Pamekasan trouwde hij met Suzanna Cornelia van Bockom Maas.¹⁴ Ze kregen vier kinderen. Leonard Beijerinck zou in Indië blijven tot aan zijn dood in 1892.

Het precieze jaar waarin Henriëtte Wilhelmina Beijerinck zelf naar Nederlands-Indië ging, is niet te achterhalen, evenals haar motief voor de overtocht. Waarschijnlijk speelde een rol dat het voor ongehuwde vrouwen uit de hogere middenklasse in het negentiende-eeuwse Nederland moeilijk was een fatsoenlijk bestaan te leiden.¹⁵ Uit Indische kranten blijkt in ieder geval dat Henriëtte tussen

6 Van den Berg & Couttenier 2009, p. 205-207.

7 Kruseman 1886-1887, deel 1, p. 763-767.

8 Zie <https://www.openarch.nl/nha:168538a7-141b-48c4-b1fo-0a4539f64881/nl>, geraadpleegd op 31 augustus 2022. <https://www.openarch.nl/nha:168538a7-141b-48c4-b1fo-0a4539f64881/nl>, geraadpleegd op 31 augustus 2022.

9 In *De kolonie op drift* heb ik *Het mooiste meisje aan boord* aan de verkeerde Henriëtte Wilhelmina Beijerinck toegeschreven. Ook heb ik het boek in 1893 laten verschijnen, waar dat 1894 moet zijn. Zie Van 't Veer 2020a, p. 87 en 93.

10 Johannes Beijerinck (1832-1865).

11 Aan boord bevond zich ook de passagier B.A. Barkeij. Deze B.A. Barkeij zou later aan P.A. Daum stof opleveren voor diens opmerkelijke laatste novelle ‘Ontzusterd’ (1897). *Javasche Courant* 21 januari 1860. Zie voor B.A. Barkeij (1834-1898) en ‘Ontzusterd’: Van den Bosch & Honings 2020.

12 Marie Korteweg (1842-1863).

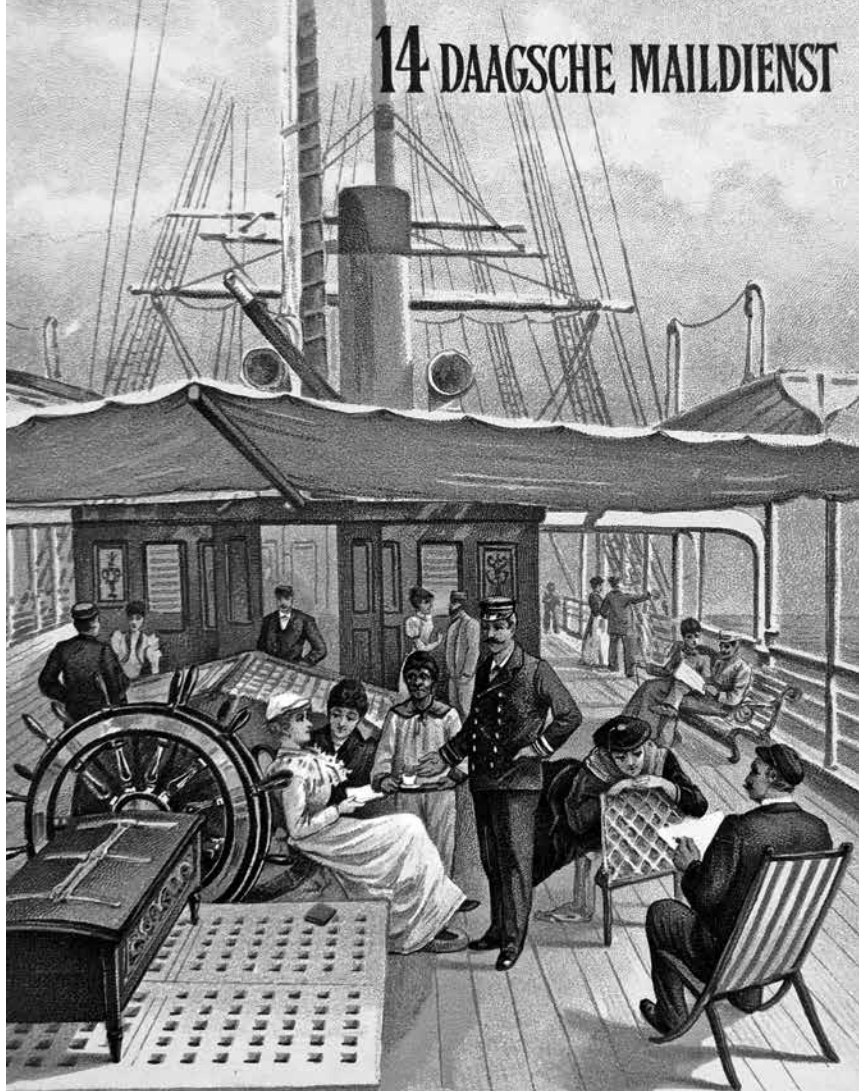
13 Leonard Gerrit Beijerinck (1840-1892).

14 Suzanna Cornelia van Bockom Maas (1847-1935).

15 Huisman schrijft dat de grote angst van een vrouw was om niet aan de man te komen en ‘over te schieten’. In Nederland was er in de negentiende eeuw namelijk sprake van een mannschaarste in de kringen van de hogere burgerij. Het beroep van gouvernante was een van de weinige ‘eervolle’ betrekkingen waarin een vrouw werkzaam kon zijn. Gouvernantes waren in de kolonie nodig om Europese kinderen een Europese opvoeding te geven. Met hen werd de Europese beschaving in de kolonie als het ware geïmporteerd. Huisman 2000, p. 17-18.

STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND”

14 DAAGSCHE MAILDIENST

AMSTERDAM-NEDERLANDSCH INDIE.

Advertentie voor de Stoomvaartmaatschappij 'Nederland'. Afbeelding L. van Leer & Co. Collectie Nick Tomberge.

1870 en 1872 geregeld in het gezelschap van kinderen tussen Oost- en West-Java heen en weer voer.¹⁶ Deze gegevens doen vermoeden dat zij als gouvernante werkte. In mei 1876 reisde zij een andere broer, Abraham Louis Marius Beijerinck,¹⁷ tegemoet toen deze uit Nederland naar Batavia reisde om daar emplooi te vinden.¹⁸ Abraham zou later een belangrijke rol in haar schrijverscarrière spelen.

Henriëtte Wilhelmina Beijerinck werd in 1877 hoofdredactrice van het tijdschrift *Insulinde*. Ze betrok een huis met vier kamers op Kramat.¹⁹ Waarschijnlijk had ze daarvoor al enige tijd anoniem geschreven voor kranten en tijdschriften die in Batavia werden uitgegeven. Kennelijk was ze opgefallen bij de heren Ogilvie & Co, uitgevers van het *Bataviaasch Handelsblad*. In de *Locomotief* lieten deze namelijk weten dat zij een ‘damescourant’ zouden gaan uitgeven en dat dit tijdschrift *Insulinde* onder redactie zou komen te staan van H.W. Beijerinck.²⁰ Niet veel later publiceerde zij in deze krant een ingezonden stuk waarin zij zich afzette tegen het twaalf dagen eerder door deze krant verspreide bericht dat *Insulinde* een ‘mode-blad’ zou worden. Dat was volgens haar beslist niet het geval. Het zou een weekblad worden dat gericht was op ‘vrouwen en meisjes’, ‘waarin wij zullen trachten onze lezeressen een frisch overzicht te geven van belangrijke zaken op veler gebied, en haar alzo wekelijks een aangename lectuur te verschaffen’.²¹

In een recensie van een week eerder besprak de redacteur van *De Locomotief* het proefnummer van het tijdschrift overigens op positieve wijze. Vol ontzag meldde de krant dat Beijerinck het tijdschrift zo’n beetje in haar eentje had volgeschreven: ‘In één nummer vijf – zegge vijf! – artikelen van Mej. B.’s hand....’ De redacteur nam ‘voor zooveel arbeidzaamheid den hoed af!’²²

Het *Makassaarsch Handelsblad* achtte het ‘een goed denkbeeld van de uitgevers dezer courant een weekblad op touw te zetten voor de dames in Nederlandsch-Indië.’ Er verschenen een prospectus en een proefnummer:

16 In de *Java-Bode* van 28 maart 1870 was er sprake van een ‘mejufvrouw Beijerinck’ die naar Oost-Java reisde. ‘Mejufvrouw’ was de gebruikelijke aanduiding voor ongetrouwde vrouwen. Nog geen vier maanden later voer ze weer naar Batavia terug. In april 1871 vertrok ze naar Cheribon. In augustus van datzelfde jaar arriveerde ze weer in Batavia. De *Java-Bode* van 15 juni 1872 meldde dat ze sloop op het stoomschip *Minister Franssen van de Putte* dat naar Anjer, Patitjan en Tjilatjap voer. Op 24 oktober berichtte dezelfde krant dat mejuffrouw Beijerinck in het gezelschap van twee kinderen met het stoomschip *Batavia* in de gelijknamige stad was gearriveerd.

17 Abraham Louis Marius Beijerinck (1849-1924).

18 Abraham kwam aan op 21 mei 1876 in Batavia en zijn zus, per schip vertrokken uit Oost-Java, arriveerde drie dagen later in Indië’s hoofdstad. *Bataviaasch Handelsblad* 24 mei 1876.

19 *Bataviaasch Handelsblad* 20 februari 1878.

20 *De Locomotief* 3 juli 1877.

21 *De Locomotief* 18 juli 1877.

22 *De Locomotief* 11 juli 1877. In het tijdschrift *Insulinde* publiceerden later ook andere vrouwen; hun bijdragen verschenen meestal onder hun initialen. Zie *Nieuwsblad voor den boekhandel* 45 (1878), no 39, 17 mei 1878.

In een toespraak aan de Indische dames belooft de redactrice, dat de huisvrouw, het meisje en de onderwijzeres haar gading in *Insulinde* zullen vinden en tevens gelegenheid om zelf hare gedachten te uiten. Eenige opmerkingen over proza en poëzie in het leven, over het aankweken van bloemen, over de laatste modes, over het esthetische in de dameskleeding, eene novelle getiteld: een pic-nic én zijne gevolgen, een paar recepten leveren een goed denkbeeld van wat de redactrice zich voorstelt.²³

Hetzelfde krantenbericht berichtte dat het blad zou worden voortgezet wanneer zich vierhonderd abonnees hadden aangemeld. De prijs bedroeg vijf gulden per kwartaal.

Van het ‘damesweekblad’ *Insulinde* zijn in de Nederlandse bibliotheken helaas geen exemplaren aanwezig.²⁴ Maar in de *Java-Bode* werd de inhoud van enkele nummers aangekondigd, waardoor er toch een beeld van het tijdschrift verkregen kan worden. Zo bevatte het tijdschrift naast feuilletons beschouwingen over het vrouw-zijn, literatuur, en muziek.²⁵

Soms mengde Beijerinck zich met haar tijdschrift in het publieke debat. Zo zou de Indische pers zich volgens haar onbeleefd hebben gedragen jegens Mina Kruseman, toen deze in het najaar van 1877 twee voordrachten in Batavia gaf.²⁶ De *Java-Bode* kantte zich tegen dit oordeel en gaf aan dat de ontvangst van Kruseman misschien wat stijf, maar zeker niet onheus was geweest.²⁷

Het tijdschrift *Insulinde* werd niet het succes waarop de uitgevers hadden gehoopt. Vanaf 1 maart 1878 staakten Ogilvie & Co de uitgave ervan en zette Beijerinck het blad voor eigen rekening voort.²⁸ Voortaan werd het gedrukt bij H.M. van Dorp & Co. te Batavia. De doorstart werd geen succes: het blad stopte eind 1878.²⁹ Beijerinck verliet haar huis met vier kamers op Kramat en keerde terug naar Europa.³⁰

23 *Makassaarsch Handelsblad* 7 augustus 1877.

24 In het Perpustakaan Nasional RI in Jakarta zouden nog exemplaren uit 1878 (kunnen) staan, maar de ervaring leert dat het negentiende-eeuwse deel van de collectie niet of nauwelijks te raadplegen is. Sommige stukken zijn bovendien verdwenen. Zie <https://onsearch.id/Record/IOS1.INLIS00000000123124#holdings>, geraadpleegd op 31 augustus 2022.

25 In de *Java-Bode* van 9 juli 1878 werd bijvoorbeeld als de inhoud van aflevering 45 van het tijdschrift aangekondigd: ‘De vrouw onzer dagen. – Litteratuur Frederika Bremer. – Muziek-Overzicht – Mengel-Werk De Legende van den Duivel – Berichten uit de Vrouwenwereld. – Feuilleton. – Beethoven in de keuken’.

26 Mina Kruseman (1839-1922). Zie voor Krusemans moeizame verhouding met de Indische pers Praamstra 2003, p. 17-22 en Mooij 2013, p. 199.

27 *Java-Bode* 2 november 1877.

28 *Java-Bode* 21 februari 1878 en *De Locomotief* 25 februari 1878.

29 *De Indische Gids* meldde in 1879: ‘Uit gebrek aan belangstelling is de uitgave van het Dames-Weekblad *Insulinde* met ’t einde van het vorige jaar gestaakt. Door de redactrice, Mejufvrouw H. W. Beijerinck, zal echter over eenige maanden een wekelijksche damesrubriek in een nader te noemen Indisch dagblad worden geplaatst, welke rubriek door haar hier te lande bewerkt, en geregeld naar Indië gezonden zal worden.’ *De Indische Gids* 1879 deel 1, p. 369. Een dergelijk bericht is ook te vinden in *Bataviaasch Handelsblad* 10 december 1878.

30 *Bataviaasch Handelsblad* 20 februari 1878. In het *Bataviaasch Handelsblad* stond op 5 mei 1879: ‘TE HUUR: Het HUIS op Kramat, laatst bewoond door Mejuf. BEIJERINCK. Te bevragen bij W. BRUINING & Co.’.

Voor de *Soerabaya-Courant* schreef ze vervolgens als ‘Part. Corr. van de Soer. Ct.’ de wekelijkse rubriek ‘Brieven uit Parijs’. Deze brieven bevatten vooral politiek nieuws.³¹ Ze werden naar verluidt graag gelezen.³² In dezelfde krant stonden ‘Brieven uit Nederland’, een rubriek die vermoedelijk ook van haar hand was. Na 1881 verhuisden de brieven van de voorpagina naar het binnenblad, om een jaar later vervangen te worden door een Nederlandse causerie en berichten uit de *Figaro*.³³

Beijerinck begon vervolgens te schrijven aan een Indische novelle. Het 85 pagina’s lange ‘Een Indisch kind’ verscheen in 1884 integraal in het Nederlandse tijdschrift *Los en vast*.³⁴ De novelle blijkt de oerversie van *Het mooiste meisje aan boord* te zijn. Haar broer Abraham, die in Batavia en Semarang allerlei banen in de uitgeverwereld had gehad, onder meer als boekhandelaar en verkoper van ‘Indische fotografieën’ met als onderwerpen ‘Wajang (Serimpi), Jav. vorsten, bijwijven, terechtstelling van ketjoes enz.’,³⁵ moet zich ‘Een Indisch kind’ hebben herinnerd toen hij op 1 november 1886 hoofdredacteur werd van *De Telefoon*, een weekblad voor Indo-Europeanen, dat vanaf die datum een dagblad voor een breder publiek zou worden.³⁶ ‘Het goedkoopste dagblad van Indië’ – de abonnementsprijs bedroeg 1 gulden per maand – kondigde in advertenties als publiekstrekker het feuilleton ‘Een Indisch kind’ van H.W. Beijerinck aan.³⁷

Het *Soerabaijasch Handelsblad* schreef daarover:

Als feuilletoniste is voor *De Telefoon* mejuffrouw H.W. Beyerinck, thans in Nederland, vroeger hier, aangenomen. Zij schreef vroeger geruimen tijd uit Parijs voor de Soerabaia Courant brieven, die met graagte gelezen werden. Zeer vaardig met de pen en met Java uit- en inwendig bekend, verkeerdt hebbende onder de hoogste en lagere standen op Java, zal zij interessant genoeg kunnen wezen. ’t Zal blijken binnen een dag of wat, hoe zij dat nog is. Lang liet zij, tenzij anoniem en dan onder een mom, dat we niet kennen, niets van zich hooren.³⁸

Indisch meisje te Batavia. Collectie Universiteitsbibliotheek Leiden, KITLV A488.

31 Particuliere correspondent van de *Soerabaya-Courant*.

32 *Soerabaijasch Handelsblad* 25 mei 1887.

33 De *Soerabaya-Courant* is te raadplegen op microfilm in de KB Den Haag onder NBM C 71.

34 In de inhoudsopgave daarvan staat de schrijfster vermeld als W.A. Beijerinck. Onder de laatste regels van het verhaal staat echter de naam met de juiste initialen.

35 *De locomotief* 2 mei 1883.

36 Termorshuizen 2011, p. 179-183.

37 *De Telefoon* 30 oktober 1886 en *De nieuwe vorstenlanden* 22 november 1886.

38 *Soerabaijasch Handelsblad* 25 mei 1887. Al was Henriëtte Wilhelmina Beijerinck toen

Als feuilleton liep ‘Een Indisch kind’ in *De Telefoon* van 1 november 1886 tot en met 14 december van dat jaar. De novelle werd opgevolgd door nog een feuilleton van haar hand: ‘Onder verdenking’. Deze ‘humoristische novelle’ met een Indische toets liep tot en met vrijdag 4 februari 1887. Na ‘Onder verdenking’ zou Henriëtte Wilhelmina Beijerinck niet meer, althans niet onder haar naam of initialen, in Indische tijdschriften of kranten publiceren.³⁹

In 1889 verscheen haar debuutroman *Schuldig verklaard*.⁴⁰ Er zijn helaas geen exemplaren van overgeleverd. Waarschijnlijk heeft Beijerincks feuilleton ‘Onder verdenking’ gediend als model voor de roman. Dat geeft ons toch een zeker zicht op de inhoud van de tekst, die een Indische tintje heeft.

De hoofdpersoon van ‘Onder verdenking’, een verhaal vol toevalligheden, is de 28-jarige Frits van Loon. Hij is de zoon van een lid van de Raad van Justitie in Batavia en portretschilder van beroep. Frits heeft de pech dat hij steeds voor iemand anders wordt aangezien. Zijn vader vindt dat het tijd is om te trouwen en stuurt hem met wat aanbevelingsbrieven voor vrienden in zijn portefeuille naar Europa. In een Nederlandse treincoupé ontmoet hij twee dames die deel uitmaken van een Poolse oplichtersbende, en hun onschuldige dienstmeisje. Frits gaat op reis naar Mainz en Koblenz. Ook de Poolse oplichtersbende opereert in die plaatsen. Frits wordt aangezien voor de fraudeur Vladimir en opgepakt door de politie. Een Nederlandse advocaat helpt hem zijn onschuld aan te tonen. Ook het dienstmeisje Margaretha blijkt door de bende te zijn opgelicht. In Koblenz betaalt hij de hotelrekening waar de Polen haar mee hebben laten zitten. Later komt uit dat zij de dochter is van een berooide majoor van het KNIL, die hij van zijn vader moest opzoeken. Frits en Margaretha besluiten te trouwen, de Poolse bende wordt opgerold en na nog wat wederwaardigheden vertrekt het gelukkige echtpaar met de majoor naar Java.

In 1892 publiceerde Beijerinck de tekst van *De Nacht-Cactus. Oorspronkelijk blijspel in twee bedrijven*. Zij had er een jaar eerder een eervolle vermelding in de toneelwedstrijd van de stad Antwerpen, categorie blijspelen, voor gekre-

waarschijnlijk al gestopt bij het blad, de datum van dit bericht is correct. In Indië ging er bij bepaalde kranten wellicht ook wel eens iets fout, waardoor sommige berichten kennelijk wat later of zelfs veel te laat werden gepubliceerd.

³⁹ Dat de Indische perscarrière van haar broer Abraham moeizaam verliep, heeft daarin mogelijk een rol gespeeld. Op 1 maart 1889 vertrok hij als hoofdredacteur bij het dagblad. Zie Termorshuizen 2011, p. 179-183. Daarna probeerde Abraham in Soerabaja tevergeefs het rooms-katholiek dagblad *Onze Tijd* van de grond te krijgen. Zie *Soerabaijisch Handelsblad* 1 juli 1889 en *De nieuwe vorstenlanden* 1 november 1889. In 1899 zou Abraham Beijerinck nog één keer proberen een tijdschrift in de Indische markt te zetten. Het zou *De Indische Revue* gaan heten. Het vanuit Weltevreden uit te geven weekblad zou als hoofdredacteur J.H.F. van de Wall (1869-1948) hebben, als premie zou de nieuwe roman van de dan nog onbekende auteur Victor Ido (het pseudoniem van Van de Wall) *Satan* worden gegeven. Het tijdschrift zou slechts twee jaar bestaan. Zie *De Sumatra Post* 10 januari 1899. In de afleveringen uit 1900 staat Abraham Beijerinck niet vermeld. Daarna zat hij zonder beroep. In 1924 zou hij in Weltevreden overlijden. *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië* 5 november 1909 en 11 oktober 1924.

⁴⁰ *Brinkman's alphabetische lijst* uit 1890 geeft aan dat deze ‘oorspronkelijke romantische schets’ in 1889 bij C. Avis Jzn in Zeist is uitgegeven.

gen.⁴¹ Het 48 pagina's tellende blijspel is eigenlijk meer een klucht over een rijke grondbezitter die denkt dat zijn nachtcactus na zes jaar eindelijk gaat bloeien, en die ten onrechte allerlei vrienden en kennissen voor deze gebeurtenis uitnodigt.⁴²

In 1893 volgde *Een vreeselijk mensch. Oorspronkelijk blijspel in een bedrijf*. Wellicht was Beijerinck geïnspireerd door de jaren 1887-1893, waarin ze in de zomermaanden in Katwijk aan Zee directrice was van een pension voor jonge kinderen.⁴³ In deze klucht van 41 bladzijden speelt de eigenaresse van een pension aan zee hoog spel.⁴⁴

Voor zover ze te beoordelen vallen, doen deze verhalen van Beijerinck vol moedwil en misverstand naar literaire en esthetische maatstaven vrij onbeholpen aan. De plots zijn nogal gezocht en onwaarschijnlijk, en haar stijl laat hier en daar te wensen over. Ze schreef idealistisch proza, dat in haar tijd al enigszins passé was: met een goede afloop en zonder diepgaande psychologische karaktertekening.⁴⁵

Over het verdere leven van de schrijfster is weinig meer bekend dan wat uit kranten en tijdschriften is op te maken. Na het verschijnen van *Het mooiste meisje aan boord* in 1894 berichtten de media nog slechts sporadisch over haar. Er verschenen advertenties in de kranten voor haar romans, een enkele recensie en ten slotte haar doodsbericht in 1906.

41 *Opregte Haarlemsche Courant* 23 februari 1892.

42 De korte inhoud van het toneelstuk: De heer Havelaar, een rijke grondbezitter, heeft een kas waarin al zes jaar lang een nachtcactus staat. Zijn tuinman heeft Havelaar om hem ter wille te zijn verteld dat de cactus in de komende nacht zal gaan bloeien. Havelaar heeft daarop al zijn kennissen uitgenodigd. Zelf moet hij naar zijn whistavond, maar zijn vrouw en dochter Jacqueline kunnen de visite wel opvangen tot hij weer thuis is. De dames hebben echter al een avondvisite afgesproken. Hun vertelt de tuinman desgewenst dat hij er helemaal niet zo zeker van is dat de cactus vannacht in bloei zal staan. Zij gaan ervan uit dat Havelaar de gasten heeft afgezegd. In de avond treft Ferdinand van Diemen, de verloofde van Jacqueline die in Leiden rechten studeert, een leeg huis. In plaats van uit te kunnen rusten ziet hij zich gedwongen om de ene na de andere gast welkom te heten in het huis. Als blijkt dat de nachtcactus niet bloeit, redt de tuinman de avond door het gezelschap een mooie rondleiding door de kas te geven. De tuinman loopt binnen op de fooien. Bij thuiskomst beseffen Havelaar, zijn vrouw en zijn dochter dat Ferdinand en de tuinman de avond hebben gehad.

43 Van 1887 tot 1893 opende Henriëtte Wilhelmina Beijerinck te Katwijk aan Zee enkele jaren achter elkaar in de zomermaanden een pension 'teneinde kinderen uit den beschaafden stand de zeelucht te doen genieten en onder hare verzorging te nemen'. Ze woonde op dat moment in Arnhem aan de Spijkerstraat 115. Zie *Nederlands tijdschrift voor geneeskunde* 32 (1888), p. 131; *Algemeen Handelsblad* 20 juni 1890, *Dagblad van Zuidholland en 's Gravenhage* 24 februari 1892; *Het nieuws van den dag: kleine courant* 29 juni 1893. Later zou ze naar Den Haag verhuizen.

44 De korte inhoud van het toneelstuk: Bertha Verweide heeft in deze zomer niet alleen te veel kamers van het damespension verhuurd, ze heeft ook toegestaan dat een officier het kabinet heeft betrokken. De pensionhoudster probeert de gasten bij elkaar weg te houden. Op het strand raakt de kapitein verliefd op een jonge weduwe die in het pension de kamer naast hem blijkt te hebben gehuurd. Het bedrog van de pensionhoudster komt uit, de verliefde kapitein verlaat het logement, alsook een ontevreden kamerhuurster, en de jonge weduwe blijft evenzeer verliefd als enige achter in het pension aan zee.

45 Zie voor de afname van belangstelling voor idealistisch proza Anbeek 1999, p. 40-41 en Van den Berg & Couttenier 2009, p. 502-505.

Indo-Europese vrouw in
Soerabaja. H.G. Rimestad.
Collectie Universiteits-
bibliotheek Leiden,
KITLV 50470.

Het mooiste meisje aan boord

Het mooiste meisje aan boord vormde het eindpunt en meteen ook het hoogtepunt van Beijerincks bescheiden schrijfcarrière. Ook deze tekst heeft weliswaar een idealistische inslag, maar de roman vormt een gunstige uitzondering in haar bescheiden oeuvre omdat deze dieper snijdt dan haar andere werken. Qua inhoud sluit dit werk aan bij dat van andere vrouwelijke literaire pioniers van de Nederlands-Indische letteren als M.C. Frank, Mina Kruseman, Melati van Java, Thérèse Hoven en Annie Foore, die behoorden tot de kleine groep vrouwen die in de negentiende eeuw naar Indië gingen en daarover romans en verhalen schreven.⁴⁶ Net als Beijerinck plaatsten deze schrijfsters in hun werk de vrouw op de voorgrond. Zij baanden in de negentiende eeuw de weg voor de vele schrijfsters die in de eeuw daarna over Indië zouden schrijven.

⁴⁶ Zie voor de rol van deze schrijfsters als pioniers zie Nieuwenhuys 1978, p. 216-236 en Loriaux 2005, p. 13-23.

In hun teksten kregen Indo-Europese vrouwen echter nog slechts sporadisch een hoofdrol toebedeeld. *De familie van den resident* (1875) van Melati van Java, *De koloniaal en zijn overste* (1877) van Annie Foore en *Bijna verloren* (1880) van M.C. Frank zijn vroege voorbeelden daarvan. Dat een Indo-Europese vrouw centraal staat in *Het mooiste meisje aan boord*, maakt deze roman sowieso al speciaal. Maar Beijerinck onderscheidt zich met haar Indische roman bovenal van haar schrijvende tijdgenoten doordat zij een belangrijke rol toekent aan een Javaanse vrouw.

In *Het mooiste meisje aan boord* is Minie van Ellinkhuizen het hoofdpersonage. Zij is de dochter van een ambtenaar van goeden huize en een Javaanse njai. Als Minie vijf jaar oud is, wordt zij voor een Europese opvoeding naar haar grootmoeder in Nederland gestuurd. Deze maakt van het Indische kind een Europese dame. Op Minies vraag of het waar is dat een inheemse vrouw haar moeder is, antwoordt haar grootmoeder dat ze geen moeder meer heeft. Als Minie zeventien is, sterft haar grootmoeder. Haar vader haalt haar daarop terug naar Indië. ‘La belle Indiënné’ wordt aan boord van het stoomschip verliefd op baron van der Eyken. Minies ‘onwettige’ en gemengde afkomst staat echter een huwelijk in de weg. Van der Eyken geeft namelijk gevolg aan zijn ‘standsvooroordeelen’.

In Batavia wordt Minie afgehaald door haar vader. In het ouderlijk huis in de binnenlanden ontmoet zij haar broertjes en zusjes. Ten opzichte van haar – naamloze – Javaanse moeder houdt ze aanvankelijk afstand, maar uiteindelijk volgt ook met haar een hartelijke hereniging. Na een groot feest ter ere van haar terugkeer in Indië vertelt Minie aan haar vader het geheim van haar grote verdriet: de door haar ‘onwettige’ en gemengde afkomst onmogelijke liefde tussen haar en baron van der Eyken.

Twee jaar later wordt Van der Eyken als ambtenaar toegevoegd aan (inmiddels) assistent-resident Van Ellinkhuizen. Als Minie ziek wordt, regelt haar moeder een gesprek tussen haarzelf en Van der Eyken. Zij legt hem uit dat zij haar man al twintig jaar trouw is en dat deze haar de beschaving heeft bijgebracht die haar onderscheidt van haar rasgenoten. Van der Eyken beseft wat een edelmoedige vrouw Minies moeder is, stort zijn hart bij haar uit en smeekt haar om haar hulp. Na een gesprek met Minies vader ontvangt Van der Eyken de volgende dag uit de handen van haar moeder zijn bruid. De moederliefde van de ‘gemeene inlandsche vrouw’, de inheemse vrouw van gewone komaf, heeft de verschillen in rang, stand en afkomst vereffend.

Zoals gezegd heeft Beijerinck de roman *Het mooiste meisje aan boord* geschreven op basis van de novelle ‘Een Indisch kind’. Beide verhalen komen dan ook voor een groot deel overeen. Wel blijkt de tekst te zijn herschreven. Zo heeft de schrijfster geprobeerd de stijl enigszins te verbeteren.

Wat ook meteen opvalt, is dat de tekst van *Het mooiste meisje aan boord* ongeveer een kwart langer is. Waarschijnlijk zag Beijerinck bij herlezing van ‘Een Indisch kind’ in dat aan het verhaal een goed slot ontbrak – en dat is goed te begrijpen. In de novelle gaat het verhaal namelijk als een nachtkaaars uit. De roman heeft een volledig ander slot gekregen. De tekst is daartoe uitgebreid met ongeveer achtduizend woorden.

die moeder, ondanks de groote klove die haar scheidde, meer en meer was gaan liefhebben en in hare huiselijke deugden waardeeren, zou misschien deze oostersche opvatting gaandeweg de geheele verhouding weer bedorven hebben, indien niet de heer Van Ellinkhuizen streng de hand gehouden had aan zijn bevel, dat Minie in dit opzicht volkomen vrij moest worden gelaten. Hij duldde op dit punt niet de minste inmenging der moeder; zelfs geene zijdelingsche zinspelingen werden toegestaan; en zijn belooning voor die zorg was dat het meisje steeds met volle vertrouweljkheid haar uitspraak over ieder huwelijksaanzoek, dat zich voordeed, aan hem mededeelde.

Die volkomen vrijdom van alle overhaasting, geholpen door het feit dat Van der Eyken voortdurend niets meer van zich liet hooren, maakten eindelijk van lieverlede den weg tot haar genegenheid begaanbaar voor een begaafd, energiek jonkman, onder haren vader dienende. Haar eerste liefde, waarover niemand ooit weer met haar had gesproken, was haar heilig gebleven, even heilig als die eener moeder voor haar gestorven eersteling. Maar bijna half bewust was zij minder weerstrevend gaan luisteren naar de vurige woorden van hem voor wiens karakter haar vaders voorliefde getuigde; en in dien wedstrijd met haar hart had hij, die binnen weinig dagen haar bruijom stond te worden, glansrijk zijne zegepraal behaald.

Als het nu weder feest ter harer eer is in haars vaders huis, zal zij niet minder schoon zijn dan de eerste maal, maar ongetwijfeld heel wat gelukkiger!

H. W. BEIJERINCK.

Beide verhalen kennen na de terugkeer van Minie in Indië een tijdsprong van twee jaar. In 'Een Indisch kind' volgen daarna nog slechts twee pagina's tekst. Hier duldt Minies vader geen enkele inmenging van haar Javaanse moeder waar het gaat om de keuze van een huwelijkspartner. Hun dochter moet daarin volkomen vrij zijn. Geholpen door het feit dat baron Van der Eyken niets meer van zich laat horen, vat Minie uiteindelijk genegenheid op voor 'een begaafd, energiek jonkman, onder haren vader dienende'.⁴⁷ Aan het slot van 'Een Indisch kind' is zij Van der Eyken niet vergeten, maar

bijna half bewust was zij minder weerstrevend gaan luisteren naar de vurige woorden van hem voor wiens karakter haar vaders voorliefde getuigde; en in dien wedstrijd met haar hart had hij, die binnen weinig dagen haar bruijom stond te worden, glansrijk zijne zegepraal behaald.

Als het nu weder feest ter harer eer is in haars vaders huis, zal zij niet minder schoon zijn dan de eerste maal, maar ongetwijfeld heel wat gelukkiger!⁴⁸

47 Beijerinck 1884, p. 418.

48 Beijerinck 1884, p. 418.

heid heeft niet alleen dat hij Minie mint, doch bovenal, dat hij haar bezit waard is.

„Maak haar gelukkig. Zij heeft getoond dat ze u boven allen liefheeft!” spreekt hij vol ernst en als van der Eyken terugwandelt naar zijn woning dan schijnt hem de wereld veranderd.

— — — — —
— — — — —

's Anderen daags wacht den gelukkigen jongen man de grootste vreugde. Niet uit de handen des vaders doch uit die van de moeder ontvangt hij zijn bruid. De moederliefde vereffent op dat oogenblik rang en stand en van der Eyken sluit voor immer een verbond met haar.

Kort hierna is het weder feest ter eere van Minie doch dan vraagt ze niet als twee jaren geleden of ze wel gelukkig is, haar kind.

Al denkt ze niet hoovaardig genoeg over zich zelve om zich de eer daarvan toe te kennen, ze weet dat haar tusschenkomst van nut is geweest en dat haar kind door haar toedoen een gelukkige toekomst tegemoet gaat.

EINDE.

In *Het mooiste meisje aan boord* komt Van der Eyken zoals gezegd na twee jaar weer in beeld als huwelijkspartner. Minies Javaanse moeder zorgt er immers voor dat zij beiden weer bij elkaar komen. Zij maakt de baron duidelijk dat ware beschaving niet afhankelijk is van afkomst en achtergrond. Aan het einde van de roman ligt de focus bij haar:

's Anderen daags wacht den gelukkigen jongen man de grootste vreugde. Niet uit de handen des vaders doch uit die van de moeder ontvangt hij zijn bruid. De moederliefde vereffent op dat oogenblik rang en stand en van der Eyken sluit voor immer een verbond met haar.

Kort hierna is het weder feest ter eere van Minie doch dan vraagt ze niet als twee jaren geleden of ze wel gelukkig is, haar kind.

Al denkt ze niet hoovaardig genoeg over zich zelve om zich de eer daarvan toe te kennen, ze weet dat haar tusschenkomst van nut is geweest en dat haar kind door haar toedoen een gelukkige toekomst tegemoet gaat.⁴⁹

49 Beijerinck 1894, p. 150.

Foto van een echtpaar in Soerabaja (1897). Collectie Universiteitsbibliotheek Leiden, KITLV 50465.

Niet alleen trouwt Minie met de man van haar hart, ook zorgt haar Europese vader niet langer voor de beslissende wending in het verhaal. Minies Javaanse moeder krijgt de rol van heldin toebedeeld en haar overdenkingen vormen bovendien het slot van de roman. Doordat een Javaanse *njai* zowel de heldenrol als het laatste woord krijgt toebedeeld, wijkt de roman ook wat betreft koloniale denkbeelden behoorlijk af van die uit de novelle. Daar lijkt een omslag in de koloniale ideologie achter schuil te gaan die dwars tegen de koloniale tijdgeest indruist. Dat is wat *Het mooiste meisje aan boord* zo bijzonder maakt.

Een naamloze Javaanse *njai* als heldin

In de negentiende eeuw vloeiden de verschillende etniciteiten in de koloniale samenleving geleidelijk in elkaar over. Er waren slechts weinig Europese vrouwen in Indië, waardoor veel Europese mannen een inheemse vrouw als *njai* ‘namen’.⁵⁰ Uit zo’n concubinaat – een huwelijk tussen hen vond zelden plaats – werden kinderen van gemengde afkomst geboren. De juiste opvoeding en opleiding konden er volgens de koloniale ideologie uit die tijd voor zorgen dat lichtgetinte Indo-Eu-

⁵⁰ Zie Baay 2008 voor de geschiedenis van de *njai*.

roepenen aansluiting kregen bij de witte koloniale elite. Indo-Europeanen met een donkere huid en te geaccultureerd gedrag werden daarentegen afgewezen. Zij kwamen naar de toenmalige opvattingen te dicht in de buurt van de inheemsen.⁵¹

Deze koloniale ideologie is ook in 'Een Indisch kind' en in *Het mooiste meisje aan boord* aanwezig: door de Europese opvoeding van haar grootmoeder worden de Aziatische invloeden bij de lichtgekleurde Indo-Europese Minie uitgewist. Geheel volgens de koloniale normen van die tijd wordt in de novelle Minies moeder naar de achtergrond gedrongen en zorgt Minies vader ervoor dat zij een andere man krijgt dan haar eerste geliefde, baron van der Eyken. Het bijzondere van de roman is dat de 'beschavende' invloed van een Europese 'opvoeding' op een Javaanse vrouw, een njai, nog verstrekkender gevolgen heeft dan in de novelle. Ook al wordt het concubinaat in beide versies van de tekst in principe afgewezen, in de novelleversie van 1884 staat al dat Minies Europese vader in staat was haar Javaanse moeder 'tot zich op te heffen in plaats van tot haar af te dalen'. In de romanversie uit 1894 trekt Beijerinck deze lijn nog verder door. Met de 'opheffing' van een Javaanse vrouw tot het niveau van de Europeaan lijkt iets van de beschavingsmissie die kenmerkend zou worden voor de ethische politiek, nog dieper in het verhaal te zijn doorgedrongen.⁵² In dat ethische beleid zou het 'opheffen' naar een 'hogere' beschavingsniveau van de inheemse bevolking door de Europese kolonisatoren centraal komen te staan.⁵³

Het mooiste meisje aan boord is beslist niet vrij van koloniale denkbeelden.⁵⁴ Zo krijgt de Javaanse njai geen naam en wordt het feit dat zij in tegenstelling tot haar 'rasgenoten' 'beschaafd' is, toegeschreven aan de omstandigheid dat zij 'een der besten van haar soort' is, waarbij de 'goede invloed' die haar Europese man op haar vanaf jeugdige leeftijd heeft uitgeoefend, doorslaggevend wordt geacht.⁵⁵ Gezien de zinsnede 'hare opgedane beschaving stelde haar niet heel ver van hare Europeesche zusters af' lijkt er nog steeds sprake van een subtiel verschil tussen de Javaanse njai en een Europese vrouw, maar dat idee wordt in de navolgende tekst meteen weerlegd: 'Het gevoel, bij dezen achter te staan, wist aan haar persoon eene teruggetrokkenheid te geven, die medewerkte om er waardigheid aan bij te zetten en niet licht zou het een bezoeker in de gedachte zijn gekomen, haar bewijzen van achting te onthouden'. Ook Van der Eyken komt tot het inzicht 'dat eene inlandsche vrouw hoog kan staan'. De waardige persoonlijkheid van de njai maakt het Van der Eyken 'onmogelijk haar den titel van gehuwde vrouw te onthouden'. Volgens de verteller gaat het hier dan ook om 'een allergunstigst geval', waardoor Minies moeder zich uiteindelijk 'van hare rasgenooten onderscheidde', zo geeft zijzelf – in al haar bescheidenheid – tegenover baron van der Eyken tijdens het finale gesprek aan.⁵⁶

51 Van 't Veer 2020b, p. 66-82.

52 Van 't Veer 2020b, p. 66-82.

53 Van den Doel 2001, p. 302-303

54 Dat kan ook niet anders: de koloniale ideologie was zo sterk en dwingend dat het nauwelijks mogelijk was zich daaraan te onttrekken. Zie Boehmer 2005, p. 152-165 en Meijer 2005, p. 128. Zelfs voor gekoloniseerden was dat het geval. Zie D'haen 2001, p. 234-238.

55 Vreemd genoeg krijgen in het boek enkele inheemse bedienden wel namen.

56 Beijerinck 1894, p. 142.

Een njai in Batavia. Woodbury & Page. Collectie Universiteitsbibliotheek Leiden, KITLV 30797.

Dat een Javaanse vrouw aantoont dat koloniale kleurbarrières en negentiende-eeuwse standsverschillen in wezen slechts vooroordelen zijn, is echter beslist uniek in de Nederlands-Indische literatuur en gaat – zelfs met de kanttekeningen die daarbij zijn te maken – dwars tegen de koloniale ideologie van die tijd in.⁵⁷ Minies Javaanse moeder, die in ‘Een Indisch kind’ nog slechts een positie in de marge heeft, wordt in de roman niet langer weggemoffeld, maar krijgt hier een stem en zelfs de glansrol in het verhaal. In deze tijd zou dat als postkoloniaal *avant la lettre* kunnen worden aangemerkt.

⁵⁷ Van 't Veer 2020a, p. 263-274.

Besluit

Henriëtte Wilhelmina Beijerinck kon niet bogen op een groot oeuvre. Op stilistisch gebied schoot haar pen vaak tekort. Haar verhalen kregen maar weinig aandacht van de pers. Toch verdient ze het om als schrijfster van *Het mooiste meisje aan boord* uit de mist van de geschiedenis getild te worden en een plaatsje te krijgen naast haar bovengenoemde Indische vakzusters. Zij was in veel opzichten net zo'n pionier als deze vrouwen. In de tweede helft van de negentiende eeuw koos zij er al voor haar eigen leven te leiden. Als ongetrouwde vrouw trok ze naar Indië in een tijd waarin zoiets nog tamelijk ongebruikelijk was. In de kolonie probeerde ze enkele jaren van haar pen te leven, onder andere door een Indisch tijdschrift voor (Indo-)Europese vrouwen en meisjes op te richten en dat blad zelfs voor eigen rekening voor te zetten. Waarschijnlijk heeft ze met haar verhalen niet veel geld verdiend. Wat haar in ieder geval toekomt, is een ereplaats in de Nederlands-Indische letterkunde.

Niet alleen was zijzelf een voorbeeld van een zelfbewuste en zelfverzekerde vrouw, ook in *Het mooiste meisje aan boord* sloeg ze een emancipatoire toon aan door een Indo-Europees meisje als hoofdpersonage te kiezen en – waarschijnlijk voor het eerst in de Indische belletrise – een Javaanse njai de rol van heldin te geven. Dat deze Javaanse (voor)moeder de Europese vooroordelen over beschaving en standsverschillen weet te slechten, maakt dit boek tot een markeerpunt in de Nederlands-Indische literatuur, en Henriëtte Wilhelmina Beijerinck tot een bijzondere auteur. Zij richtte met *Het mooiste meisje aan boord* op geheel eigen wijze een literair monumentje op voor een njai, de vaak naamloze inheemse vormoeder van veel Indonesiërs en Nederlanders van Indo-Europese afkomst.

Een njai op Java. Collectie
Universiteitsbibliotheek
Leiden, KITLV 30976.

Bibliografie

- Akveld, L.M., 'Maurits Ver Huell en zijn reis door het voormalige Nederlands-Indië aan boord van het linesschip 'Admiraal Evertsen' in de jaren 1816-1819', in: *Indische Letteren* 4 (1989), p. 3-20.
- Baay, Reggie, *De njai. Het concubinaat in Nederlands-Indië*, Amsterdam 2008.
- Beijerinck, H.W., 'Een Indisch kind', in: *Los en Vast*, Leiden 1884, p. 333-418.
- Beijerinck, H.W., *Schuldig verklaard. Oorspronkelijke romantische schets*, Zeist 1889.
- Beijerinck, H.W., *De Nacht-Cactus. Oorspronkelijk blijspel in twee bedrijven*, Zutphen 1892.
- Beijerinck, H.W., *Een vreeselijk mensch. Oorspronkelijk blijspel in een bedrijf*, Drieborg 1893.
- Beijerinck, H.W., *Het mooiste meisje aan boord. Oorspronkelijke roman uit het Indische leven*, Amsterdam [1894].
- Berg, Willem van den & Piet Couttenier, *Alles is taal geworden. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur, 1800-1900*, Amsterdam 2009.
- Boehmer, Elleke, *Colonial & Postcolonial Literature. Migrant Metaphors*, London 2005.
- Bosch, Lotte van den & Rick Honings, "'Wat ben ik blij, dat ik eindelijk 'ontzusterd' ben!'" Een juridisch perspectief op P.A. Daums laatste novelle', in: *Indische Letteren* 35 (2020), p. 218-238.
- Boudewijn, Petra, "'Minacht mij niet omdat ik slechts een vrouw ben!'" Mina Kruseman', in: Rick Honings, Coen van 't Veer & Jacqueline Bel (red.), *De postkoloniale spiegel. De Nederlands-Indische letteren herlezen*, Leiden 2022, p. 46-65.
- D'haen, Theo, 'Uit Engeland geboren. Hybriditeit van Shakespeare tot Rushdie', in: Theo D'haen en Pieter Liebrechts, *Tussen twee werelden. Het gevoel van ontheemding in de postkoloniale literatuur*, Leiden 2001, p. 227-240.
- Doel, Wim van den, *Zover de wereld strekt. De geschiedenis van Nederland overzee*, Amsterdam 2011.
- Huisman, Greddy, *Tussen salon en souterrain. Gouvernantes in Nederland, 1800-1940*, Amsterdam 2000.
- Itersen, G. van, L.E. den Dooren de Jong & A.J. Kluiver, *Martinus Willem Beijerinck. His Life and his Work*, Den Haag 1940.
- Kruseman, Arie Cornelis, *Bouwstoffen voor een geschiedenis van den Nederlandschen boekhandel gedurende de halve eeuw 1830-1880*, deel 1, Amsterdam 1886-1887.
- Loriaux, Stéphanie, 'De stilte verbroken. Vijf luide vrouwenstemmen', in: *Indische Letteren* 20 (2005), p. 13-23.
- Meijer, Maaike, *In tekst gevat. Inleiding tot de kritiek van representatie*, Amsterdam 2005.
- Mooij, Annet, *Branie, Het leven van Mina Kruseman (1839-1922)*, Amsterdam 2013.
- Praamstra, Olf, *Een feministe in de tropen. De Indische jaren van Mina Kruseman*, Leiden 2003.
- Sutedja-Liem, Maya (red.), *De njai, moeder van alle volken. De roos van Tjikembang en andere verhalen*, Leiden 2007.
- Termorshuizen, Gerard, *Realisten en reactionairen. Een geschiedenis van de Indisch-Nederlandse pers 1905-1942*, Amsterdam/Leiden 2011.
- Seyne Kok van der Mate, Abraham, 'H.W. Beyerinck. Het mooiste meisje aan boord. Indische roman Amsterdam N.J. Boon', in: *Noord en Zuid* 18 (1895), p. 379-380.
- Veer, Coen van 't, *De kolonie op drift. De representatie en constructie van koloniale identiteit in fictie over de zeereis tussen Nederland en Nederlands-Indië (1850-1940)*, Hilversum 2020a.
- Veer, Coen van 't, 'Kleurschakeringen in een kolonie op drift. Van *shade bar* tot *colour line* in verhalen over de overtocht', in: *Indische Letteren* 35 (2020b), p. 66-82.
- Ver Huell, Q.M.R., *Christina Martha. Oosters romantisch historisch tafereel* (ed. Hans Straver), Hilversum 2013.

De Beijerincks, getuigen van de Indische geschiedenis

De speurtocht in archieven, kranten en tijdschriften naar Henriëtte Wilhelmina Beijerinck leverde niet alleen boeiende informatie op over het Indische leven van de schrijfster. De veelal tragische Indische avonturen van de veelzijdige familie Beijerinck geven ook een boeiend beeld van de koloniale samenleving van de laatste anderhalve eeuw van Nederlands-Indië. De leden van de familie Beijerinck blijken getuigen te zijn geweest van vrijwel alle belangrijke gebeurtenissen in Nederlands-Indië.

Pieter Gerhardus Johannes Beijerinck (1790-1819) was waarschijnlijk de eerste Beijerinck die naar Indië ging. Op 2 augustus 1808 was hij door Lodewijk Napoleon tot luitenant bij de Marine benoemd. Het volgende nieuws dat over hem te vinden is, een bijna literair familiebericht, getuigt van de dramatische afloop van zijn tocht naar de kolonie:

Op den 29 November 1819, stierf, te *Hellevoetsluis*, aan de gevolgen van zenuw-koorsten, mijn teedergeliefden Zoon, P.G.J. BEYERINCK, in leven 1ste Luitenant ter Zee in dienst der Nederlanden, *Ridder van de Militaire Willems-Order*, in den ouderdom van 29 jaren en 10 maanden, na een moeilijke en gevaarvolle reize met het Z.M. verongelukte Oorlogschip *de Admiraal Evertzen*, van Java naar herwaarts, mogt hij na een vierjarig afzijn, slechts met stervende oogen zijn Vaderland aanschouwen, toen de onverbiddelijke dood hem van zijne betrekkingen scheurde. – Woorden zijn niet in staat het zieltreffende van dit noodlottig voorval, voor het teederbemmende Moederhart uit te drukken, elke gevoelige ziel beklage mij en neme deel in mijne omstandigheden, zonder mijn smarte door brieven van rouwbeklag te vermeerderen.

LENT,

den 2 December 1819

B.M. Dibbetz

wed. W. Beyerinck¹

In 1815 was een eskader uitgerust om de Oost-Indische bezittingen van het Britse gouvernement over te nemen. De *Admiraal Evertzen* maakte daarvan deel uit. In Batavia werd Maurits Ver Huell (1787-1860) benoemd tot eerste officier van dat schip. Hij zou in zijn *Herinneringen van eene Reis naar Oost-Indiën* (1835) terugblikken op zijn tochten door de archipel. In 1817 stuitten de Nederlanders op de Molukken op hevig verzet. Beyerinck kreeg later voor zijn inspanningen tijdens deze strijd een Willemsorde, de hoogste Nederlandse onderscheiding voor daden van moed, beleid en trouw. Tijdens de terugreis naar Nederland zonk de *Admiraal Evertzen* op 10 april 1819 bij de atol Diego Garcia, onderdeel

1 *Opregte Haarlemsche Courant* 9 december 1819.

van de Chagos-eilanden. Voor de opvarenden begon een lange tocht naar huis. Pieter Gerhardus Johannes reisde met de *Cadmus*. Hij stierf op de dag dat het schip voor anker ging in de haven van Hellvoetsluis.

Ook het lot van de tweede Beijerinck die Indië aandeed, is bijzonder tragisch. Luitenant bij het regiment huzaren Anthonie Beijerinck (1789-1825) kwam op 20 juli 1817 aan in Soerabaja. Hij trouwde in Batavia op 10 juni 1821 met jonkvrouw Sara Hermina Roorda van Eysinga (1804-1824). Ze overleed, pas 19 jaar oud, ‘aan eene uitteerende ziekte’ niet lang na het heengaan van haar enige zoon Leonardus Anthony Beijerinck, die slechts 16 maanden oud werd. (1822-1824). Ook Anthonie stierf niet lang daarna. Hij sneuvelde te Jogjakarta tijdens de Java-oorlog in de rang van 2de luitenant der cavalerie in Indië op 30 november 1825.

Overigens zou er nog een derde Beijerinck getuige zijn van een historische gebeurtenis. Willem Beijerinck werd in 1848 geboren op Ambon. Op driejarige leeftijd werd hij naar Nederland gestuurd voor zijn opvoeding en opleiding. Via de lagere school en de HBS ging hij naar de Indische Instelling te Delft, een hogeschool voor Oost-Indische ambtenaren. In Indië begon Willem zijn carrière bij het Binnenlands Bestuur in Pontianak. Op 27-jarige leeftijd trouwde hij daar met de in Batavia geboren Elisabeth van der Ven (1857-1933), dochter van kolonel Van der Ven, militair commandant van de Westerafdeling van Borneo. In 1875 werd hij geplaatst in de residentie Lampongse districten als controleur van Katimbang, gelegen aan de kust van Sumatra, 25 mijl ten noorden van het vulkaaneiland in wording Krakatoa. Samen met zijn gezin maakte hij de uitbarsting van 27 augustus 1883 mee. Zijn vrouw Johanna Beijerinck (1857-1933) hield een dagboek bij waarin zij ook de gebeurtenissen uit deze periode beschreef. Na de eerste vloedgolf vluchtten zij met inheemse bedienden de bergen in. Hoewel ernstig verbrand, werden de meeste leden van het gezin Beijerinck gered en met de *Kedirie* naar Batavia gebracht. Het jongste kind, Willem Frederik Arnold Beijerinck, zou echter aan zijn brandwonden bezwijken. Hij was een jaar en twee maanden oud.

In oktober 1883 keerde Willem Beijerinck terug naar zijn afdeling in de Lampongse districten om in te schatten hoeveel schade er daar was geleden. Daarna werd hij overgeplaatst naar Ratahan op Noord-Celebes, om vervolgens assistent-resident te worden in Siboga, in de Zuider-districten van Celebes en in Makassar. De *Java-Bode* meldde op 20 april 1896 dat Willem Beijerinck niet in Soerabaja aan boord van de *Lawoe* had kunnen gaan: ‘Hy lydt zoo hevig aan de nieren dat een voortzetting van de reis volgens geneeskundigen niet zonder gevaar had kunnen geschieden’. Willem overleed op 52-jarige leeftijd aan zijn nierziekte in de badplaats Wildungen in Duitsland.

Willem en Johanna Beijerinck werden beroemd vanwege hun belevenissen tijdens de uitbarsting van de Krakatoa. Simon Winchester voerde hen als personages op in zijn bestseller *Krakatoa, The Day the World Exploded* uit 2003. In 2006 maakte de BBC een speelfilm *Krakatoa, The Last Days*, waarin de hoofdrollen waren weggelegd voor Rupert Penry-Jones (Willem Beijerinck) en Olivia Williams (Johanna Beijerinck).

In de negentiende eeuw zou er nog een aantal Beijerincks, het merendeel mannen, naar Indië trekken. Sommigen van hen zullen met inheemse concubines

Gerrit Jan Adrianus
Beijerinck. Archief
familie Beijerinck.

hebben samengeleefd, anderen trouwden met (Indo-)Europese vrouwen, velen kregen kinderen van gemengde afkomst. Ze werkten onder andere als bestuurder, ingenieur, militair, tokohouder en journalist. Ze bewogen zich in hogere en in lagere koloniale kringen: van resident van Soerabaja tot inwoner zonder beroep. Wie wil weten wat voor leven Europeanen hadden in het negentiende- en twintigste-eeuwse Indië, kan daarvan een goed beeld krijgen door bestudering van de Indische tak van de familie Beijerinck.

De geschiedenis van Gerrit Jan Adrianus, een neef van Henriëtte Wilhelmina Beijerinck, is exemplarisch voor zo'n Indisch bestaan en tegelijkertijd ook uitzonderlijk. Zo werd hij geboren op 31 maart 1875 om 16.30 uur op het schip 'Minister van Staat Rochussen', varende op de rivier Barito in Borneo. Gerrit Beijerinck zou later planter worden in West- en Oost-Java en werken in de suiker- en koffiecultuur. Hij trouwde met Rosina von Freyburg (1872-1941) in 1903. Zijn broer Johan Marius Beijerinck (1868-1936) trouwde met haar zus Alida Louise Willemina von Freyburg (1866-1941). Gerrit en Rosina scheidten in 1919. Hun drie kinderen zijn vermoedelijk vroeg gestorven. Twee jaar na de scheiding trouwde Gerrit in Tjandjoer met Gabriëlle Elise Eugène Austermann (1893-1969), onderwijzeres, dochter van een Dajakse vrouw en een Nederlandse officier. In dit huwelijk werden drie kinderen aangenomen: een van Indische afkomst en twee van Europese afkomst. Gerrit overleed in Garoet op 9 januari 1945, waarschijnlijk in een Japans interneringskamp. Na de Tweede Wereldoorlog, toen Indië Indonesië geworden was, verlieten de meeste Beijerincks Zuidoost-Azië en trokken naar Europa.

Ten geleide

Het mooiste meisje aan boord. Oorspronkelijke roman uit het Indische leven werd uitgegeven door uitgeverij N.J. Boon uit Amsterdam in 1894. Het jaartal van publicatie is niet vermeld. Op de kaft van het boek staat 'H.W. Beijeringk'. Het overkwam Henriëtte Wilhelmina Beijerinck wel vaker dat haar namen verkeerd werden gespeld. In de inhoudsopgave van *Los en vast* in 1884 werd zij zelfs als 'W.A. Beijerinck' opgevoerd.

Indertijd is ook de uitgave van *Het mooiste meisje aan boord* niet zorgvuldig geredigeerd. In de nieuwe uitgave gaat het echter niet zozeer om de esthetische waarde van het boek, maar meer om het literair-historische belang ervan. Er is dan ook bewust voor gekozen om de tekst niet te verbeteren of te herschrijven, maar om de originele versie te houden. Dit betekent dus dat de oorspronkelijke spelling en interpunctie zijn aangehouden, en dat niet alle slordigheden maar slechts enkele inconsequenties zijn gecorrigeerd. Ook bevat de tekst van de roman koloniale termen zoals 'inlander' en 'inboorling'. Dergelijke woorden behoorden eens tot het reguliere taalgebruik, maar worden tegenwoordig vaak als kwetsend ervaren.

Het lezen van *Het mooiste meisje aan boord* is een reis naar het verleden. Wie zich de moeite getroost die tijdreis te maken, zich niet al te zeer laat afleiden door de onvolkomenheden van de tekst en bereid is zich te laten meeslepen door het verhaal, wacht echter een aandoenlijke, zelfs ontroerende, geschiedenis over hoe een jonge Indo-Europese vrouw zoekt naar haar identiteit en hoe de moederliefde van een naamloze Javanees *njai* de raciale en standsverschillen van de koloniale maatschappij overstijgt en overwint.

Coen van 't Veer
10 mei 2023

Een Indo-Europese vrouw. Collectie
Universiteitsbibliotheek Leiden, KITLV
403302.

Het mooiste Meisje aan Boord.

OORSPRONKELIJKE ROMAN

UIT HET INDISCHE LEVEN

DOOR

H.W. BEIJERINCK

Schrijfster van 'Schuldig verklaard'.

EERSTE HOOFDSTUK.

Het zal omstreeks elf uur in den voormiddag zijn geweest, dat op het erf van den heer van der Linden, eigenaar van een theeland ongeveer dertig palen boven Buitenzorg gelegen, een zekere drukte kon worden waargenomen, de komst van een te wachten gast voorspellende, iets dat in aangenamen zin een inbreuk mocht worden genoemd op de stilte van het landleven, dat gewoonlijk zonder veel afwisseling daarhenen vlood.

Wel kwam nu en dan de een of ander landeigenaar bij wijze van overrompeling hem een bezoek brengen, die verschijningen evenwel stonden dan gewoonlijk in verband met andere reisplannen en waren in den regel maar kort.

Soms bleef de bezoeker de rijsttafel nuttigen, en in enkele gevallen, werd de nacht er bij aangeknoopt, het feit echter dat *i n o p t i m a* een bezoek was aangekondigd van minstens veertien dagen, stond nog niet geboekt in de annalen des heeren van der Linden.

De thee-aanplant, door hem aan de woeste gronden ontwoekerd, mocht er roem op dragen een der besten van haar soort te zijn.

Het woonhuis, gebouwd op den top van den grootsten heuvel, van een donker kleurige houtsoort, gelek wat bouworde betreft, meer op een Zwitsers *châlet*, dan op een Indisch landhuis, en boogde op een uitzicht, dat treffend schoon mocht worden genoemd.

Zoover het oog reiken kon, zag men niets dan bergen, in waren zin een groen bolwerk dat den gezichteinder afsloot.

Meer direct op den voorgrond, zich zichtbaar losmakend van den horizon, vertoonden zich de theeheuvels van verschillende afmeting, zich allen kenmerkend door dat net afgeronde voorkomen, dat zoo zeer de aandacht trekt.

Zij vormden als het ware een donker groene massa, met kronkel-paden doorsneden, en hier en daar een zilvershijn, die een beekje of waterval deed vermoeden.

Daar groeide het geurige blad, in bijna alle landen als den meest geliefden drank gehuldigd, aan kleine boompjes cirkelsgewijze rondom de heuvels geplant.

Het landschap, doorgaans overweldigend in zijne volstreckte eenzaamheid en doodsche schoonheid, wordt echter nu en dan herschapen in een tooneel vol leven en afwisseling.

't Is dan, wanneer de plukkers en pluksters bezig zijn de teëre, licht-groene lootjes met een eigenaardige behendigheid van de boompjes te lichten, dat het landschap op eenmaal bezieling krijgt.

In de streek toch waarvan wij spreken, tooit het landvolk zich bij voorkeur met een bonten kleederdos, die door zijne verscheidenheid van kleurmengeling een scherpe tegenstelling vormt met het eentonig groen waar tusschen het zich beweegt.

Bij het theeplukken toch evenals bij het paddisnijden, wordt steeds het feestgewaad aangetogen, en het is dan dat zeer dikwijls de band wordt gelegd die, ofschoon heel gemakkelijk te ontbinden als een losgelegde knoop, nochtans bij den inlander den naam van echtverbin-
tenis vertegenwoordigt.

Indië, het land waar het materialisme zeer sterk op de voorgrond treedt, is het land van feestvieren, in het bijzonder voor den inboorling.

Van alles maakt hij een feest, aan alles knoopt zich een feest vast. Het beplanten der rijstvelden, zoowel als het snijden der tot wasdom gekomen halmen tint hij met een feestelijke kleur.

Wordt er een doode uitgedragen of wel een bruid ten huwelijk gegeven, dan is het feest.

Droefgeestigheid is hem dan ook niet bekend, tenzij hij ziek mocht wezen. Zijne levensfilosofie, zet zich gewoonlijk om in het zich 'lekker maken' en om tot dien geluksstaat te geraken, heeft hij niet veel noodig.

Hij is sober in zijne eischen en moeder natuur staat hem bovendien overvloedig bij met haar voorraadschuur.

Met wat rijst en een gedroogd vischje, wat specerijen als toekruid, zijn matje of baleh - baleh om zijne ledematen op uit te strekken, een twee- of drietal kleedingstukken, de rivier als toiletkamer en de zon om hem weer op te drogen, kan hij het stellen, ja, wat meer zegt, hetgeen daarboven gaat is hij geneigd weelde te noemen.

Maar ... keeren wij tot ons onderwerp terug.

De bedrijvigheid waarvan wij spraken, bepaalde zich heden alleen maar tot het erf van den heer van der Linden en had eigenlijk minder om het lijf dan het leek.

De van nature moeite schuwende inlander, draagt er gewoonlijk wel zorg voor niet harder te arbeiden dan noodig is.

Daoed, des heeren van der Linden's huisjongen, ofschoon met veel vertoon van drukte, de logeerkamer ontsloten hebbende, heeft zich voorgenomen alles op zijn gemak ten uitvoer te brengen, daarbij van de omstandigheid partij trekkende, dat hij in dienst is van een ongehuwd heer en dus op het punt van netheid, het kritisch oog eener meesteres niet behoeft te vreezen.

Het is van genoegzame bekendheid, dat ten einde het bukken te

voorkomen, bij den inlander een handgreep in zwang is, die hem voor die vermoeiende gymnastie vrijwaart.

Hij 'slaat' namelijk het stof van de meubels af, in plaats van ze de bij ons gebruikelijke kunstbewerking te doen ondergaan en Daoed, om zich een air te geven, heeft zijn stofdoek nu en dan als een zweep laten klappen. Hij is er toe overgegaan het logeerbed van hagelwit linnen te voorzien, heeft zich verwaardigd de toilettafel na te zien en na afloop dezer afmattende bezigheden is hij op zijne hurken gaan zitten in de voorgaanderij en wacht, terwijl hij zich in het rooken van een strootje of inlandsche sigarette vermeidt, de komst af van den 'toewan besaar'.

Meen niet, dat wij met dien weidschen titel een of anderen indischen grootheid bij u denken binnen te leiden, lezer! Neen! het 'grootte mijnheer' dat in gelijke beteekenis op den man van geboorte of positie wordt toegepast, is hier eenvoudig dienende om den persoon van een welgesteld Bataviasch koopman aan u voor te stellen.

Het verwondert u misschien, dat een bewoner van Insulinde's fraaiste stad, dit eenzaam oord komt opzoeken.

Dit bezoek echter heeft eene oorzaak. Weinige Europeanen toch weerstaan ongestraft een langdurig verblijf in de tropen en de heer Vreede behoorde helaas niet tot de bevoorrechte uitzonderingen.

Zijn van dag tot dag verzwakkend zenuwgestel heeft hem reeds meer dan eens 'rust' toegeroepen en op raad van zijn geneesheer heeft hij dus een korte vakantie genomen en voor veertien dagen beslag gelegd op de bekende gastvrijheid van zijn vriend, den heer van der Linden.

Ver van het stadsgewoel, komt hem diens rustig gelegen woning als een ware 'rust-oase' in de woestijn voor.

Reeds tal van jaren met hem bevriend en trots de afstand die hen van elkander scheidt, vrienden gebleven, stelt hij er zich een genoeg van voor, eenige dagen bij hem te vertoeven, terwijl hij tevens hoopt door dit bezoek een wederzijdschen vriend een dienst te bewijzen.

De vriend, de heer van Ellinkhuizen, heeft namelijk een maand geleden zijn vijfjarige dochtertje naar den heer van der Linden gezonden, met het doel hiermede een overgang te vormen voor haar eventueële overbrenging naar Nederland, terwijl de heer Vreede beloofd heeft, haar naar de residentie-stad te zullen medenemen, tot zich eene gelegenheid mocht voordoen haar vandaar sloop te doen gaan naar Holland.

De heer van der Linden ziet, nu het tijdstip van haar vertrek genaderd is, er tegen op zijne kleine logeergast te gaan missen. Als de eenzaamheid hem te zwaar werd, is zij meermalen een verkwikkende afleiding voor hem geweest en nu ook, bij zijne vraag: 'waar nonna Mientje is' ziet hij verlangend uit naar de bruinoogige.

Al spoedig komt Minie aangehuppeld.

Half bedeesd, half uitdagend is de blik dien zij op 'oom' werpt. Het fraaie, gitzwarte haar, hangt verward over het niet hooge voorhoofd, het baatje dat zij aan heeft is niet al te zindelijk, want Minie, zooals zij gewoon is zich zelve te noemen, komt van het achtererf, waar zij zoowat

den ganschen ochtend al wat inlander heet, voor haar kinderlijken wil heeft doen buigen en de baas heeft gespeeld over de volbloed inlander-tjes, bij gebrek aan beter hier hare speelkameraadjes.

‘Kom eens bij oom, Non!’ zoo tracht de heer van der Linden haar tot zich te lokken.

Doch Nonna Mientje, zooals de bedienden haar noemen, verroert zich niet.

‘Oom heeft je wat nieuws te vertellen!’ gaat de heer van der Linden voort.

Dit tooverwoord oefent ook op Mina zijn kracht uit. Het vingertje, uit bedeesdheid en kinderlijke gewoonte in den mond gestoken, wordt er uit getrokken en met vragenden blik ziet zij den spreker aan ... doch treedt nog niet nader.

De heer van der Linden schijnt den kinderaard te vatten en laat haar uit de verte eenige koekjes zien. Dit lokaas overwint geheel Minie’s schuwheid.

Als de minst bloode aller vijfjarigen staat zij weldra aan zijn knie.

Schertsend zich meester makend van haar kleine persoon, zet de heer van der Linden zijn gesprek met haar voort.

‘Braaf stout geweest, Mien?’ vraagt hij, haar lachende aanzien.

‘Tida!’ is Minie’s antwoord, guitig haar bruine oogen opslaande. Zij weet maar al te goed dat oom in den regel meer lacht dan boos wordt over hare stoutigheden.

‘Nou, das goed ook!’ klinkt het gerustgesteld, ‘dan zal oom je eens blij maken ... Weet je waarmee? ... Zoo aanstonds komt hier een heele lieve meneer, om Minie mee te nemen naar de mooie stad Batavia! Wat zeg je daarvan, bruintje?’

Die nieuwstijding heeft niet de gehoopte uitwerking. Minie’s straks nog zoo blijde gezichtje betreft en ontstemd ziet zij den spreker aan.

Zij heeft het recht naar haar zin bij oom, bij wien zij mag doen wat zij wil ... die haar kleine wil eerbiedigt, zooals allen dit doen in zijn huis, en zeer beslist klinkt het van haar kinderlijke lippen: ‘Tida mau!’

Dit: ‘ik wil niet’, in de indische kinderwereld maar al te vaak het machtwoord waarvoor het dienstpersoneel met gelatenheid het hoofd buigt, ja waaraan de moeder zich niet zelden onderwerpt, hier komende van een paar roode lippen en een pruilend mondje, miste ook op den heer van der Linden zijne uitwerking niet.

Overbluft ziet hij de kleine aan die, nu zij haar behaald overwicht bemerkt, hem met iets milderer blik bejegt. Toch is het blijkbaar dat haar vertrouwen op zijn persoon is geschokt. Want hoe hij vleit en praat, hij krijgt geen weerwoord. Hij meent dan ook niet beter te kunnen doen, dan kleine Mien gelegenheid te geven naar hare baboe te ontsnappen en laat haar dus van zijne knie zakken.

Met één vluggen sprong is het meisje uit zijn oog en staart hij haar weggijlende gedaante na.

‘Arme kleine!’ is onwillekeurig de uitroep die haar volgt.

En ja, die kreet van medelijden heeft alle recht van bestaan.

Mag Minie’s gansche persoonlijkheid al aantrekken, vanaf den opslag der fluweelbruine oogen, die zoo stout uit het ronde kindergezichtje blikken, tot het pruilend mondje met de parelwitte tandjes toe, mogen de bevallige wendingen van haar slanke lijfje, hare kleine voeten en handen, ook al de oogen tot zich trekken, zij is nochtans te beklagen.

Dochter van den Europeaan van goeden huize en de inlandsche vrouw die haar het levenslicht schonk, ziet men in haar het indische type, in zijne halfslachtigheid te weinig bekend en te weinig beklagd.

Van opvoeding, van vorming, bij Minie zoo min sprake als bij het speelsche, dartelzieke hondje dat haar tot tijdverdrijf dient. Onder den verslappenden invloed van meewarige teederheid van de zijde des vaders en nu eens eigendunkelijke gestrengheid, dan weder groote toegeeflijkheid van die der moeder, heeft zij hare eerste levensjaren doorgebracht.

Haar vader was dan ook reeds lang tot de overtuiging gekomen dat, zoo zich geen liefderijke hand over haar ontfermde, haar aanleg, haar karakter verloren stonden te gaan, en hij had goed gezien. De omgeving toch waarin zijn kind zich bewoog, was een derzulken waardoor op eigenaardige wijze de indische maatschappij zich kenmerkt en het kind, daarin grootgebracht, derft menige schoone bladzijde uit zijn levensboek; geen moedernaam gewijd door liefde of vereering, geen veredelende invloed die afstraalt op het kroost! De moeder van het tooneel verdreven zoodra de vreemdeling verschijnt! Kan het anders, dan dat het kind lijden moet onder den druk hiervan uitgaande?

Minie’s moeder was zich maar al te zeer bewust dat de maatschappij haar geen rechten toekende op haar kind. Ja, dan men het haar elk oogenblik kon ontnemen, omdat er een ‘dame’ van moest worden gemaakt.

Vandaar eene zekere gelatenheid bij het scheiden van haar dochtertje.

Door hare verbintenis met den Europeaan van volle bloed zelve uit haar kring gerukt, was ’t haar trots, haar kind voor eenzelfde lot te bewaren, en haar eenmaal de ‘wettige’ gade te zien van den man van stand.

Meen echter niet dat, toen het uur van scheiden aanbrak, de scheiding haar geen hartzeer kostte. Al troost zij zich nu reeds, fataliste die zij van nature is, met de geachte dat die scheiding onvermijdelijk was, den dag zich voor den geest halen dat den kleine van haar werd losgerukt ... doet zij liever niet.

’t Was of bij het afscheid nemen, toen haar kind zich aan haar vasthechte, als ware het om haar leven te doen, een profetische stem haar toeriep: ‘Omhels uw kind voor het laatst, o moeder! Want als ge haar weer ziet is zij uwe dochter niet meer!.. Ofschoon niet ontaard, zal de band haar vreemd zijn, die haar aan u bindt, zal de zoete moedernaam haar niet van de lippen willen!’

TWEEDE HOOFDSTUK.

et uur van elven heeft nauwelijks geslagen of de in verwachting uitkijkende gastheer hoort het welbekende signaal van den naderenden reiswagen, namelijk het geschreeuw der loopers en het geklikklak van de zweep.

In vollen vaart gestuit, staat hij stil voor zijne woning als een duizelig mensch, die knikkebolt op zijne beenen. Vlugge handen haasten zich om het portier te openen en een bleek, mager man, in grijs reisgewaad gekleed, stijgt uit en nadert met slependen gang den hem tegevoet-tredenden vriend.

Zooals die beide mannen daar voor elkander staan, vormen zij een groote tegenstelling.

De gastheer, gehard en gebronsd door het meer gezonde van zijn werkkring, ofschoon van gelijken leeftijd als zijn gast, gelijkt verreweg diens mindere in jaren.

‘Wel amice!’ zoo luidt zijn welkomstgroet; ‘daar doe je goed aan, zoo’n kluizenaar als ik ben eens te komen op ... ‘vroolijken’ had hij meenen te zeggen, doch veranderde na een blik op de strakke, vermoeide gelaatstrekken zijns vriends, nog snel dit woord in ‘opzoeken’.

De haast waarmede hij zijn door het hotsend rijden uitgeputten vriend den gemakkelijksten stoel aanbiedt en de gezelligheid waarmede hij de leiding van het gesprek op zich neemt, doen evenwel zien dat diens komst quand même welkom is.

De gast, die minder gretig is naar een praatje dan naar een behagelijke zitplaats, strekt zijn stram geworden ledematen uit en geeft zich meer luisterend dan sprekend, aan het genot eener verkwikkende rust over, terwijl hij zijn bewonderenden blik over het prachtige vergezicht laat weiden.

‘Jongens, wat een ruimte om adem te halen!’ klinkt het eindelijk uit zijn mond en hij snuift met wellust de zuurstof op, waaraan klaarblijkelijk zijne longen behoefte hebben.

‘Wat mag ik je aanbieden?’ vraagt gul, indisch gastheer als de heer van der Linden is, al spoedig aan zijn gast: ‘een glas vermouth, port? ... een bittertje?’

Een afwijzend gebaar stuit den gastheer in zijne verdere opsomming en bijna angstig klinkt het van de zijde van den gast: 'Niets! niets van dat alles! Streng door mijn dokter verboden! Heb je soms sodawater? Daar wil ik wel wat van hebben.'

'Zou je voor ditmaal niet eens van je leefregel afwijken!' gaat de heer van der Linden voort met nooden: 'En nu je uit de oogen van je Esculaap bent, je eigen medicus zijn? Vergeet niet dat de temperatuur hier niet die van Batavia is en dat zoo'n opwekking je hier geen kwaad zal doen, integendeel, je bloed een krachtigen stoot zal geven en je verzwakten eetlust opwekken!'

De heer Vreede kijkt met een zucht van benijding naar het blozende gelaat van zijn vriend, den buitenman, en zijne woorden dragen het kenmerk van wat er bij hem omgaat.

'Ik moet bekennen,' zegt hij, 'dat je je uitstekend hebt gehouden, ... maar dat 's geen wonder!' en hij laat met wellust den koelen wind door zijne reeds vergrijsde lokken spelen en vervolgt: 'Ik zou me, geloof ik, ook wel kunnen schikken in zoo'n leefwijze. Weinig werken, weinig hoofdbrekens en ... zuurstof à discrétion!'

Dat bij deze ontboezeming den spreker diens warm kantoor voor oogen staat, de zorg voor het finantiël gedeelte van zijn werkkring, alsmede de vele teleurstellingen die zijn deel waren eer hij de welgestelde man was dien wij voor ons zien ... is aan geen twijfelen onderhevig. Zijn stille verzuchting gaat dan ook niet verloren, maar vindt weerklank bij den voor hem zittenden vriend.

Met een meewarigen blik op de afgematte trekken van zijn gast, zegt deze: 'Ja! ja! dat kantoorleven is voor jullie stadslui de worm die aan je gezondheid knaagt. Maar ... waarom ga je je niet eens in Europa vertreden? Mij dunkt, het 'batig slot' aan het einde van het jaar, zal zoo'n uitstapje allicht uitvoerbaar maken'.

'Daar zou je je in bedriegen! Jullie celibatairen vergeet den nasleep van een huishouden! Denk me eens in het steeds duurder worden Europa, met een gezin dat aan een zekere weelde is gewoon geraakt.'

'Meen je soms dat het er mee gebaat is, om je afgetobd lichaam dagelijks te zien verzwakken? En wat die hooggeroemde weelde aangaat, geloof mij, je vrouw en je dochters, zullen haar graag ruilen voor het genot, eens wat van de wereld te zien. En je jongens? ...' en heel het vroolijke gelaat des sprekers lacht, terwijl hij zich vol genot zijn eigen jeugd te binnen brengt: 'Je jongens? Stel ze eerst maar eens op de proef en vraag ze dan wat ze beter bevalt: sneeuwballen gooien en schaatsen rijden, of mooi opgedirkt in Papa's rijtuig te zitten en daarmede Zondags naar de muziek te gaan! Tien tegen een, dat hun gloeiend gelaat en vonkelende oogen hun het antwoord besparen!'

'Ja ...' beaamt de gast; 'er is veel waars in je opmerking, maar toch, voor het oogenblik zie ik nog geen kans, mij aan mijne zaken te onttrekken. Vandaar dat ik je dit meer zorgeloze leven benijd!'

'Uit een hygiënisch oogpunt bekeken, is ons leven ruim boven het

uwe te verkiezen,' stemt de gastheer toe, 'maar! ...' en hij schenkt zich eens in, als om door een teug van het opwekkend vocht kracht te verzamelen tot een bredere uiteenzetting: 'bij ons heeft de medaille ook hare keerzijde! Breng ik mij de dagen te binnen, toen ik als levenslustig jongeman, misschien met wat veel idealen, voet aan Java's kust zette en vergelijk ik mijn toenmaligen persoon met wat ik nu ben, dan herken ik mij zelve niet meer. Wat zijn zij gewijzigd, mijne ervaringen van het leven in dat tijdsverloop! Hoe ben ik gekneed, ja vervormd door de toestanden van een maatschappij, die van verre af bezien zoo mooi, en naderbij bekeken dikwijls zooveel onschoons te zien geeft.

Och hemel, hoe spoedig verliet ons ons zelfvertrouwen! Hadden wij ons de moeilijkheden, aan ons werk verbonden, zóó voorgesteld? Waren wij voorbereid op de teleurstellingen die ons wachtten? Op kwaden oogst? Op onvoldoend werkkapitaal? Op de moeite en het verdriet, jaren te zien voorbijgaan eer onze arbeid beloond werd? Mijn God neen! om een gansch fortuin zou ik niet nog eens willen doorleven wat achter mij ligt. Dat je mij voor je ziet als nog een krachtig man, heb ik meer aan mijn veerkrachtig gestel, aan mijn zielskracht en volharding te danken, dan aan de goede dagen die ik heb gehad.'

De heer Vreede, die meer uit zucht naar rust, zich tot luisteren heeft neergezet, wordt onwillekeurig aandachtiger: 'Stel je mijn eerste woning voor!' vervolgt zijn vriend. 'Een bamboezen hutje met een totale afwezigheid van al wat geriefelijk heet, daartegen ruim voorzien van de ongemakken, aan eene heerenhuishouding verbonden. Toen ik in mijn jonge jaren over 'den Oost' zat te schwärmen, had ik mij zeker niet zoo'n leven gedroomd!

In Holland behoorden mijne maaltijden ook niet juist tot het uitgezochtste soort. Er was ook heel wat op af te dingen. Maar hemel! het waren godenmaaltijden bij wat mij toen werd voorgezet ... Maak je niet bang!' een geruststellend gebaar naar de zijde van den gast vergezelt 's sprekers woorden: 'Dank zij mijne opmerkingsgave op culinair gebied en de bijstand van Aaltje de zuinige en Kokkie Bidja, de gekruide, zul je het nog niet zoo heel slecht bij mij hebben vandaag.'

'Ik laat je maar aan het woord!' zegt lachend de heer Vreede; doch wat je daar openbaart, zijn zoovele bladzijden uit het Indische leven, mij gansch en al onbekend.'

'Ja!' vervolgt half in droomend gepeins verzonken de gastheer; 'en dit alles heeft nog maar betrekking op de materiële zijde van het vraagstuk. Maar o, die eenzaamheid, dat heimwee naar wat wij achter ons lieten! dat verlangen naar tijdingen uit het moederland! En toch ook weer, hoe onbevredigd lieten die ons.

Geen antwoord op onze door alle regels heen schemerende verzuchting. Wat hadden we ook naar die nare Oost te gaan. Men had ons immers genoeg gewaarschuwd. Neen, laat het niemand verwonderen dat menige jongeman, wien het aan kracht schort om den strijd vol te houden, is afgedaald tot een gedemoraliseerd wezen, wiens eenig heil de

drank is. Noem ze ongelukkigigen, maar geen ellendelingen. Want il y a de quoi! Zoodra de goede berichten ophouden, houdt ook gewoonlijk de briefwisseling op met het moederland. Eén enkel trouw moeder-, broeder- of vriendenhart mag er nog worden gevonden, dat den armen zwerveling volgen blijft bij zijn ups en downs, het meerendeel der in het moederland thuiszittenden, heeft geen geduld om den wisselenden gang van zaken mede te maken. Ja, ze worden maar liefst niet eens op de hoogte gebracht.

Het zal wel aan hem liggen, meenen zij. Zijne tijdgenooten verkregen immers betere resultaten. En de arme, die in de verte strijdt en tobt, en voelt hoe van lieverlede de atmosfeer ginder killer begint te worden, verliest meer en meer den moed om dien verstijvenden invloed te trotseeren. Als hij het hopelooze gaat inzien van begrepen te worden, steeds meer schroom begint te gevoelen om zijn moeitevol leven, zijne angsten en zorgen en helaas, zijn vaak nijpende armoede te leeren kennen, dan ontbindt hij den eenigen band die hem misschien nog behouden hadden kunnen doen blijven, en gaat hij onder in den strijd om het bestaan.’

‘Waarachtig kerel, je zou me week maken!’ zegt de heer Vreede, een traan wegpinkend.

‘Toch zeg ik niets te veel!’ klinkt het ernstig antwoord; ‘menigwerf wordt in het moederland de staf gebroken over hem of haar die de energie bezat, met oude toestanden te breken en de fortuin elders te dwingen. Wee hen, als hun gehoopte rijkdom zich wachten laat. Men bevroedt niet, welk een overstelpende macht van omstandigheden hun streven bezwaart. Hun stilzwijgen wordt aan onverschilligheid toegeschreven, terwijl het voortspruit uit gemis aan moed, om den waren stand van zaken te openbaren. Eén welwillend woord, één bewijs van hulp, hoe gering ook, zou die armen behouden hebben voor de hunnen. Maar helaas, dat ééne woord bleef achterwege, die troostrijke hulp werd niet bewezen en, zij gingen verloren voor de hunnen.

En als op zekeren dag de tijd van hun dood het moederland bereikt, dan is er reeds zooveel van den stralenkrans die eens hun persoon omgaf, verduisterd, dat zelfs geen weemoed meer wordt gevoeld bij de zekerheid van hun dood. Is het maar niet beter dat zij zijn weggenomen? Zij schenen het daar in den vreemde toch niet te kunnen bolwerken. Een tobber minder op de wereld, anders niet. Waarom moesten zij ook absoluut naar dat vreemde land? En het schoone Insulinde, dat zoovele jaren achtereen den Nederlandschen schatkist vulde en zoo menigéen aan een bestaan hielp, krijgt de schuld.’

De heer Vreede schudde op eenmaal zijn dolce far niente af en richtte zich tot weder antwoorden op in zijn stoel. ‘Inderdaad mijn waarde, dit zijn gegevens uit het Indische dagboek, aan maar weinigen bekend. Wij bureaucraten weten eigenlijk niet wat er omgaat in dit land. Wij mogen het wat drukker, warmer hebben hier dan op de kantoren in Europa, ons werkterrein beweegt zich om dezelfde spil als daar.

In tegenstelling van de eenzaamheid waarover jij klaagt, hebben wij juist strijd te voeren tegen de eischen die het gezellige leven ons oplegt, en die ons smachten doen naar wat huiselijke rust.

Bij ons evenwel al de voorrechten van het 'nieuwe.' De aanraking met vreemden, met reizigers uit alle oorden des lands.

Wat ons ontbreekt is een koel klimaat en wat gezondere uitspanning.

Maar, wat mij verwondert is, dat je er nooit over schijnt te hebben gedacht, om je eenzaamheid te verbeteren - door ... een huwelijk!

'Die tijden heb ik wel gehad, mon cher! Maar een Europeesch meisje naar hier te troonen ... hiervoor ben ik nooit zelfzuchtig genoeg geweest. Enfin! wie weet wat ik nog doe, als ik na eenige goede oogsten het vaderland eens weer bezoek.'

Hier eindigde de woordenwisseling, want niet onwelkom aan gast en gastheer klonk Daoed's: 'kloear makannan', op zijn hollandsch: 'het eten is klaar' hen in de ooren. Wij nemen dus afscheid van onzen cultuur-man.

't Kan zijn dat ge hem of een zijner confraters nog eens terugvindt in Gelderland's schoone dreven, of op 's Gravenhage's meer nog geliefde ontspanningsplaatsen.

Mocht dit zoo zijn, herinner u dan nog eens het door ons geschetste type.

Laat het u niet verwonderen in hem, den gebronsden oud-gast, nog een zekere naïve belangstelling en opgewektheid waar te nemen, die u reeds lang vreemd is.

Waar oververzadiging aan eene zijde misschien onverschilligheid wekte, doet de ontbering van veel maatschappelijk genot, hem nog als aan den ingang staan van een nieuw leven. Zoek tevergeefs in hem naar den verweekelijken Oosterling, door de traditie maar al te graag op de voorgrond geplaatst. Hij die zijne positie van welgesteld man verkreeg ten koste van het in werking brengen van heel zijn arbeidsvermogen, heeft zich niet laten beheerschen door verslappenden invloeden.

Luchtig optimist als hij u het eene oogenblik mag voorkomen te zijn, zal hij zich het andere doen kennen als de ernstige denker. Bovenal ... erger u niet aan zijne opvatting van godsdienst en fatsoen....

Terwijl de natuur zijn leermeesteres was, was de traditie wellicht de uwe. En wat het fatsoen aangaat ... hij heeft de menschheid leeren kennen onder voor u ongekende schakeeringen en dus dien geduchten factor leeren schatten voor wat hij is, en bovendien zijn blik verruimd op velerlei gebied.

Waar armoe nijpt of zorg zetelt, schroom dáár echter niet, hem aan te spreken. Eén terugblik naar zijn eigen verleden zal welsprekender zijn, dan uw meest ernstige betoog.

En moet hij u zonder bijstand wegzenden, zijn raad, zijn ondervinding zal hij u zeker gaarne ten beste geven!

DERDE HOOFDSTUK.

e veertien dagen, den heer Vreede als vacantielijd voorgeschreven, door hem in een ongekend rust genoten, mochten al niet geheele herstelling hebben aangebracht, zij hadden althans het verbroken evenwicht weer in het midden geplaatst.

Het uur, voor zijn vertrek bepaald, is ook dat waarop kleine Minie van haar vriendelijken gastheer zal gaan afscheid nemen.

Zij is van lieverlede tot het besef gekomen, dat de 'lieve mijnheer,' niet zooals zij eerst nog had gehoopt, alleen maar gekomen was om ooms lekkere sigaren te rooken ... maar wel degelijk om haar mee te troonen.

De ochtend waarop haar vertrek naar de hoofdstad zal plaats vinden, is dan ook vol gewicht voor haar. Savina, haar lijfmeid, heeft reeds heel in de vroegte haar toilet gemaakt en statig als een jong pauwinnetje heeft Minie het erf rond gestapt in de door haar baboe vervaardigde kleederen.

Haar hooggekleurde jurk, gemaakt naar een oudmodisch model, te lang voor hare tengere leden, haar onbevallig schoeisel, het kunstproduct van een inlandsch schoenmaker, benevens nog eenige verdere toiletattributen, zouden voorzeker elke moeder, die smaak bezit, een rilling hebben aangejaagd. Minie echter was er trotsch op en zij, die ze gemaakt had, vond ze meesterstukken.

Wat wilde men dus meer? Reeds lang voor den tijd had Minie afscheid genomen van hare speelmakkertjes, ook Nero, haar geliefkoosde speelkameraad had zij omhelsd en zij meende dus aan de eischen der wellevendheid te hebben voldaan.

Alleen de heer van der Linden, haar goedhartigen oom, had zij over het hoofd gezien en toen zij allen om den reiswagen stonden, de heer Vreede reeds plaats had genomen en Minie als een levend stukje ballast aan hare baboe stond overgegeven te worden, herinnerde de heer van der Linden haar aan zijne tegenwoordigheid, door te zeggen: 'Wat is dat, kleine deugniet? Krijgt oom niet eens een afscheidskus voor al den last, dien hij van je gehad heeft?'

Bij het hooren dier woorden ontwaakte bij Minie eensklaps het besef, dat zij zich aan eene schromelijke ondankbaarheid had schuldig gemaakt.

Haar mondje vriendelijk toestekend, trachtte zij haar vergriep te herstellen. En veel meer had onze kindervriend niet noodig, om tevreden te zijn gesteld.

‘Nou zwartoog!’ hiermede overhandigde hij haar aan hare baboe; ‘zorg maar dat je als een mooie jonge dame terugkomt!’

‘Vaarwel amice! Veel dank voor je gul onthaal. Kom het eens terughalen, zooals de boeren zeggen!’ luidde het nogmaals uit den mond van den vertrekkenden gast.

En hiermede was het afscheid genomen. Het logge gevaarte zette zich in beweging, het geklikklak van de zweep liet zich hooren, overschreeuwd door het oorverdoovend lawaai van de loopers die de paarden moesten aanzetten, en vlugger dan men het zou hebben gedacht, verdwenen reiswaagen en reizigers uit de oogen.

VIERDE HOOFDSTUK.

og niet volkomen vijf jaar oud op het oogenblik dat Minie gereed stond haar vaderland te verlaten, mocht zij een voor haar leeftijd intellectueel kind worden genoemd.

Hare gelaatstrekken, meer Europeesch dan Indisch, deden haar op haren vader gelijken, ofschoon de gitzwarte oogen en het donkere haar aan het inlandsche bloed dat haar door de aderen stroomde, herinnerde. Vele jaren zouden er niet behoeven te verloopen om haar tot een mooi en met al de voorrechten van twee rassen begiftigd meisje, grijpt te zien.

Trots de vele daartoe aangewende pogingen was het den heer Vreede niet mogen gelukken voor haar een reisgelegenheid te vinden, zooals hij zich die had voorgesteld, namelijk het geleide van eene repatriërende volboed Europeesche dame.

Hij had zich dus vergenoegd met dat wat zich voordeed en Minie was aan boord gegaan onder de hoede van eene naar het Vaderland terugkeerende familie, die als voorwaarde had gesteld, dat haar lijfmeid haar zou vergezellen. Het nadeel, hieruit voortspruitende was, dat Minie wel wat veel aan deze laatste was overgelaten, het voordeel echter, dat de passagiers bij wijze van afleiding, als een levend stukje speelgoed beslag op haar legden, hetgeen voor het in de eenzaamheid opgegroeide kind een soort ontbolstering was, die haar goede zijde aanbracht. Dat zij, voor zij voet aan wal zette aller lieveling zou zijn, was te verwachten. Speelziek, dartel, en bovendien in hooge mate kinderlijk aanvallig, verwelkomde zij in ieder een speelkameraad.

En bepaalde de weelde van haar toilet zich ook slechts in het verwisselen van haar ochtendhansopje met een wit avondbaatje en broekje, zij werd er niet te minder om geliefkoosd, dan wanneer zij over de rijkste garderobe te beschikken had gehad.

De snoeperijen die haar van alle zijden toestroomden, zouden elk verstandig moederhart tot wanhoop hebben gedreven, hier waren zij zoovele zegeteekenen op Minie's kinderlijk voetspoor. Gelukkig dat de gezonde zeelucht een tegengift wist daar te stellen en eer de reis halverwege was volbracht, op haar lichtbruin getinte wangen de rozen deed schemeren.

Onder hen, die zich meermalen door haar aardig gekout, half Hollandsch, half Maleisch, lieten afleiden, was er een dien Minie een bepaalde voorkeur gaf.

Het was een arme zieke, een jonge man wiens wensch het was, in zijn familiekring zijne laatste levensdagen te eindigen, en die zich te dien einde onder de naar Nederland terugkeerende Hollanders bevond. Dat die dagen geteld waren, helaas, 't was geen geheim voor hem zelve, noch voor anderen. Indien zijne doorschijnende gelaatskleur het niet had verraden, zou het zeker zijn kuch zijn geweest.

Even twintig jaren oud, was reeds zijn levenskiem aangetast in diens teerste vezelen en de doktoren die hem van Europa naar Indië hadden gezonden, wisten er niets beters op, dan hem nu weer huiswaarts te doen keeren. Ondanks zijn ziekelijken lichaamstoestand echter, was hij niet onder de mistroostigen te tellen. Door harden, dagelijks terugkeerdenden strijd, was het hem gelukt, zijn levenslust te onderwerpen aan den moed om het jonge leven te derven en door zijne veerkracht staande gehouden, wees maar weinig hem aan als een hopeloozen kranke. Als dischgenoot bleef zijne plaats zelden onbezet, en evenals het meerendeel der passagiers, was ook hem een opwekkend praatje, een schaak- of damspel, welkom. Vooral Minie was hem steeds een gewenschte afleiding.

Wat haar zelve aangaat, reeds bij de eerste ontmoeting, was die 'zieke meneer' voor haar een voorwerp van gestadige waarneming en belangstelling geweest. Zijn lijdende toestand had in hooge mate hare nieuwsgierigheid opgewekt.

Wat kon het zijn dat hem steeds aan zijn stoel gekluisterd hield? Was het luiheid? Of kón hij niet loopen?

Onder dien stil lijdenden toestand toch, was ziekte haar nimmer nog onder de oogen gekomen.

Kon hij zich niet bewegen zooals anderen? Die vragen, die half onbewust bij haar oprezen, trachtte Minie op zekeren morgen beantwoord te zien.

Het was nog frisch en koel boven en de zieke, door liefdevolle handen geholpen, bevond zich reeds vroeg op het dek, om dan de heerlijke morgenlucht te genieten.

Minie, dartel en vroolijk als een jong hondje, sprong en danste om hem heen.' Wil u eens krijgertje met mij spelen?' vraagt opeens haar vleien stemmetje, 'een oogenblikje maar!'

De weemoed welke bij die onschuldige vraag uit den jongen mans oogen straalde, trof zelfs Minie, kind als zij was. Zij voelde haar poezel handje gegrepen en hoorde op zachten toon gezegd, dat hij dat in jaren reeds niet meer had kunnen doen.

Niet kunnen loopen? Zich niet vrij kunnen bewegen? vroeg haar kinderlijk medelijdende blik. Dat was verschrikkelijk! Dat was in haar oog wel het smartelijkst lot. En van dat oogenblik af werd zij des zieken trouwste verpleegster.

Met een zelfverloochening, ongemeen, haar woelingen aard in aanmerking nemend, schikte zij zich naar de luimen van haar vriend. Hetzij hij haar roepen liet als zij aan het spelen was met hare kameraadjes, of vermoeid van het spel zich op een schommelstoel liet wiegelen, steeds was zij gereed, dien roepstem gehoor te geven. Nu eens danste zij om hem heen in vroolijken dans, dan weer zeide zij versjes voor hem op of zong zij een liedje. Ook wel, aan zijn schoot geleund, fluisterde zij hem ijselijke spookgeschiedenissen, zoovele producten uit de rijke fantasie harer lijfmeid, in het oor. Nooit echter verliet zij den zieke, zonder een glimlach op zijne vermagerde trekken te hebben getooverd. Dat hij aan den avondmaaltijd al zijne snoeperijen voor haar opzamelde, werd hem dan ook evenzeer tot eene gewoonte, als dat Minie haar buit kwam ophalen, niet zoozeer als een belooning, doch omdat dit zoo van zelf sprak.

Die dagelijksche offergave echter, legde haar, zoo meende zij althans, den plicht van wedervergelding op, en zooals bij de meeste kinderen het geval pleegt te zijn, ontwaakte ook bij haar de lust, om daarvan een stoffelijk bewijs te geven.

Verscheidene dagen achtereen kon men haar zien, zich dwingend tot een pijnigend stil zitten, de kleine vingers reppende om een schakel van kralen tot een horlogeketting te vormen, tot nu toe echter zonder ander gevolg, dan dat de materialen een wandeling maakten her- en derwaarts over 't dek. Weer zat zij op zekeren morgen de vaardigheid harer vingeren te beproeven, toen, ziet! de nadering van Suez, haar onverwacht het gewenschte doel in de armen voerde. Die aankomst toch, behalve dat zij eene heilzame afwisseling bracht in den eentonigen gang van zaken, ging gepaard met het vooruitzicht, zich opnieuw het hart op te halen aan versche vruchten.

Op het dek was dan ook alles leven en beweging. Want de kleine menschenstroom ging heden ééne richting uit, namelijk verschansingwaarts, om te loven en te bieden op de te koop geboden vruchten en andere zaken, door kleine bootjes, die als groote visschen om het schip spartelden, aangebracht.

Verrijkt met twee goudgeele appelen stond ook Minie weldra daar als de gelukkigste onder de gelukkigen.

Wie tijd had gehad haar opmerkzaam gade te slaan, zou bemerkt hebben dat haar kinderlijke geest zich met een gewichtig iets bezighield.

Zij ontsloop de drukte op het hek en ging haar eigen weg. Waarheen? Naar het salon, waar zij vermoedde dat zij haar zieken vriend zou vinden.

Eéne gedachte houdt haar kinderlijken geest gekluisterd, hem te doen deelen in het genot van het oogenblik.

Met vlugge treden de trap afsnellend, staat zij weldra aan den ingang van de eetzaal.

Ja, hier ligt haar zieke, doch met geloken oog. Van de ongekende rust en ruimte genietend, nu allen zich op het dek hebben verspreid.

Het welbehagen waarmede hij zich heeft neergevlijd, verheldert nog zijne trekken en hij zou zich zeker geheel aan de vergetelheid hebben overgegeven, zoo niet een licht gedruisch zijne opmerkzaamheid had getrokken en zijn half geloken blik op een verkwikkelijk tafereeltje was onthaald geworden.

In een der deuren van het salon toch staat Minie, het ochtendkleedje half afgezakt van hare ronde schoudertjes en in de buiging van elk armpje een hooggekleurde appel ... doch met teleurstelling sprekend uit houding en gelaat.

Dat hij ook juist nu slapen moest, haar zieke; stap voor stap treedt zij nader, niet meer geruischloos doch hopende hem te zullen doen ontwaken.

Maar neen! hij verroert zich niet. Wat staat haar te doen? Haar geschenk bij den zieke neerleggen en hiermede de mogelijkheid belopen, niet als de geefster te worden erkend? ...

Daartegen komt heel haar kinderlijke zelfzucht op.

't Kleine handje wordt uitgestoken en met een waarschuwend gebaar op de uitgeteerde hand des lijdens gelegd. En deze? ...

Heeft hierop slechts gewacht om dat handje te grijpen ... om het stralend gezichtje tot zich te trekken en op het onbewolkte voorhoofd der kleine een kus te drukken, waaruit heel de volheid spreekt van zijn dankbaar hart; een kus die van zoo innige vereering getuigde, dat elk vrouwelijk wezen zich er door gevleid zou hebben gevoeld!

VIJFDE HOOFDSTUK.

et is heden de dag van aankomst. Een dag vol beteekenis voor wie zich een tijdlang zag beperkt binnen de enge wanden van een passagiersboot, en ook van een gemengde aandoening. Want ondanks de soms heterogeene karakterbestanddeelen der passagiers, uit alle oorden des lands voor een wijle te zamen gevoegd en genoodzaakt elkanders dagelijksch gezelschap uit te maken, brengt ieders belang het mede, het met elkander 'te vinden.'

Het samen doorloopen van ongeriefelijkheden eener zeereis, het doorleven van tal van wederwaardigheden binnen een beslotene ruimte, het zich gedrongen zien, gewoonten en eigendommelijkheden aan den drang der omstandigheden te onderwerpen, brengt onwillekeurig eene verbroedering teweeg, zelden in dien vorm elders aangetroffen en vormt de karakteristieke aantrekkelijkheid, die dergelijke reizigers voor elkander blijven behouden. Een zonderling feit mag het dus met recht worden genoemd, dat de dag van aankomst al die uitingen van sympathie als het ware op de vlucht jaagt, ja, dat uitsluitend het eigenbelang op den voorgrond treedt.

Is dit misschien omdat de nadering van de massa, welke maatschappij wordt genoemd, als bij tooverslag weer de zelfzucht doet ontwaken?

'Elk voor zich' schijnt op eenmaal het parool te worden en niet zelden doet het geval zich voor, dat reisgenooten die met merkwaardige gemeenzaamheid lief en leed hebben gedeeld, zelfs geen tijd konden vinden elkaar een 'vaarwel' toe te roepen.

De verontschuldigende zijde hiervan is, dat men zich moeilijk een denkbeeld kan vormen van de drukte die plaats heeft bij de aankomst van een mailboot.

Reeds het zich kleeden, zich gereed maken daarvoor mag op zich zelf een zaak van niet gering gewicht worden genoemd. Een naar Europa terugkeerend reisgezelschap echter, onderscheidt zich in zake het toilet, zeer scherp van een naar Indië vertrekkend. Dit laatste draagt nog al de kenmerken, versch onder den invloed te hebben gestaan der mode-heerscheres. Er is eenheid op te merken in aller streven om haar onderwerping te toonen, terwijl repatriëerende reizigers, zich min of meer schijnen te hebben losgemaakt van hare eischen.

Zij vertoonen zich, naar gelang dat de omstandigheden zulks ge-
doogen in kostumes, regelrecht uit Europa aangevoerd, of die welke
het toeval hun in handen speelde.

In diezelfde verhouding bevinden zich ook de kinderen; vandaar
dat de bevolking eener mailboot die naar het vaderland terugkeert, veel
weg heeft van een maskerade-vertooning.

De dag van aankomst echter is niet daar, of al dat teekenachtige
onregelmatige wordt geëffend. Voor een 'toilet om aan te komen' toch,
heeft ieder zooveel mogelijk gezorgd, en getracht dit te doen beant-
woorden aan de jongste bevelen der mode.

Ook Minie's kamferhouten koffertje telde behalve een legio baad-
jes en broekjes, een zorgvuldig appart gehouden pakje, welks inhoud
bestemd was het licht te zien 'bij aankomst.' Batavia's rijke modema-
gazijnen hadden haar voorzien van wat de Franschen zoo heel juist 'un
petit complet' noemen.

Waarlijk, men zou niet hebben geweten wat het meest te bewon-
deren, het smaakvolle en toch kinderlijke jurkje, de fraaie schoentjes, of
wel het aardige hoedje dat er bij paste.

Toch was er heel wat diplomatie noodig geweest om Minie, na-
tuurkind als zij was, tot de overtuiging te brengen dat eene moderne
herscheping van haar persoon noodzakelijk was.

Zij gevoelde zich tevreden en gelukkig in hare Indische huis-
kleedij, en had weinig lust zoo het scheen, zich aan het Europeesche
dwangbuis te onderwerpen.

Doch toen hare baboe haar duidelijk had gemaakt dat ieder bezig
was zulks te doen, scheen ook bij haar de lust te ontwaken om mede te
doen op de kermis der ijdelheid. Men kon haar dan ook op dien be-
wusten ochtend reeds vroeg gereed en gekleed vinden, en juist aan de
handen harer baboe ontsnapt. Deze heeft haar gezegd dat zij van hare
kameraadjes afscheid moest gaan nemen, en in den vollen glans harer
herscheping, huppelt Minie de trap op naar het dek.

Weinig vermoedt zij welk een triomf haar dáár wacht. Zelve reeds
in verrukking over al het fraaie dat zij aan heeft, ziet zij zich nog boven-
dien bij iederen voetstap tegengehouden om bewonderd te worden, en
de vrouwelijke ijdelheid bij elke dochter van Eva, hoe jong ook, sluime-
rende, maakt zich onwillekeurig ook van haar kleine persoon meester en
roept de natuurlijke bevalligheid die haar eigen is, op. De kinderschaar
is het luidruchtigst in haar huldebetoon; het scheidende vriendinnetje
als een laatst souvenir een zakje bruidsuikers te vereeren, ziehier, waar-
toe zij zich gereed heeft gemaakt.

Is het dit onverwachte bewijs van liefde harer speelgenootjes,
waardoor Minie wordt geroerd? Of werkt onbewust de daadzaak, dat
nu zij den Europeeschen bodem zal gaan betreden, een deel van haar
kinderlijk bestaan als afgedaan moet worden beschouwd? Wie zal het
zeggen; doch Minie, met oogjes vol tranen en handjes vol lekkers, staat
voor het vroolijke troepje, dat haar verwonderd aanstaart. Kinderleed

echter heeft niet veel noodig om te worden afgeleid, ja terwijl soms de traan nog trilt op de donzige wang, baant reeds de lach zich weer een doortocht. Zoo ook hier. Een goedaardige zeerob die Minie's verdriet ziet, steekt zijn forsche hand naar haar uit en voor dat zij 't weet staat zij op de breed palm van zijn andere. Zwevend en zwaaiend, draagt hij haar nu het dek rond, te midden der luid juichende kinderstoet, en vergeet Minie haar leed.

Een aandoenlijk toneeltje, hiervan nog kon ieder getuige zin die wilde.

Aan het einde van haar triomftocht gekomen, nadert Minie den zieke en van hare verhevenheid af, klinkt het tot hem: 'Gauw beter worden, hoor!'

Helaas, niemand twijfelde er aan en hij wel het allerminst, of het waren de laatste woorden, die hij hooren zou uit haar kindermond.

ZESDE HOOFDSTUK.

an den landweg van het welvarend dorp T. ligt villa S c h o n o o r d, met zijn sierlijk aangelegden tuin, een der verkwikkelijkste punten waarop de blik van den voorbijganger rusten kan.

De meesteres des huizes, die op dezen warmen Junidag, op het namiddaguur van twee, hare woning uittreedt, kijkt met onderzoekenden blik den weg langs naar een verwacht wordend rijtuig.

Ofschoon reeds de zestig voorbij, draagt zij nog maar in geringe mate den stempel des ouderdoms. Haar nauwsluitend zwart kleed, het kanten kraagje en het met zorg geplaatst halve mutsje dat op bevallige wijze de grijze lokken dekt, duiden aan dat zij het nog niet versmaadt, de haar restende voorrechten van uiterlijk schoon dankbaar te erkennen. Die voorrechten doen zich kennen in haar fijne gelaatskleur en den lichten blos welke deze voor matheid bewaart. Zij kenteekenen de bezitster als vroegere blondine, ook nu de hoofdtooi niet meer tot waarmerk kan dienen, terwijl de fijne trekken en blanke handen waaraan een fonkelende diamant schittert, het vermoeden bevestigen dat hare afkomst in hooge kringen moet worden gezocht.

Op het oogenblik dat wij kennis maken met haar persoon, is de uitdrukking die haar wezen bezielt, die van ontroering en zenuwachtige gejaagdheid; mevrouw van Ellinkhuizen toch verwacht heden hare kleindochter als huisgenootte,

Toen haar echtgenoot, in hoogambtelijken werkkring overleden, haar ontroostbaar over zijn heengaan achterliet, en nadat hare kinderen, allen zoons, de wijde wereld zijn ingegaan, is zij van lieverlede alleen overgebleven. Een dier zoons is in dienst getreden, een ander weer heeft zich in de handel begeven; alleen Minie's vader is den oceaan overgestoken als ambtenaar bij het Indisch gouvernement.

Hoe ook verspreid, zijn allen echter ten zeerste aan de oude vrouw gehecht gebleven en dat mevrouw van Ellinkhuizen's leven daarheen vliedt zonder eenige zorg voor dagelijksche behoeften, ja, dat zelfs welvaart haar omgeeft, dit heeft zij voor een groot deel aan de liefde der haren te danken.

Menig onverwacht bezoek van hare, nu reeds echtgenooten en vaders geworden 'jongens,' zooals zij haar zoons nog altijd blijft noemen,

komt hare eenzaamheid opvroolijken en het eenige ver-verwijderde lid der familie is dan niet zelden het onderwerp der gesprekken.

Hoevele jaren haar Otto reeds afwezig is geweest, steeds heeft de moeder trouw de correspondentie met hem onderhouden. Raadde zij als bij intuïtie dat de band van uit het moederland moet worden aangehouden?

Of hoopte zij misschien een stand van zaken te voorkomen, die volgens den maatstaf harer Europeesche levensopvatting, haar zoon verkleinde? Zoo ja, dan is zij zeker teleurgesteld geworden in die verwachting. Want het geboortenieuws van kleine Minie, uit een niet door de wet bekrachtigd huwelijk, is de eigenlijke grief die aan haar moederhart knaagt en het heeft haar veel moeite gekost zich daar overheen te zetten.

Onbekend toch met de toestand van een haar geheel vreemd land, was zij noodwendig eene eenzijdige zienswijze toegedaan en gaf zij het slechts noode op, pogingen aan te wenden tot verbetering van de in haar oog onteerende huiselijke verhouding van haar zoon. Toch was zij ook weer te veel vrouw, om niet met mededoogen te zijn vervuld ten opzichte zijner kinderen, zoo na aan haar verwant.

Toen dus haar zoon herhaaldelijk klachten hooren liet over de onmogelijkheid om zijn dochtertje een behoorlijke opvoeding te geven in Indië, behaalde haar beter gevoel de overwinning en besloot zij, hem voor te stellen die taak van hem over te nemen.

Maar al te dankbaar werd dit aanbod aangenomen en toen het vooruitzicht op de komst van haar kleinkind meer en meer naderde, werd dit het lichtpunt in mevrouw van Ellinkhuizen's leven, en riep krachten in haar wakker, die zij reeds voorgoed ingeslapen waande.

Tegen de zorg en moeite welke deze gebeurtenis geredstond haar aan te brengen, zag zij niet in het minst op. Integendeel, zij nam zich voor haar kleinkind zooveel mogelijk onder hare oogen te doen opgroeien, ten einde door haar beschavenden invloed die van het half-inlandsche bloed te keer te gaan. De vrouw toch die haar zoon, zoo zij meende, had doen dalen op den ladder van het zedelijk gebied, bleef zij als eene onwaardige indringster beschouwen, voor wie zij zich niet genoeg kon wachten. Zoodra de 'grootmoeder' optrad, moest de 'moeder' van het toneel verdwijnen, zou deze niet meer worden genoemd. Hoe natuurlijk ook van háár standpunt, zal het moeten blijken of zij recht had deze zienswijze te koesteren. Ook of zij menschlievend was. Ja wat meer zegt, of het meisje in welks belang zij meende te handelen, er mede gebaat zou zijn? Op dit oogenblik evenwel bepaalden zich hare gedachten uitsluitend met Minie's komst. Toen deze ten laatste verscheen, trof haar echter een groote teleurstelling. Niet kunnende bevroeden dat Minie's lijfmeid aan het werk geweest en naar de gewoonte van haar landaard, het kind meer vrees dan liefde voor de onbekende grootmoeder had trachten in te boezemen, zag zij niet, zooals zij zich had voorgesteld, een paar vleende kinderamen naar zich uitgestrekt ...

doch wel een schuwe, half norsche blik uit de donkere oogjes op haar geworpen. Bevreesd om door te groote toenadering de bedeesdheid der kleine te vermeerderen, was toen de oude dame met veel beleid te werk gegaan. Zij gaf Minie tijd om tot zich zelve te komen, door op tactvolle wijze haar aandacht af te leiden.

Hierdoor had zij al spoedig veel gewonnen. Zag zij naar de kleine om, dan bemerkte zij hoe deze nu en dan steelsgewijze een blik op haar gelaat wierp. Het kind dat daarop geenszins de gestrengheid las, die haar was voorgespiegeld, doch veeleer alles wat een kinderhart moest aantrekken, naderde, daar onvriendelijkheid niet in haar aard lag, steeds meer de haar vreemd zijnde oude vrouw. Eerst van uit de verte baanden ettelijke vragen, in half Hollandsch, half Maleisch, uit den weetgierigen kindermond een weg. Daarop kwam zij schrede voor schrede der grootmoeder nader, en eindelijk aan haar schoot geleund, legde zij alle vrees, alle schuwheid af en vertoonde zij zich zooals zij was.

Met welke aandoening de grootmoeder neerzag op het aanvallige kind, welks bloed zoo luide tot het hare sprak, is moeilijk onder woorden te brengen. Zijn opslag! .. dacht zij telkens, als Minie's donkere blik met een eigenaardige uitdrukking op haar bleef rusten. Zijn lach! jubelde het in haar, als de parelende juichtonen zich een weg baanden over hare lippen. Want natuurkind als Minie is en niet gewoon zich binnen de enge wanden van een kamer te bewegen, heeft zij als spoedig den tuin tot haar speelterrein gekozen en met grootmoeders hondje luid keffende achter zich, doet zij zich aan het lang ontbeerd genot van loopen en draven te goed.

Vreemd, zonderling, maar toch blijde klinkt dit kindergejubel mevrouw van Ellinkhuizen in de ooren. Lang vervlogene tijden doemen weer voor haar op. En ook Minie voelt op kinderlijke wijze zich gansch eigenaardige toestanden tegemoet gevoerd. Als zij zich moede heeft gespeeld, dan legt zij zich niet zooals bij zich tehuis, hier of daar op een bank te slapen neer, om later door hare baboe naar haar bedje te worden overgebracht, doch volgt de grootmoeder naar het voor haar gereed gemaakte slaapvertrekje, om daar in het aardige ledikantje te worden neergelegd, niet door hare lijfmeid maar door grootmoeder's eigene handen. En als zij deze in de mooie grijze oogen kijkt, dan sluipt een ongekend weldadige gewaarwording haar hartje binnen en als elke zwerveling, jong of oud, die een veilige haven is binnengeloodst, ontsnapte ook haar een dankbare zucht. De nette, smaakvolle omgeving met de heen en weer trippelende grootmoeder, die hier nog iets verschikt, ginds nog wat opbergt, trekt zich weldra tot één visoen van rust, van veiligheid te zamen en blijft zelfs, als hare oogleden zich hebben gesloten, nog haren geest kluisteren.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het was geenszins eene gemakkelijke taak die mevrouw van Ellinkhuizen op zich had genomen, want zij was een dergenen die niet gaarne haren arbeid ten halve verrichten, en hierin lag juist de moeilijkheid verborgen.

Haar kleinkind, welks komst haar eene vergoeding leek voor het ontbeerde genot, eene dochter te bezitten, zou zij hebben willen toerusten met al wat lief, wat schoon, wat goed was. En dit bleek, althans de eerste jaren na Minie's komst, een hersenschim. Het totaal gebrek aan vorming, aan de eene zijde in Minie's voordeel, bood vele ongedachte bezwaren aan, te meer daar de invloed van hare vroegere omgeving en het gedeeltelijk Indische bloed dat haar door de aderen stroomde, zich niet zoo gereedelijk liet uitwisschen. Toch wanhoopte de opvoedster niet als zij veel goeds de overhand zag nemen en het aanhankelijke karakter van het kind als haar machtige bondgenootte terzijde trad. Op Minie's behoefte aan genegenheid, op hare dankbare erkenning voor ontvangene liefdebewijzen, meende zij dat met vrucht kon worden voortgebouwd.

Bovendien kon het niet anders of het voorbeeld van vrouwelijke zachtheid, beschaving en verfijning dat zij dagelijks in haar eigen persoon haar onder de oogen bracht, moest gunstig op haar werken.

Toch faalde mevrouw van Ellinkhuizen in zeer hooge mate waar het één groot, één voornaam vraagstuk betrof. Met iederen nieuwen band, waarmede zij haar kleinkind trachtte te binden aan haar nieuw tehuis, het land van haren vader, maakte zij dien van het oude, het schoone land harer moeder, lossen. En meen niet, dat dit onvoorbedacht geschiedde! Neen; kortzichtig als mevrouw van Ellinkhuizen in dit geval te werk ging, ontbond zij den band stelselmatig, ja plaatste zij dit vooraan op den index van het door haar opgestelde programma.

Naarmate Minie in leeftijd vorderde, werd het oude huis dat de moeder omvatte, dan ook op den achtergrond gedrongen, ja verdween weldra geheel in de schaduw der eerste kinder-herinneringen.

Straffeloos echter verbrak zij niet den band der natuur. Neen! Er braken oogenblikken aan dat bij mevrouw van Ellinkhuizen de machtige

stem van het geweten begon te spreken, dat twijfel bij haar oprees aan de juistheid harer inzichten. Ja, dat alleen een algeheele zelfmisleiding haar kon doen voortgaan op het pad van zelfbedrog, door haar betreden.

Zoo zat zij op zekeren namiddag in haar vroolijke tuinkamer den balsemieken geur in te ademen, die van de rozenperken tot haar overwoei.

Op eenmaal wordt de deur geopend en treedt Minie binnen, doch in eene zeer ongewone stemming. In hevige gemoedsbeweging ziet mevrouw van Ellinkhuizen het kind naar zich toesnellen, en hoort zich op onstuimigen toon als het ware, ter verantwoording geroepen:

‘Grootmoeder?’ klinkt het haar toe; ‘is ... kan het waar zijn wat een meisje op school mij heeft gezegd, verweten? Is mijne moeder maar eene gemeene inlandsche vrouw? Waarom spreekt u nooit over haar en wel over papa? Leeft zij nog? Wie is zij en hoe is zij dan?’

Als zoovele beschuldigingen moesten die woorden de grootmoeder in de ooren dringen; toch deden zij dit niet. Neen, zij trok niet met vrouwelijke teederheid, die zooveel weet te verzachten, het ontroerde kind aan haar borst, beseffende dat zoo ooit de tijd om haar kleinkind in te lichten omtrent haar afkomst, nu was gekomen. Zij zeide haar niet, dat - ja eene kleurlinge hare moeder was, doch dat ook deze een moederhart bezit. Niet, dat die vrouw haar onder het hart had gedragen en zij dus het recht niet had haar te verloochenen. Neen! Ofschoon met voorbedachten rade nog nimmer een leugen hare lippen had bezoedeld, zoo klonk het nu half toornig, dof en toonloos uit mevrouw van Ellinkhuizen’s mond: ‘Kind! je hebt geen moeder meer. Ik, je grootmama, zorgt immers voor je. Je bent toch tevreden?’

Wat kon Minie anders doen dan zich in de armen der dierbare verzorgster werpen en haar met kus op kus overladen. Van dien dag af echter leek elk dier kussen der grootmoeder een roof toe. Een roof, gepleegd aan de moeder die daar ginder misschien smachtte naar een enkel klein bewijs van genegenheid van haar kind. En dit niet alleen. Doch mevrouw van Ellinkhuizen’s leven, tot nu toe rein en vlekkeloos, was dit niet meer. Helaas, die eerste onwaarheid wreekte zich ook bij haar als bij ieder ander. Van den dag af dat zij hem had geuit, was er dagelijksche omzichtigheid noodig om hem vol te houden.

De brieven van Minie’s vader, alhoewel altijd met overleg door de grootmoeder voorgelezen, kwamen het meisje nu geheel niet meer onder de oogen. Vroeg zij er naar, dan luidde het antwoord, dat er onderwerpen in voorkwamen die voor háár van geen belang waren, en Minie stelde zich hiermede tevreden.

Ondanks dit, vroeg mevrouw van Ellinkhuizen zich nu en dan af, of zij voortgaan zou op den breeden weg van bedrog, waarop zij door dien éénen leugen den voet had gezet. Telkens echter suste het zelfbedrog haar weer in slaap. ‘Waartoe,’ zoo sprak het geruststellend, ‘het meisje wakker te schudden? Zij voelt zich immers gelukkig. Mocht het noodzakelijk blijken, dan kunt ge haar altijd nog inlichten. Het is im-

mers zuivere liefde voor haar, die u aldus handelen doet?' Dat was echter niet het geval en de oude vrouw wist dat zij zich zelve misleidde. Zij wist maar al te goed dat het aristocratische bloed luide het woord voerde in dien tweestrijd, ja dat de vrees dat de verbintenis van haar zoon wereldkundig zou worden, zeer veel deel had aan de dubbelzinnige rol die zij speelde.

Inmiddels was Minie den jonkvrouwelijken leeftijd ingetreden en hare zeventien jaren vonden haar schoon, beminnelijk, veelzijdig ontwikkeld. Het scheen wel dat het gemengde bloed, dat door hare aderen stroomde, haar niet alleen krachtig naar het lichaam had gemaakt, doch ook hare intellectuëele faculteiten had verscherpt. Een eigenaardig talent openbaarde zich bijna voor alles waarop zij zich toeleigde. Reeds vroeg gemeenzaam met het spreken van twee volkomen ongelijkkluidende talen, het Hollandsch en het Maleisch, scheen haar tong zich als van zelf naar de klanken van andere dialecten te voegen en zooals zeer veel voorkomt bij Indische kinderen, haar muzikale aanleg behoefde slechts ontwikkeling om haar kunstenares te doen zijn. En waar op het gebied van lichaamsbeweging, bij dans of bij gymnastiek, de eerste prijzen werden toegekend, daar waren het Minie's bevallige bouw, haar vlugheid en sierlijkheid, die ze behaalden. Men was dan ook niet karig haar den gewonen lof toe te zwaaien en Minie's bijnaam: 'la belle Indienne,' al mocht hij het oor der grootmoeder niet juist streelen, was zonder eenigen twijfel verdiend.

Menige onschuldige bekentenis van jonge-meisjes-veroveringen werden grootmoeder dan ook 's avonds in het schemeruur reeds toegeluiserd. En als deze dan zacht Minie's krullig hoofdje streelde, terwijl een zoete glimlach haar gelaat verhelderde, dan was dit niet uit gestreelde ijdelheid. Neen, die onthullingen die haar deden zien dat Minie geen kind meer was, drongen zich als een liefelijke uitkomst bij haar steeds pijnlijker wordenden tweestrijd, op den voorgrond.

Hoe, indien de liefde de gevreesde onthulling onnoodig kwam maken en Minie's niet-gewettigden geboortenaam kwam bedekken met dien eens echtgenoots? Zonderling, dat niet bij deze mogelijkheid zich eene tweede kwam voegen. Niet minder gebeurlijk, zij het ook minder opwekkend.

Wat, zoo haar eigen zwakke levensdraad eens stond afgesneden te worden, en door haren dood de in Nederland opgevoede en van alles onkundig gehouden kleindochter zou worden opgeroepen, om geplaatst te worden voor daadzaken die haar onbekend waren? Wanneer alsdan eene vaak meedoogenlooze wereld zich niet zou ontzien voor het bedrog, uit liefde gepleegd, de ruwe waarheid in plaats te stellen? En Minie tot de smartelijke ervaring moest komen dat de naam haars vaders, haar niet alleen geen bescherming kon verleen, maar dat een noodleugen lippen had bezoedeld, die zij tot geen onwaarheid in staat zou hebben geacht? Wat zou er dan worden van het goed vertrouwen van haar argeloos hart?

Zoals werd gezegd, niets van dit alles werd door mevrouw van Ellinkhuizen overzien; en gelijk meermalen gebeurt, werd ook hier voor de schemerachtige mogelijkheid de wreede werkelijkheid over het hoofd gezien. Die zorgeloosheid echter wreekte zich op droevige wijze.

Juist den dag dat Minie's zeventien jaren luisterrijk gevierd stonden te worden, werd mevrouw van Ellinkhuizen neergeveld door den demon des ouderdoms, die reeds tijden vooruit zijn prooi beloert, om zich op het onverwachts op haar te werpen en onder zijn machtigen greep te doen bezwijken; eene beroerte werd de oorzaak van haren dood.

- - - - -

't Is avond, een avond die helaas geen morgen meer zal aanbrengen voor de vrouw die daar neder ligt met reeds half uitgedoofde levensgeesten; wier taak op aarde als afgespeeld mag worden beschouwd. De rollen zijn omgekeerd. Terwijl nog slechts weinige dagen geleden de grootmoeder bescherming verleende aan de jeugdige kleindochter, is het nu het jonge meisje dat de oude grootmoeder beschermt en verpleegt.

Dat Minie dit doet met onverdeelde liefde, zal nauwelijks opgemerkt behoeven te worden. Neen! de genegenheid, haar geschonken, was niet gedachtenloos aangenomen, ja elk offer zou zij bereid zijn geweest te brengen, zoo slechts het leven der dierbare grootmoeder er door gekocht had kunnen worden.

Wat haar lot zijn zal als deze de oogen zal hebben gesloten ... Minie vraagt het zich niet af. Want met het oog der liefde heeft zij 't geraden dat, zoo er redding mogelijk mocht worden geacht, die geheel zal afhangen van de kalmte en de rust waarmede de zieke blijft omgeven. Toch kost het inspanning die te veinzen. Want, ofschoon van haar spraakvermogen beroofd, geeft de zieke zich alle mogelijke moeite om nog enkele onsamenhangende klanken te uiten; 't is of haar blik zegt: 'kon ik toch maar spreken!'

Minie voelt zich steeds angstiger worden, en als de dokter komt en diens tegenwoordigheid zelfs de zieke niet ontheft van haar blijkbaaren druk, dan wordt het haar duidelijk dat grootmoeder iets op het hart heeft. Met tranen in de oogen buigt zij zich over de zieke en: 'Grootmoeder! grootmoeder! U tobt toch niet over mij?' vraagt zij met zachte stem.

Ach! 't is niet onduidelijk dat zij de gedachte der stervende heeft geraden. Het matte oog herkrijgt één oogenblik zijn ouden glans. Een haast onmerkbaar knikken met het hoofd is echter het eenig antwoord dat zij geven kan.

'De toekomst van haar kleinkind!' denkt de dokter, die voor het bed staat en ziet hoe de levensgeesten der zieke steeds meer ontvlieden.

Ook Minie, ontroerd en aangegrepen door den plechtigen ernst van het oogenblik, wacht roerloos af wat dit zal aanbrengen. 'Is ... kan ...

dat sterven zijn?’ vraagt zij met stokkende adem, als na eene kleine worsteling, misschien door de stervende zonder bewustzijn doorloopen, het grijze hoofd zich buigt, een zucht als van afmatting den mond ontvlucht ... een glimlach van bovenaardsche schoonheid over de trekken glijdt.

‘Grootmoeder! grootmoeder!’ klinkt het opeens door het doodstille vertrek, ‘hebt u mij waarlijk verlaten? Ach! dat de dood u nog voor mij had gespaard! ...’

Helaas! Hij bleef doof voor dien jammertoon, evenals voor zoovele anderen, die onverbiddelijke voleinder.

De geneesheer inmiddels volbrengt met zorg den laatsten liefdedienst aan de doode en sluit haar de half gelokene oogen.

Kalm, eerwaardig is het gelaat waarop hij en Minie staren. Onthoven van den laatsten trek van onrust is het liefelijk, het te aanschouwen. ’t Is of het de geliefde kleindochter nog een laatst vaarwel toeroept en als Minie zich over de doode buigt en haar den afscheidskus geeft, dan ontlast zich eensklaps een droefheid, zóó onbedwongen, zóó smartelijk, als slechts kan voortkomen uit het hart van een voor het eerst beproefde.

Ofschoon ijlings ontboden bij het eerste ziekteverschijnsel, was mevrouw van Ellinkhuizen’s dood zoo onverwacht geweest, dat de vrees van hare zoons van te laat te zullen komen, zich helaas had bewaarheid; hun restte niets dan het zielloos overschot der dierbare doods aan den doodenakker toe te vertrouwen, hetgeen zij met liefde en vereering deden.

Wat Minie aangaat, er braken dagen voor haar aan, te droevig om er noodeloos bij stil te blijven staan, dagen waarin de ijzeren hand der noodzakelijkheid haar tot plichten riep die zij te zwaar zou hebben geacht voor hare nog ongeoeffende krachten, doch die ook zij volbracht als ieder ander. Aan deelneming, hulp en troost echter ontbrak het ook haar niet in die dagen; niettemin trilde de slag droevig na.

Veel kostte het haar, de hand te leggen op wat der geliefde grootmoeder had toebehoord, en menig kleedingstuk werd met tranen van innige vereering door haar weggelegd. Men zal kunnen begrijpen dat de onzekerheid omtrent hare lotsbestemming haar hierbij zwaar op het hart woog. Maand op maand toch verliep, zonder dat zich eenige verandering voordeed, en Minie stond juist gereed de geliefde woning voor een tijdelijk verblijf bij een harer ooms te verwisselen, toen een brief van haren vader een einde kwam maken aan dien lijdelyken toestand. Die letteren behelsden den wensch, dat zijne dochter zich reisvaardig zou maken om met de eerstvolgende gelegenheid naar Indië over te komen.

De teerling was dus geworpen.

Wat de doode in hare kortzichtigheid niet had voorzien, stond te gebeuren. De dwang dien zij zich had opgelegd, bleek noodeloos te zijn geweest. Het lot had zelf de onthulling op zich genomen.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

ndien wij de hoofdstukken van ons verhaal hadden willen benoemen, dan zou op dat hetwelk nu volgt, van toepassing zijn hetgeen een vermaard artist, kunstenaar met de pen zoowel als met het teekenstift, eenmaal boven een zijner schetsen schreef:

‘Het mooiste meisje aan boord,’ zou ons opschrift luiden, en: ‘laat ze voorzichtig zijn!’ zouden ook wij er bijvoegen. Want ‘mooi’ te zijn niet alleen, maar ‘de mooiste,’ en dit elk uur vriend en vijand in een kleinen kring toe te roepen, maakt een zoodanige waar-schuwing niet overbodig.

Vóór dat het mailschip, dat Minie zou overbrengen, vier-en-twintig uren onder stoom was, had althans het drietal ongehuwde heeren dat met haar de reis deed, het elkander en de aanwezig zijnde dames het zichzelf toegefluiserd; waren de overige passagiers het over dit feit vrijwel eens geworden, ja, was dit zelfs een punt van bespreking geweest onder de scheeps-equipage.

Alleen Minie, verzonken als zij was in de herinnering aan de gebeurtenissen der laatste maanden, was zich zelve zoo min dit voorrecht, als dat dit haar aan gevaren blootstelde, bewust.

Men kon evenwel niet verwachten dat zij zich aan hare droevige gepeinzin zou blijven overgeven; het gezonde, jonge bloed harer zeventien jaren kwam hiertegen op.

Mocht dan ook al een plooi van ernst haar blijven kenmerken, de belangwekkendheid van haar fraai gezichtje werd er niet door verminderd en een tiendaagsch verblijf aan boord had reeds veel van haar levenslust doen terugkeeren, zoodat reeds nu en dan haar heldere lach weer over het dek klonk. En veel meer was er niet noodig voor de jongelieden of de ‘jongelui,’ zooals zij in onderscheiding van de gehuwde heeren werden genoemd, om het schoone meisje binnen den stralenkrans hunner bewondering te trekken. Een beleefd onderzoek naar Minie’s gezondheid, dat altijd gereede onderwerp aan boord, een praatje over het weer, de mogelijkheid omvattende dat er ‘storm op komen’ was, of de even groote, dat men er van verschoond zou blijven en zie, de kennismaking had plaats gevonden. Minie, ijverig de vingers rep-

pende aan een handwerkje, den heerlijken zeebries inademende op een schommelstoel, met één, soms twee der jongelieden in gesprek, was een tooneeltje, waarin wie daar lust in mocht hebben, zich dan ook dagelijks kon verheugen.

Dat hierdoor de ijverzucht zou ontwaken meer dan wanneer, hetgeen even dikwijls gebeurde, zij zich omringd zag door het troepje aan boord zijnde kinderen, wier lieveling zij was, of wel dat zij zich bezighield met eene of andere vriendelijke matrone die zich onwillekeurig tot haar voelde aangetrokken, dit kwam evenmin bij Minie op, als dat die ijverzucht een uitgangspunt zou hebben onder het galante driemanschap zelf, dat zich beijverde, haar allerlei opmerksaamheden te bewijzen. Zij had nog maar oppervlakkige waarde gehecht aan die kennismaking en zou dit dus niet mogelijk hebben geacht. Al spoedig echter scheen zij gelegenheid te hebben gevonden voor eene nadere karakterbestudeering, zooals blijkt uit de navolgende regelen uit haar dagboek:

‘Om met den jongste onzer drie ongehuwde heeren aan boord, den heer Verduin, te beginnen,’ zoo luidde eene op ’t papier geworpen losse schets van de medereizigers, ‘zou ik geneigd zijn hem een prettig kameraad te noemen. Hij behoort tot het oprechte jongensoort, waaruit men een broeder of vriend zou wenschen te kiezen. Met zijn diploma der Hoogere Burgerschool op zak, een goede dosis moed en energie en zooals hijzelf openhartig bekent, een bescheiden sommetje aan constanten, wil hij het wagen der Indische maatschappij zijne belangen op te dragen. Ik wensch hem van harte een goeden uitslag toe.’

Op hem volgt in leeftijd de heer Dericks, dien ik minder gaarne of liever in het geheel niet onder mijne vrienden zou tellen. Alhoewel niet onknop van uiterlijk, heeft hij iets over zich dat mijne bepaalde antipathie opwekt. Het is iets onoprechts, iets gluiperigs, schuifelends, ja als ik het dorst te zeggen iets valschs, dat bijwijle zijn gelaat en houding ontsiert. Hij is opgeleid voor de tabakscultuur, en mag men zijne woorden gelooven, dan heeft hij niet veel meer te doen dan bezit te nemen van de vaderlijke tabaksvelden, om in Indië fortuin te maken. Hij behoort echter tot het soort menschen dat men niet verlangt weer te zien in het leven.’

‘De derde van het driemanschap, de heer van der Eyken, is uitkomend ambtenaar en van adellijke afkomst. Hij is de eerste van zijn geslacht die heeft gebroken met de traditie en zijn fortuin in Indië gaat zoeken. In ontwikkeling staat hij boven onzen eerstgenoemden reisgenoot en qua persoon verre boven den tweeden. Vreemd is het, dat hij mijne antipathie voor den heer Dericks deelt!’

Tot zooverre Minie. Het tweetal bij hetwelk zij zich het hartelijkst aansloot, was een jong echtpaar, dat klaarblijkelijk ook veel belang in haar stelde. Nog kortelings gehuwd, innerlijk zoowel als uiterlijk als het ware ‘uitgerust’ voor een verblijf van onbepaalden duur in de tropen, vertegenwoordigden zij een soort lieden, dat hun weg overal zal weten te vinden. Hij, jong militair, op de hoogte van het wetenschappelijk

zoowel als praktisch deel zijns werkkings, sterk en gezond, is iemand van wien men het voorspellen zou, dat hij carrière zal maken. 't Is een man uit één stuk, die zijn tweede vaderland slechts behoeft te leeren kennen, om er zich thuis te gevoelen, die veel overboord zal gooien dat hem ballast toeleek in het land waar zijn wieg eens stond, en zich zal weten te schikken in de eigenaardigheden van dat waar wellicht 'eens zijn graf zal zijn.'

Zij, een en al toewijding aan den man die haar jong hart heeft weten te winnen, en haar den ouderlijken haard heeft doen verlaten om hem te volgen, is teêr en fijn, als echtgenooten van dergelijke mannen doorgaans zijn. Ofschoon uiterlijk niet juist het type dat men zich als geschikt denkt om de invloeden van een tropisch gewest te weerstaan, maar sterk door hare liefde, is zij innerlijk juist eene die het winnen zal van menige reuzin, wier fysieke kracht grooter is.

Dat Minie zich dus tot haar aangetrokken gevoelde, is zeer natuurlijk, even natuurlijk als het was, dat het jonge vrouwtje nog te zeer hare wittebroodsweken genoot, om veel acht te geven op haar en de wereld, die zich om haar bewoog. Veel was er dus dat haar onopgemerkt voorbijging, waartoe ook een en ander behoorde dat Minie betrof en dat onder gewone omstandigheden allicht hare opmerkzaamheid, misschien wel haar achterdocht zou hebben gewekt.

NEGENDE HOOFDSTUK.

anneer men zich mocht voorstellen, dat de kleine wereld der passagiers alleen maar belangwekkend is voor de personen die er een deel van uitmaken, dan vergist men zich. Behalve haar bevindt zich nog een tweede maatschappij aan boord, die het werkzaam deel vertegenwoordigt; zij, aan wier beleid, kracht en moed wij al of niet onze behouden overkomst hebben te danken, die waken en werken als wij slapen en rusten. Welnu, wees verzekerd, dat in den kring der passagiers niet veel voorvalt, wat ontgaat aan dien anderen. Geen verhouding tusschen te zamen reizenden, die een eenigszins merkwaardig gezichtspunt aanbiedt, of men kan er zeker van zijn, dat Janmaat er zijn oordeel over zegt. Het voortdurend overbrengen van een groot getal reizigers, heeft zijn blik verscherpt, zijne menschenkennis uitgebreid; en van zijn standpunt als onpartijdig toeschouwer, kan men er zeker van zijn, dat zijne uitspraak meestal zuiver is. Ook het reisgezelschap dat wij thans vergezellen, bleef niet buiten bespreking.

Het is heden een dier goddelijk schoone avonden aan boord, die in de herinnering alleen blijven staan. Het maanlicht spreidt met kwistigen overvloed zijne zilverwitte stralen over den onmetelijken oceaan, en omvat geheimzinnig, stil en majestueus het snel voortstoomende schip, als wilde het dit voor elke aanraking met een booze wereld behoeden.

Twee uit het scheepsvolk, de kwartiermeester en de bootsman, staan over de verschansing geleund en genieten op hunne wijze van het schoone natuurtafereel. Hun dagwerk is afgelopen en, netjes opgekleed, heeft het al den schijn of zij het er dezen avond eens van nemen willen en evenals de passagiers wat gaan luieren. Het drukbevolkte dek hebben zij klaarblijkelijk tot hun waarnemingsveld gemaakt, want zij laten hunne oogen te gast gaan niet alleen over den wijden zeeplas, maar ook over de passagiers.

Het duurt niet lang, of de kwartiermeester, een kerel als een boom, geeft zijn buurman een knipoogje en bij fluistert: 'Daar hei je em weêr!'

'Wie?' vraagt onnoozel de bootsman, die minder goed op de hoogte blijkt van het gezelschap, dan zijn maat.

‘Wel, die lange daar, met zijne spillebeenen!’ zegt de kwartiermeester, terwijl zijn goedaardige zeemanstronie opeens eene kwaadaardige uitdrukking krijgt.

‘Nou, wat zou dat?’ onderzoekt de bootsman, die er gaarne wat meer van wil weten.

‘As,’ licht de kwartiermeester hem in, ‘as hij op ’t dek komt, weet je, dan ken je der secuur van zijn, dat ie der een doel mee het; en,’ de pruim die hij in den mond heeft, gaat van de eene zijde naar de andere, ‘en ... ongelukkig niet altijd van het beste soort!’

‘Waarachtig?’ valt de bootsman in; ‘hoe weet je dat zoo?’

‘Wel, dat behoef je em maar an te zien!’ luidt het stroef.

De bootsman is een slecht gelaatkundige. Misschien is dit, doordien hij minder in de gelegenheid is op het gebied der physiologie thuis te raken dan de kwartiermeester, die meer met de passagiers in aanraking komt, maar ’t is klaarblijkelijk, dat hij hoegenaamd niets af weet van den tabaksplanter, waarop zijn kameraad het oog heeft. Hij tracht zich echter eene houding te geven, en de min of meer wrevelige uitdrukking van des heeren Dericks’ gelaat als basis nemend, zegt hij op goed geluk af: ‘Zoo’n beetje ... sikkeneurig, dunkt mij!’

‘Nou, wat dat aangaat,’ krijgt hij ten antwoord, ‘dat ken ik nou juistement niet zeggen! As ie goed gemutst is, dan het ie soms nog wel es een aardig praatje over em. Nee!’ Het fluisteren wordt meer vertrouwelijk; ‘zen heele fisenemie, zie je, daar heb ik het niet op. Vertrouwen ... doe ik em geen zier. Wat heit ie bijvoorbeeld nou weer op ’t moment rond te gluren? Altijd de kant uit van ’t mooie snuitje!’

Nu komt de bootsman opeens op bekend terrein. Hij mag op het meerendeel der passagiers niet zoo heel veel acht hebben geslagen, zóó is hij ook weer niet, of hij weet wel, dat er een ‘weergaaisch mooi juffer-tje’ aan boord is. Hij veegt zijn grooten zeemansmond af en zijne goe-dige zeemanstronie neemt een plooi van welbehagen aan. ‘Zou je soms denken?’ zoo waagt hij zich aan eene onderstelling, terwijl hij als tot aanvulling zijn kameraad glunder toelacht.

‘Dat ie zinnigheid in der het?’ zoo hakt de kwartiermeester den knoop door; ‘wel nou komaan, waar heb jij toch je oog, dat je dat nou eerst ziet?’

De bootsman krabt zich achter het oor, met zelfbewustheid dat hij zich aan grove onwetendheid heeft schuldig gemaakt en schuift zijne zuidwester op zij. Hij wil echter niet al te onkundig lijken tegenover zijn kameraad en zegt dus: ‘Net of ik niks anders te doen heb dan naar de mooie juffers te kijken! Je denkt dus? dat ie der een weergaaische knappe deern vindt?’

‘Waarachtig denk ik dat.’

‘Nou maar!’ en de spreker wordt warm; ‘ze wil niks van em weten hoor, daar zit em juist de kneep!’

‘Wat zeg ie?’ fluistert de bootsman die, nu de zaak die wending neemt, er schik in begint te krijgen en daar hij Minie juist in gesprek ziet met Verduin, zijne gissingen voortzet.

‘Ze het misschien meer sjenie in dien blonde?’

‘Dat meende ik eerst ook!’ luidt het toestemmend; ‘maar nou ben ik er haast zeker van dat ze een anderen koers uitkijkt!’

O, jammer! Daar is de bootsman de kluts weer geheel en al kwijt.

‘Een anderen koers?’ peinst hij. ‘Dat wil zooveel zeggen as dat er nog een derde vrijgezel in ’t spel is? Verdr... as ie weet wie!’

Doch zie, daar komt baron van der Eyken het dek op, treedt naar Minie toe, en eensklaps komt de waarheid op den bootsman af. Als had hij om niemand anders dan hem gedacht, zegt hij zoo onbevungen mogelijk: ‘O! je meent dien adellijken baron?’

‘Juistement!’ zegt de kwartiermeester, met wat meer eerbied voor de schranderheid van zijn kameraad; ‘nou ... en hij, hij mag haar ook danig!’

De bootsman wordt overmoedig door zijn aanvankelijk succes, en ‘boft’ voort: ‘Dat meen ik al es zoo gemerkt te hebben!’

‘Je behoeft et hem maar aan te zien as ie met der an het praten is!’ gaat zijn kameraad voort. Hij kijkt altijd zoo’n ... zoo’n beetje trossig, he!’

‘Maar nou kijkt ie zoo mak as een schaaap,’ lacht de bootsman.

‘Ja!’ hervat de kwartiermeester; maar wat zen trossigheid aangaat, zie je, dat mag ik nou wel voor zoo’n jonker, dat hoort er zoo bij. Jammer maar, dat ...’

‘Jammer wat?’

‘Dat et em misschien nou in den weg zel zitten.’

‘Hoe meen je dat?’ vischt de bootsman.

‘Wel?’ zegt zijn kameraad, van der Eyken’s fiere gestalte en Minie’s bevallige persoon met één blik omvattend en zich gereed makend een stukje van zijn levensfilosofie los te laten: ‘omdat ze mekaar toch niet zullen krijgen!’

‘God!.. waarom niet?’ vraagt verschrikt de bootsman, die hoege-naamd geen reden weet te vinden voor die troosteloze gevolgtrekking.

‘Wel,’ zegt zijn kameraad verrast, ‘omdat, weetje die voor mekaar geknipt bennen, mekaar door de bank niet krijgen; dáárom weetje, das nou eenmaal zoo ’s werelds loop!’

De bootsman is minder berustend op dit punt en niet gereed die noodlottige stelling zoo maar voetstoots aan te nemen.

Hij kucht, kijkt naar de lucht, in de hoop dat zijn meer bespraakte makker het woord van hem zal overnemen, of dat een of andere zakelijke bewijsgrond zijnerzijds, het pessimisme van den kwartiermeester den doodslag zal weten te geven, maar tevergeefs. Zijn maat, die het wel weet dat hij zijn geheugen wat ter hulpe moet komen, gaat dus vlak voor hem staan, ziet hem scherp in het gelaat en zegt met een schorren lach: ‘Heb ik men Lize, of jij je Saartje soms gekregen?’

‘Nee!’ stottert op eens de tot bekentenis gebrachte zeeman deemoedig, droevig herinnerd aan het groote feit uit zijn leven.

Helaas! zijn mooi, lief Saartje, hem voor den neus weggekaapt door een buurman, die er beter ‘in zat’ dan hij, arme zeerob, doemt op voor zijn blik en met een ruwen veeg over zijne oogen ziet hij een anderen

kant uit. De zeeman-filosoof, geniet een oogenblik van zijne zegepraal, ook al doet de herinnering hem pijn. Gedurende een paar minuten legt het hem het zwijgen op. Dan, met een forsche zwaai van zijn groote zeemanshand over de onmetelijke wateren, zegt hij: ‘Wat heb ik niet een paren die groote zee overgebracht, die juistement voor mekaar uitgezocht lekenen!’

‘Ja! zoo?’ knikt de bootsman, meer en meer uit zijne vroolijke stemming tot de ernst van het leven teruggebracht.

‘En zie je,’ vervolgt de spreker met een zijwaartsche beweging van zijn hoofd naar Minie en van der Eyken; ‘maar krijgen? .. als het daar op neerkwam, dan was et uit, hoor! De eene keer was het om den vader van de juffrouw, dan weer om de moeder van den meneer, zoodat ik maar zeggen wil, deuze zullen mekaar ook wel ontgaan!’

TIENDE HOOFDSTUK.

cht dagen na het bovenstaande vinden wij de beide zeelieden weer in hun rustuurtje bijeen.

De passagiers maken ook nu weder het onderwerp uit van hun gesprek en 't is ditmaal opnieuw de kwartiermeester die dit leidt.

'Hij het em afgevuurd!' luidt schamper zijns eerste opmerking.

'Afgevuurd, wat?' vraagt zijn maat die zijn beeldspraak in letterlijken zin opvat.

'Wel, de vuurpijl! en 't is de lillijke gluiperd die et dee!

'Waarachtig?' zucht de bootsman, blij dat Dericks' naam hem eenig licht geeft in de raadselachtige mededeelingen van zijn vriend.

'Ja!' vervolgt de kwartiermeester; 'met men eigen ooren heb ik et gehoord. Ik zel het je eens vertellen!' en onze praatvaâr zet zich in eene gemakkelijke houding neder.

'Je mot dan weten as dat ik gisteren avond, toen ik klaar was met het dek aanvegen, zóo met den bezem in de hand, nog zoo'n beetje stond na te suffen over de wal! ... weet je. Hoe ze et daar hebben zouën, afijn over alles wat een mens al zoo door zen hoofd ken gaan. Net as nou zaten de passagiers hier en daar op het dek. 't Mooie snuitje had hoofdpijn, zopas ik haar teugen den 'ouwe' hoorde zeggen die der voorbij kwam en vroeg waarom ze zoo bijtijds na der hut gong. Nou, toe ze weg was ging het zooas het wel meer gaat, as iemand zen hielen licht: 'der doopceel werd gelicht.'

'Een mooi deerntje,' zei der een.

'Ja,' antwoordde een ander, ik geloof dat et dat aardige luitnants-vrouwetje was, en lief ook!' Er was een oogenblik stilte, maar, met een schorren lach, 'een stilte ... zooas een storm voorafgaat, weet je!'

De bootsman buigt zich in steeds aandachtiger houding voorover, als om geen syllabe van het gesprek te verliezen.

'Nou!' vervolgt zijn vriend, 'op eens klinkt daar een heldere, duidelijke stem - waarachtig as je em niet an het andere end van de schuit hooren kon! - 'jammer maar zeit ie, dat juffrouw Ellinkhuizen!' en de spreker brengt zijn mond naar het oor van zijn vriend en fluistert hem iets in. De bootsman trekt zich verschrikt terug.

‘Waarachtig dat zee ie, zoowaar as ik leef; en je ken wel raden wie et was ook?’ zegt de kwartiermeester.

Zonder zich één oogenblik tijd tot bedenken te geven, antwoordt de bootsman: ‘De gluiperd!’

‘Je bent er kameraad. Het was die lange schollebijter en hij keek erg lillijk. Nou, je kent begrijpen wat een consternatie der was onder de lui! ‘Och God, cassian, dat arme kind!’ anders hoorde je niet. Jawel, ze geloofden maar alles voetstoots wat de eerste de beste dorst te vertellen. ‘Maar nee!’ zoo valt de spreker zichzelf in de reden; ‘das niet waar! Der was der een die zei: ‘Maar wie bewijst ons dat u waarheid spreekt!’

‘De jonker!’ juicht de bootsman met overtuiging.

‘Dat zou je zoo per abuis meenen!’ vervolgt zijn kameraad. ‘Die was et niet. Die zei niks, maar luisterde alsof zen zaligheid der van af-hong! En ie zag der uit as, as een verdrongen matroos op ’t droge. Nee, ’t was de luitenant die et vroeg en ie zette zen stem uit of ie an et kommandeeren was.

‘Wie dat bewijst?’ vroeg weer de tabaksplanter. ‘Ik! De vader van juffrouw Ellinkhuizen is,’ zei die, ‘niet met de moeder van zen kinderen getrouwd! Zijne huishoudster is een gemeene inlandsche vrouw, das een algemeen bekend feit in Indië!’ ‘En,’ antwoordde weer ’t vriendelijke stemmetje van daar straks, net as of ze niks nimmendal van de heele historie geloofde; ‘Minie heeft me juist dezer dagen verteld, dat hare moeder al lang dood is.’

‘Nee, nee!’ zei daarop weer de lange, ‘de moeder van juffrouw Ellinkhuizen ... leeft, en terwijl ie dat zee, keek ie al maar den kant uit waar de jonker zat en hij drukte op ieder woord, alsof hij er goud voor in plaats kreeg.

‘Maar,’ vroegen weer de lui, ‘hoe komt ’t meisje dan zoo ... ja hoe zeie ze ook weer zoo punterig ... zoo fijntjes opgevoed?’

‘Omdat’ antwoordde de ander weer, ‘omdat ze van kindsbeen af is opgevoed door der grootmoeder en die mot een dame zijn van hooge parentasie. ‘Nou en zie je!’ zoo eindigt de spreker zijn verslag, ‘en daarmee was et uit. Of nee, dat was et niet. De vuurpijl, kameraad, had lillijke vonken achtergelaten; de ergste waren bij den jonker terecht gekomen, dat kon je wel an zen bleeke tronie zien. Maar afijn, daar was et den smeerlap juist om te doen.’ Onder het verhaal van zijn kameraad is het gelaat des bootsmans een en al emotie geweest en dom als hij mag schijnen, hij begrijpt er op eenmaal al de gevolgen van.

‘Das een kwaad geval,’ zegt hij, zijn zuidwester onrustig heen en weer schuivend, alsof de beoordeeling van de zaak van rechtswege aan hem was opgedragen. ‘Zie je, zoo’n adellijke jonker, die ken parjen maar zoo niet alleman in zen parentasie opnemen, das nou juistement et lastige van zoo’n hooge komaf.’

Helaas de eenvoudige zeeman sprak een waar woord. ’t Was niet alleen een lastig, een kwaad geval, ’t was meer, ’t was een hopeloos geval. Het was een dier wendingen van het lot, die vaak juist de onvoorberei-

den treffen. Een rooskleurige wolk, vol zonneschijn en hoop, werd er medoogenloos door uiteengejaagd; een beker vol geurigen nektar door van de lippen gerukt.

Dat jaloerschheid voorgezeten had bij de onthulling van den tabakspanter, werd door niemand die er bij tegenwoordig was geweest, betwijfeld. Het feit toch van Minie's niet door een huwelijk gewettigde geboorte was Dericks bekend geweest, reeds voor dat hij met haar de reis ging aanvaarden.

Tot op dit oogenblik echter had het hem raadzaam toegeschenen die wetenschap voor zich te houden, zoowel ter wille van het meisje als van zijne eigene vooruitzichten. Minie's bekoorlijkheden toch hadden hem niet onverschillig gelaten. Dat zij gesignaleerd werd als 'het mooiste meisje aan boord,' hiertoe had hij zelf het krachtigst meegewerkt en dit pleitte in zekeren zin voor zijn schoonheidsgevoel. Want wat Minie als kind beloofde, was zij geworden, geen twijfelachtige schoonheid of eene van den tweeden rang, neen, een schoonheid, die door niemand betwist zou worden. 't Lag dus voor de hand dat hij zich schaarde in de rij harer bewonderaars. Te betreuren was het echter, dat die bewondering hem tot een bepaalde hoop voor zich zelf leidde. Want hierdoor werd eene teleurstelling geboren die aanleiding gaf tot eene zeer onedele wraak.

Evenals aan al de anderen was het hem alras duidelijk geworden, dat Minie hem niet genegen was, ja, dat zij een bepaalde antipathie jegens zijn persoon koesterde. Dat die afkeer een natuurlijke oorzaak en uitgangspunt had in zijn inborst en karakter, in de geheele wijze van zich voor te doen, zoover had Dericks het nog niet in zelfkennis gebracht. Raadpleegde hij zijn spiegel, dan weerkaatste die een knap manngelaat; hij kon dus niet anders dan Minie's blijkbaren tegenzin en onverschilligheid aan de voorkeur, een ander geschonken, toeschrijven. Dat die ander juist baron van der Eyken was, verbeterde de zaak niet. Van den aanvang van de reis af toch, was deze een doorn in Dericks oog geweest, niet omdat hij hem in een of ander opzicht beleedigd had, zich op den voorgrond had geplaatst of met voorbedachten rade hem zijne minderheid had doen gevoelen, om niets van dit alles! Alleenlijk omdat hij onmiskenbare aantrekkelijkheden op hem voor had. Zijn aristocratisch uiterlijk, zijne goede manieren en wat zwaarder woog, zijn edele inborst.

En hij moest het nu juist zijn die hem den weg tot Minie's hart versperde; de slechte zijde van Dericks' menschelijk gevoel fluisterde hem toe: 'neem wraak.' Onder die gegevens nu had de jonge man een inval gekregen, die fijn doordacht mocht worden genoemd.

Ofschoon niet tot den kring der van der Eyken's behoorende, bezat hij wereldwijsheid genoeg om diens persoonlijke inzichten te kennen, en wist hij maar al te goed dat zijne mededeeling een onoverkomelijke klove zou oprichten tusschen hem en het voorwerp zijner liefde. Tusschen den adellijke, op wiens blazoen geen smet en het meisje, op

welks geboorte de smaad der onwettigheid kleeft. Hij doorzag zeer goed dat deze onverwachte aanraking met eene niet gedachte werkelijkheid, te kras zou blijken te zijn voor den man, die reeds meende een grooten stap voorwaarts te doen, door als eerste van zijn geslacht, met de toestanden van eene Indo-Europeesche maatschappij te gaan kennis maken.

Inderdaad, 't was niet zonder menschenkennis dat de tabaksplanter had gehandeld. Juichend, in 't besef van de scherpte van zijn zwaard, heeft hij dagen achtereen zijn slachtoffer bespied en geduldig de gelegenheid tot spreken afgewacht, overtuigd, dat die komen zou voor dat het schip ankerde. En thans, ter geschikter uur, heeft hij zijne wraak besloten in één enkelen volzin, of, zooals de eenvoudige zeeman maar al te juist heeft uitgedrukt: 'zijn pijl afgevuurd.'

Gekwetst, verslagen, vreezende zich te zeer te zullen bloot geven, heeft van der Eyken, kort na des tabaksplanters onthulling, het dek verlaten. Als de meest hopelooze aller jongbeproeften wierp hij zich neer op zijne kribbe en doorleefde een nacht, ellendig genoeg om zelfs een Dericks, zoo hij er getuige van had kunnen zijn, tevreden te stellen. Wee hem! Hoe vreeselijk was het ontwaken uit zijn zoeten droom. Een droom die dagelijks meer de werkelijkheid was genaderd, want nu hij meer en meer de zekerheid had gekregen van Minie's wederliefde, was het grootste punt overwonnen. Weliswaar zijne positie als uitkomend ambtenaar, vorderde nog eenig geduld; toch zou ieder jaar hem eene schrede nader brengen tot eens verbeterde positie in de maatschappij.

Zijn persoon, familie-relatie, noch zijn stand, zouden eene verhindering daarstellen, terwijl ook van Minie's zijde geen enkel bezwaar aanwezig was. Haar vader toch behoorde tot de hooge ambtenaarswereld en zijn geslacht tot de aristocratie.

Helaas, onkundig als hij was van en nieuwelings tegenover hem geheel vreemde toestanden, kon er geen enkel vermoeden bij hem zijn opgerezen, vanwaar de slag hem zou treffen; dat eens ontknooping hem van die zijde wachtte. Voorwaar, de worsteling die zijn diepst, zijn innigst gevoel werd aangedaan, werd haast te groot voor zijne krachten. Want, Dericks' onthulling trotseeren, voor zijne liefde te blijven strijden, de wereld, 'zijne wereld,' te braveeren, hieraan dacht van der Eyken zelfs niet. Neen, neen, hij had niet ongestraft meegedronken uit den beker der vooroordeelen. Hij moest nog lijden en strijden in de vreemde wereld die zich voor hem ging openen, eer hij het goede deel daaruit had bemachtigd. Wee hem, dus nogmaals, toen hij tot het besef kwam van zijn toestand. Nog maar weinige dagen scheidten hem van de aankomst, doch zij zouden opgeteekend worden in zijn lijdensboek, één voor één. Zich dagelijks in Minie's tegenwoordigheid te zien gebracht en voor immer van haar verwijderd te zijn. Niet bij machte zich tegenover haar te rechtvaardigen; in haar oog te moeten doorgaan voor den harteloozen hofmaker, wiens doel is bereikt zoodra hij zeker is van de overwinning. Kon er erger kwelling zijn uit te denken?

ELFDE HOOFDSTUK.

Als Minie daags na het voorgevallene weer op het dek verschijnt, is elk spoor van haar onwel zijn verdwenen. Een nacht rustens, een bad, zoo frisch als dit mogelijk is op eene boot, een weinigje meer zorg dan gewoonlijk bij het maken van haar toilet, en zie, zij is weer de oude.

Mag bij haar geene verandering zijn waar te nemen, in de begroeting van de haar omringenden, meent zij die wel op te merken. Reeds min of meer gewoon geraakt aan de weelde dier ontelbaar kleine voorrechten, welke eene bekoorlijke vrouw zich als van zelve ziet toegewezen, is het niet iets minder vriendelijks in de begroeting dat haar opvalt, integendeel juist iets meer overdreven hartelijks, maar daardoor tevens meer opvallends.

Zij ontgeeft zich dien indruk evenwel en zet zich aan de zijde van Lydia, het jonge luitenantsvrouwjtje, bij hetwelk zij zich dagelijks meer heeft aangesloten. Zonderling! Ook bij haar overvalt haar dezelfde gewaarwording en ... lachend maakt zij er haar deelgenoot van. Een hooge, een pijnlijke blos verft eensklaps de wangen der jonge vrouw en terwijl zij Minie's hand vat, put zij zich uit in bewijsgronden tegen die 'zonderlinge opvatting' en Minie geeft zich gewonnen.

De luitenant komt zich weldra aan Minie's andere zijde plaatsen en opent een gesprek, zoo vroolijk, zoo onbevungen als altijd, zoo hij meent, doch - 't is alweer Minie die het opmerkt - te levendig om volkomen natuurlijk te zijn.

'Vogeltjes die zoo vroeg zingen, krijgt de poes!' verwijt ze hem schertsend. Lachend weert de luitenant hare booze voorspelling af. Zijne oprechte bruine oogen echter weerspreken die luchthartigheid. Er glanst iets in wat hij alle moeite doet voor Minie te verbergen.

Inmiddels verlaat hij zijne zitplaats niet, ook niet als van der Eyken zich bij hem voegt, zoo ongedwongen mogelijk Minie begroet en zich naast des luitnants echtgenootte zet.

Dit alles komt Minie vreemd voor. Welke onschuldige listen zij ook aanwendt, om de plaats aan hare zijde gewoonlijk door van der Eyken bezet, weder vrij te krijgen, 't is of Lydia's echtgenoot haar heden

niet begrijpen wil, of hij zich heeft voorgenomen, voor heden haar c a -
v a l i e r e s e r v e n t e te zijn.

Minie vindt dat van der Eyken er bleek, terneergeslagen uitziet en dat zijn gesprek met Lydia kwijnt.

‘Maar kom,’ beknort zij zich, ‘t lijkt wel of ik vandaag betooverd ben! Ieder komt mij anders dan gisteren voor! Zelfs Verduin!’

Verduin, de altijd vroolijke, prettige Verduin, heeft een klapstoeltje genomen en zich vóór Minie geplaatst. Hij praat en schertst als altijd, is onuitputtelijk in allerlei dwaasheden en als Minie lacht, stemt hij vroolijk met haar in. Maar toch!.. de blik dien hij nu en dan op haar werpt, doet haar ook nu telkens weer vragen: ‘wat kan het zijn!’

Alleen Dericks vertoont zich gewoon. Hij komt Minie begroeten, vraagt naar den staat harer gezondheid en zet zich op eenigen afstand met een boek in de hand neder.

Helaas, dat Minie’s verwondering stijgende zou blijven, ja weldra zou overgaan in de pijnlijke zekerheid dat sedert den avond van gisteren, de dampkring eene verandering had ondergaan, toen de dag halverwege ten einde was, had zij zich dit met ontzetting bekend. Van dat oogenblik af werd het haar ieder uur meer zeker, dat van der Eyken in de allereerste plaats in die verandering deelde.

Hij toch, die geen gelegenheid ongebruikt liet om zich aan hare zijde te voegen, ja aan wien als bij onderlinge overeenkomst, het terrein rondom haar werd vrijgelaten, hij ... vermeed haar!

Neen! Zij kon niet blind blijven voor dit pijnlijk feit. Zijn terughouding droeg weliswaar het merk van bestudeerd, gedwongen te zijn, doch dit maakte de zaak te raadselachtiger. Van lieverlede toch was tusschen Minie en hem eene verhouding ontstaan, op iets duurzamer grondvest, dan wat men gewoon is een ‘hofmakerijtje’ te noemen.

Alreede bij de eerste ontmoeting had dat zeker iets zich tusschen hen geopenbaard, dat dweepers misschien met de hoogdravende benaming van zielverwantschap bestempelen, doch dat gewone stervelingen ‘liefde’ plegen te noemen.

Zonder zich rekenschap te geven van haar ontstaan of voortschrijden, hadden beiden zich overgegeven aan haar streelenden invloed en liefde met wederliefde beantwoord.

En nu drong zich iets tusschen die liefde en ... wat dat was, zie hierover pijnigde Minie zich half ziek. Dat van der Eyken met haar gespeeld zou hebben, dit vermoeden verwierp zij zoodra het was opgerezen, want zijne houding logenstrafte dit geheel. Neen! het was maar al te duidelijk dat de dwang dien hij zich aandeed, hem smartelijk viel. Soms was het of hij vast besloten had zich uit Minie’s liefvallige nabijheid los te scheuren, dan weder of hem de kracht ontbrak om zich van haar verwijderd te houden. Met naïve verwondering en droefheid sloeg Minie dit alles gade, doch weldra deed zij ook dit niet meer.

Want op zekeren dag, toen van der Eyken meende onopgemerkt te zijn en de smart vrij spel liet over zijne gelaatstrekken, las zij daarop zulk

een uitdrukking van lijden, zulk een smart, dat zij ontsteld het hoofd terzijde wendde.

Van dat oogenblik af werd het haar dan ook duidelijk dat hij een rol speelde. Hoe was inmiddels hare eigene houding? Vroeg zij zich af, of het met hare jonkvrouwelijke waardigheid strookte, om de droefheid, ja somwijlen de wanhoop die zich van haar meester maakte, zoo ongekunsteld mee te dragen op haar nog kinderlijk gelaat? Ach neen!

Minie had nog niet geleerd een masker te werpen over hare innigste gewaarwordingen, vertoonde zich nog zooals zij was. Doch 't was een droevig beeld dat zij te aanschouwen gaf, een beeld, waar zelfs Dericks met wroeging op begon te staren. Want ja, smart was haar niet vreemd. Zij had haar bij den dood harer geliefde grootmoeder leeren kennen, en die smart had zich toen afgespiegeld op haar jong, onbewolkt gelaat. De schitterende oogen hadden iets van hun glans, de mond van zijne schalkschheid, de wangen van hunne ronding verloren, ... maar nu?

De pijnlijk vragende uitdrukking van haar jong gelaat, gaf zulk eene verandering aan haar geheele wezen, dat men waande iemand anders voor zich te zien.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

et is de laatste avond aan boord. Het fiere stoomschip, higgende van lang volgehouden krachtsinspanning, zal weldra de haven hebben bereikt, waarheen het koers zette, en de kleine maatschappij, die een tijdlang huisvesting vond binnen zijne wanden, aan het schoone Insulinde afstaan.

Het is uit den aard der zaken ongezellig op het dek; want de verschillende coteriën, die zich van lieverlede hebben gevormd, hebben zich heden in eene druk bezige menigte opgelost.

Het parool is ‘pakken,’ en wat dit woord omvat aan boord van een mailschip, is zoo maar niet met een enkelen pennestreek te zeggen. Meen niet, lezeres, dat het iets gemeen heeft met het keurig neervlijen van uwe garderobe in de voor de reis gereedstaande koffers, met het gevoel van zelfvoldaanheid, over het overleg waarmede gij in een zeer beperkte ruimte een aardig tal kleedingstukken hebt weten te bergen. Neen! het pakken waarvan hier sprake is, is het zich heenwerken door een ‘bajert’ van min of meer ‘handelbare’ voorwerpen en dat liefst in een atmosfeer die aandrijft toe te geven aan den drang om neer te zijgen op de eerste de beste rustplaats die zich voordoet.

‘Vrouwetje!’

’t Is Lydia die zich hoort toespreken door haar echtgenoot, terwijl zij van vermoedheid op een stoel naast hem is neergezonken, na hem de verblijdende tijding te zijn komen brengen, dat zij ‘klaar is met pakken.’ - ’t Is vijf uur in den vooravond, het uur waarop gewoonlijk ieder zich op het dek vertoont, na de genoten middagrust. Voor het oogenblik evenwel is het jonge echtpaar alleen.

‘Vrouwetje!’ herhaalt de jonge man, ‘ik heb een ernstig woord met je te spreken.’

Getroffen door den ernst waarmee gesproken wordt, heft Lydia het hoofd op tot haar echtgenoot en maakt zich gereed hem haar onverdeelde aandacht te schenken.

‘Je moet je best doen, wijfje, om een zeer onaangename, maar mijns inziens onvermijdelijken plicht te volbrengen. Wat m o e t d a t k a n , als men maar overtuigd is van ’t noodzakelijke, niet waar?’

Lydia, die begrijpt dat het geen gewone zaak is, waarvoor hare hulp wordt ingeroepen, gist echter nog niet wat het wezen kan. Zij antwoordt daarom: 'Zeg mij eerst, beste, wat van mij verlangd wordt, dan zal ik je zeggen of de uitvoering mij mogelijk is!'

'Wel lieve, je moet Minie voorbereiden op hetgeen haar wacht; je moet haar meêdeelen ... kortom ... den waren stand van zaken!'

Het jonge vrouwtje kijkt verschrikt haren man aan en niet minder verschrikt klinkt het van hare lippen: 'Maar beste Jo, dat jonge, onervaren meisje, nog half een kind, mededeelen wat ons bekend is, haar inlichten omtrent zoo'n teer punt, dat is haast onmogelijk!'

'Toch moet het, wijfje,' klinkt vriendelijk maar beslist het antwoord.

'Wij kunnen het arme kind niet onbekend met wat zij tegemoet gaat laten. Hare ontzuivering zou te groot zijn. Onbegrijpelijk, ja onverantwoordelijk moge het ons voorkomen, dat zij zoo slecht is ingelicht, dat is onze zaak niet. Wij zijn voor dit feit geplaatst en zouden hare vrienden niet zijn, zoo wij ons gingen onttrekken aan de verplichting, die het ons oplegt. Bovendien, de waarheid moet haar in dit geval nog den besten troost aanbieden; door hetgeen je haar gaat openbaren zal het haar duidelijk worden, waarom van der Eyken zich zoo op eens heeft teruggetrokken.'

Lydia zit eenige oogenblikken in gepeins verzonken, dan antwoordt zij: 'Je hebt gelijk. Ik zie ook in dat ik het doen moet. 't Is wel heel naar, maar wij mogen het niet laten. En,' zegt zij opstaande, 'als het toch moet gebeuren, het arme kind was daareven wat gaan rusten in haar hut, dan zal het nu misschien het geschikte oogenblik wezen.'

De stoere, jonge man ziet zijn tenger vrouwtje met vereering aan. Hij kent haar gevoelig hart en weet het offer te schatten dat zij der vriendschap gaat brengen.

Reeds lang heeft hem het tot haar gerichte verzoek op de tong gebrand, doch met voordacht zweeg hij er nog over.

Dat zijn Lydia zulk een duidelijk blijk geeft van de geestkracht waarmee zij weet te zegevieren over zichzelf, vervult hem met grooten dank, ook met het oog op hun beider toekomst.

Als zij gereed staat haar liefdeplicht te vervullen, getuigt de kus die hij haar geeft, hoezeer hare bereidwilligheid hem goed doet, en Lydia, sterk in het bewustzijn van met haar echtgenoot één van zin te wezen, waar het de groote vraagstukken van het leven betreft, stapte veerkrachtig op haar liefdewerk af.

Wel worden hare schreden langzamer, naarmate zij Minie's hut naderd, wel hapert haar stem als zij zich aanmeldt, nochtans met al den moed, al de kiesheid en het mededoogen waarover zij te beschikken heeft, volbrengt zij haren zwaren last.

Hoe Minie de ontzettende waarheid opneemt? Welk een schok hare fierheid, haar kinderlijk vertrouwen ondergaan? Ieders fijn gevoel geve zich hiervan rekenschap.

Op het uur dat de etensbel luidde, dus even vóór dat het reisgezelschap zich kwam vereenigen in de eetzaal, kon men de portière van haar hut zien wijken om doorgang te verleen en aan eene jonge vrouw, die met roodgeweende oogen in der haast de zaal doorsnelde, en wier plaats, evenals die van Minie, onbezet bleef aan den disch. 't Was de trouwe vriendin, die den haar opgedragen last had volbracht.

Ach, 't was een bitter lijden hetwelk dien nacht 'het mooiste meisje aan boord' uit den slaap hield.

Nadat Lydia's onthulling Minie was komen ontzetten, wong zij in kwellende marteling de handen. 'Dit was dus de reden van grootmoeders vaak raadselachtig gedrag? Haar ...' Minie bedekte zich schaamrood het gelaat, 'hare ongewettigde geboorte was dus het geheim dat haar zoo vlekkeloozen wandel bezoedelde? ... Haar liegen deed?'

Grootmoeder! ... grootmoeder!' klonk het op droefverwijtenden toon in de stilte van het nachtelijk uur; 'hadt ge mij slechts de waarheid gezegd! ... maar, niet waar? ge deedt het om best-wil? Toch! ... had ik alles geweten ... ik zou mijn hart beter ompantserd hebben! Van der Eyken? ... en bij dien naam richtte Minie zich met fierheid op; 'ik zou hem zijn terugtrekken noodeloos hebben gemaakt! Maar ook weder ... hij leed onder den dwang, dien hij zich zag opgelegd, ... 't is geen spelen met mijn hart geweest, dat ik hem moet verwijten! Neen, hij heeft gehandeld zooals hij verplicht meende te zijn, aan zijn naam, aan zijn stand!'

Bittere ironie van het leven. Dat juist de eenige troost, dien Minie dien droevigen nacht kon putten, moest voortspruiten uit de wetenschap, dat de man dien zij liefhad, haar had prijsgegeven voor standsvooroordeelen.

Toch was des luitenants inzicht juist geweest; de oplossing van het raadsel was voor Minie een weldaad; beter de ergste waarheid dan eene tergende onzekerheid. Zij weet nu welke de donkere wolk is die zich rondom haar heeft gevormd, weet waaraan van der Eyken's omkeer moet worden toegeschreven en mag al de gedachte dat zij hem voor immer heeft verloren haar in de ziel smarten, zij weet ook, dat hij oprecht is geweest in zijne liefde, zoolang hij meende haar die te mogen betoonen.

Zij ziet steeds meer, steeds duidelijker, wat hem van eene nader verbintenis met haar persoon, weerhoudt; in hare bescheidenheid en helaas! .. in haar gevoel van schaamte, eerbiedigt zij steeds meer zijne houding der laatste dagen en acht hem hooger, nu het haar blijkt dat hij uit loutere kieschheid allen uitleg heeft vermeden.

DE TIENDE HOOFDSTUK.

elijk iedere andere, zoo maakte ook deze nacht plaats voor een dag, en op dien dag moeten onze reizigers voet aan wal zetten op Java.

Minie zal, zoo hoopt zij, door haren vader worden afgehaald. Met het oog op die ontmoeting heeft zij, door groote zorg voor haar toilet, getracht de sporen uit te wisschen, welke het verdriet der laatste dagen op haar anders zoo onbewolkte persoon heeft achtergelaten.

Hare oogen, omschaduwed als zij zijn, heeft zij zooveel mogelijk verborgen onder den breedgeranden reishoed.

Hare fijne vormen daarentegen komen voordeelig uit in het lichtkleurig kleedje van dunne zomerstof, dat haar juist den toon geeft dien zij hebben moet.

Hare net aansluitende handschoenen roepen de aandacht op pols en hand ... alles kortom, doet haar als smaakvol en bevallig kennen.

Zoo betreedt zij het dek! Een oogenblik na haar is ook van der Eyken naar boven gekomen en heeft op enkele schreden van haar af post gevat, schijnbaar geheel verdiept in de nadering van 't verwacht wordend steamertje, dat de verbinding met de wal daarstelt.

Met welk doel hij zich aan deze bijeenkomst heeft gewaagd, hij zou het niet weten te zeggen. Een alles overweldigend gevoel, alleen dit weet, dit voelt hij, heeft hem de trap opgedreven.

Neen, hij kon, hij mocht haar zóó niet van zich laten gaan. Hij zal ... hij moet! ... O God! Wat moet, wat zal hij eigenlijk? Haar zeggen, hoe onuitsprekelijk rampzalig hij is? Helaas hiervan heeft zij zich ieder uur kunnen overtuigen. Haar wijzen op het noodlot, dat zoo wreed hen scheidde? En bij de vraag, welk noodlot zoo wreed kan zijn, haar het antwoord schuldig blijven? Nogmaals, hij weet niet, wat hem heeft gedreven, zoo 't niet de wanhoop is van haar voor altijd te zullen verliezen en de zaligheid zich nog eenmaal in hare tegenwoordigheid te weten! En nu hij dit genot smaakt, lijkt het hem duldeloos pijnigend.

Onbeweeglijk blijft hij staren op het bootje en onderscheidt weldra een tweede vaartuig, een tambangan, die met snelle riemslagen wordt voortgedreven en waarin zich een forsche mannengestalte bevindt.

De met galon omzette pet en de oppassers die hem vergezellen, kenmerken dien man als den ambtenaar van rang.

Zijn scherpe blik heeft al dadelijk in het aristocratische der verschijning, ook in de uitdrukking van het gelaat iets ontdekt, dat hem verzekert: 'dit is Minie's vader.' En Minie's vader, geholpen door zijne verrekijker, krijgt van zijne zijde, ook weldra zijne dochter in 't oog. Hij geeft een wuivend teeken en Minie twijfelt niet langer, ja, het is haar vader dien zij naderen ziet!

Haar oogen herkrijgen weer hun glans, hare ledematen hunne veerkracht; een bos siert opnieuw de bleekgewordene wangen en trillende van aandoening, beantwoordt zij het teeken van herkenning van zijne zijde.

Zal zij echter het doel vergeten, dat haar half aarzelend, een kwartier geleden, met wankele schreden het dek heeft opgevoerd? Neen, dit zou zij niet hebben gekund. Hoeveel het haar ook kosten moge, één woord moet gesproken, voor dat zij de boot gaat verlaten.

Snel keert zij zich naar de zijde van van der Eyken, en de steeds grooter wordende drukte en het heen en weer loopen der passagiers, benuttigende, treedt zij naar hem toe, vat zijne hand en fluistert hem op ontroerden toon toe: 'Ik weet alles!' En terwijl een donkere bos haar gelaat verft en zij de oogen neerslaat: 'ook de reden van uw gedrag!'

'Goddank!' juicht halffluid van der Eyken; 'gij weet alles? Dan ook ben ik gerechtvaardigd, in uwe oogen, gezuiverd van den blaam met uw geluk, uw gemoedsrust te hebben gespeeld!'

Die wetenschap evenwel ontnemt niets aan het bittere der scheiding, Want dat het een vaarwel, een 'laatst' vaarwel is, dat zij gaan uitspreken, hoopvol als beider jeugd is, van der Eyken noch Minie, betwijfelen dit ook maar eene seconde.

En, steeds dringender wordt de menigte om hen heen, reeds hoort men haastige schreden op Minie afkomen, een stem die haar naam noemt. Het 'vaarwel' wordt niet uitgesproken, doch glanst uit iederen trek van beider gelaat; één handdruk nog en het meisje voelt zich omvat in de liefdevolle omhelzing haars vaders. Met onbedwongen tranenvloed werpt zij zich aan zijn borst; en hij, trotsch op haar schoonheid, kust haar de tranen van de wangen en vraagt zich af of de rijzige jongvrouw waarop hij staart, werkelijk de kleine bruinoog is, die hij jaren geleden naar Holland zag gaan.

'Tranen?' schertst hij; 'Zooveel tranen? Die zullen wel opdroogen als mijn Minie maar eerst hare mooie kijkers heeft laten bewonderen!' Middelerwijl doet hij zijn best, hun vertrek te verhaasten. Na nog een woord van dank tot den opperbevelhebber te hebben gericht, geeft hij zijne orders aan het hem vergezellend personeel, ziet hij zijne dochter nog her- en derwaarts groeten uitdeelen, hoort hij haar iemand, blijkbaar haar vriendin, toeroepen 'schrijf me spoedig, wilt ge?' en eer Minie het weet, hebben behulpzame handen haar reeds de schommelende trap afgeholpen, ziet zij zich in het bootje gezeten, dat zich met vlugge

riemslagen landwaarts spoedt.

De heer van Ellinkhuizen, die haar gadeslaat, maakt de opmerking dat zij er ontgaan, weinig opgewekt uitziet. 't Is of haar blik met magnetische kracht wordt getrokken naar het allengs uit het oog verdwijnend stoomschip! ... Hij begrijpt er uit ... dat haar nieuwe toestand haar nog vreemd is ... dat zij nog wennen moet aan den vader, die een vreemdeling voor haar is geworden! ... En smart als dit hem doet, weet hij niet beter dan haar tijd te geven om tot zich zelve te komen.

Helaas! had hij kunnen vermoeden wat zij op dat schip heeft geleden? 't Kunnen weten, dat in dit uur een jong ontlokene liefde haar zwanenzang zingt, en dat het leed van twee jeugdige harten bij hem zelf een uitgangspunt heeft!

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

at Minie, zoo kort na eene gebeurtenis die haar innigst gevoel had aangedaan, in een soort feestroes stond meegesleept te worden, mag oppervlakkig beschouwd hard schijnen, in werkelijkheid was het eene weldadige omstandigheid. Hierdoor toch werd zij afgeleid van haar leed. De heer van Ellinkhuizen had groote waarde gehecht aan dien tragsgewijzen overgang uit de europeesche omgeving zijner dochter naar het stille verblijf in de binnenlanden, waar voortaan haar tehuis zou zijn.

Hij heeft een halve maand verlof aangevraagd en slechts een keus behoeven te doen uit de vele uitnoodigingen die zijne oude vrienden te Batavia hem deden toekomen. Want het moge zijn, dat de Bataviasche kringen zich niet voor iedereen ontsluiten; de oud-gast die een zekeren rang vertegenwoordigt, kan rekenen op een goed onthaal, wanneer hij zich slechts vertoont; te eer zoo, wanneer zijn komst eene zoo aangename aanleiding tot oorzaak heeft als hier het geval mocht worden genoemd. De Indische wereld toch houdt van eene nouveauté en zal niet licht de gelegenheid laten voorbijgaan om er kennis mede te maken, hetzij die zich voordoet in den vorm van een nieuwen opera-troep, een geruchtmakenden roman of, zooals hier, van eene uitkomende jonge dame.

‘Weet je dat van Ellinkhuizen’s dochter uitkomt?’ was dan ook de vraag, die sedert eenige dagen van mond tot mond had gegaan. Minie’s optreden toch was in zeker opzicht een evenement van meer dan gewoon belang. Eerstens wyl de faam den roep harer schoonheid reeds vooruit had gezonden en de jongelingschap zich dus spitste op een kijkje van hare liefvallige persoon, en de dameswereld zich verheugde hare kersversch uit Europa aangevoerde garderobe de revue te laten passeeren. Toch lag het voor de hand dat de nieuw uitgekomenegte tegenviel. De wereld die haar zulk eene schitterende ontvangst bereidde, had iets anders verwacht dan onverschilligheid, koelheid! Men meende terecht dat het voorrecht om als erkende schoonheid te worden begroet, ja zich het middelpunt te weten van oprecht gemeende hulde, een droeven trek die Minie’s schoon, zoo men meende, ontsierde, had moeten weten weg te tooveren.

‘Mooi! maar ... hautaine!’ zoo besliste dan ook de mannenwereld.

‘Mooi! ja, dat konden de dames evenmin ontkennen; maar ... preutsch!’ voegden zij er bij.

‘t Komt mij voor,’ sprak ook op zekeren dag Minie’s vader, terwijl hij liefkozend zijne dochter naar zich toe trok; ‘dat mijn lief meisje steeds nog met hare gedachten bij hare oude vrienden is!’

Ach! de plotselinge ontroering die eensklaps Minie’s gelaat overdekte, deed maar al te duidelijk zien, dat hij het aan het rechte einde had.

Het was echter zoo weinig een ‘klacht’ die haar vader had geuit, ja de teederheid, waarvan hij zijne woorden vergezeld had doen gaan, ontnam er zoo geheel alle bitterheid aan, dat Minie met verrukking gevoelde, dat het hart van een vader voor haar openstond, dat zij haar leed zonder eenigen schroom bij hem kon uitstorten.

Beloofde zij zich eerlang die weelde, nu was de tijd voor bekenissen nog niet gekomen en kuste zij hem dus slechts in ruil voor zijne goedheid. Aardig was het, zooals zij van dit oogenblik af haar leed trachtte te onderdrukken en iets meerdere belangstelling deed blijken voor hetgeen haar omringde. Zonder rechtstreeks op het vermoeden van haar vader te antwoorden, begon zij hem nu en dan eene mededeeling te doen, polste zij hem op het punt van die moeder aan wie slechts vage herinneringen zich vastknoopten, over wie men in Nederland stelselmatig het stilzwijgen had bewaard, ja, wier bestaan zelfs hier, in de Indische kringen, totaal werd geïgnoreerd; en die zij dus als een indringster was gaan beschouwen, als de onmiddellijke oorzaak van haar diepgaand leed.

Aandoenlijk echter, zelfs voor haar nog onrijp oordeel, was het de ingenomenheid op te merken, waarmede die schuchtere bewijzen van erkenning werden begroet, ja de niet te misduiden blijken van genegenheid waarmede haar vader over de vrouw sprak, die zij zich onwillekeurig als een verachtelijk wezen was gaan voorstellen. En jong als Minie wezen mocht, toch zeide haar gezond oordeel haar, dat die vrouw ontegenzeggelijk deugden moest bezitten, die haar achtingswaardig deden zijn in het oog des vaders, den gentleman van top tot teen.

O, hoe zegende zij het later, dat geen ander, geen harder oordeel hare lippen had bezoedeld.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

inie's aankomst in de ouderlijke woning was niet alleen door haar vader met vurig verlangen tegemoet gezien; ook de moeder had zich daarvan op hare wijze een feest gemaakt.

Het ligt verre van ons, een huiselijken toestand als waarmede wij zullen gaan kennismaken, te idealiseeren, of zelfs maar te vergoelijken. Eene dergelijke verbintenis als Minie's vader had aangegaan, mag een enkelen keer tot het behoud van den man medewerken, gewoonlijk is zij diens ondergang, in het beste geval echter is zij beslist in het nadeel van de kinderen, die er uit geboren worden. Het spreekt echter vanzelf dat naar gelang der persoonlijkheden dusdanige verhoudingen zich van elkander onderscheiden.

Bij den heer van Ellinkhuizen nu deed zich het allergunstigst geval voor. Dank zij zijn superieur karakter, had hij den hefboom in handen om de vrouw, die hij tot zich had genomen, op te heffen tot zijn standpunt, in stede van zooals zeer dikwijls gebeurt tot het hare of te dalen. Bovendien, de schoone Javaansche, die reeds op zeer jeugdigen leeftijd zijn wel en wee was komen deelen, was een der besten van haar soort.

Met onverdeelde trouw aan haar meester gehecht, zich geheel wijdende aan zijn gezin, had zij indirect tot de welvaart daarvan medegewerkt. Zij bezat genoeg verstand en was genoegzaam op de hoogte van de dagelijks voorkomende zaken, om die bij afwezigheid van den heer des huizes, met volkomen gerustheid, te behartigen. En onder den voortdurenden invloed van den man, dien zij vereerde, was zelfs een zekere beschaving door haar overgenomen, die haar gunstig van hare rasgenooten onderscheidde.

Hoevele dagen reeds vóór Minie's komst het in orde maken van haar kamertje, haar had beziggehouden, nu zij haar ieder uur kon verwachten, begon het nog meer hare belangstelling gaande te maken.

Hoe zou zij het vinden? Keurig! meenden Minie's broertjes en zusjes die hadden meegeleefd met de trapsgewijze verfraaiing, die er mede had plaatsgegrepen.

Eerst toch was het de divan geweest, dien moeder eigenhandig met een fijnkleurig overtrek had verfrischt. Toen weer de toilettafel, dat rij-

ke veld voor kleine weelde en versiering en eindelijk ... Minie's ledikant.

Had moeder soms bij voorbaat het meisje dat er in rusten zou, rooskleurige droomen toegewenscht? Men zou het haast hebben moeten denken, want rozerood waren de embrasses, die de dunne van doorzichtige witte stof vervaardigde gordijnen moesten vaneen scheiden, en rozerood de strikjes, die hier en daar uit de drapeering kwam gluren, terwijl eindelijk de grove tule die van voren het ledikant afsloot, zeer dikwijls het 'muskietennetje' genoemd, eveneens van die kleur was. En als ten laatste dit vriendelijk nestje is in orde gebracht, zijn 't weer andere benooidgheden geweest die moeder en kinderen hebben beziggehouden, en Minie tot het middenpunt hunner gedachten hebben gemaakt.

Nu echter is alles gereed, op de allerlaatste schikking na en de moeder betreedt geheel alleen, nog eens het heiligdom. In de gereedstaande waschkom van fijn porselein, werpt zij nog eenige rozenbladeren en melatties, en hunne geurige uitdamping vermengt zich met de binnenstroomende avondlucht.

De ouderwetsche bolvormige hanglamp van matglas wordt aangestoken, want de schemering naakt reeds en beschijnt het geheel met dat vage licht, dat zoo geheel in harmonie is met de verdere attributen van 't vertrek, waar men komt om te rusten.

En behalve dit, moet zij nog een goede plaats weten te vinden om een geschenk, háár geschenk, voordeelig te doen uitkomen. Hoeveel overleg is er noodig geweest de onkosten hiervoor te besparen op het maandelijksche huishoud-budget?

Toch, met veel beleid en zorg is haar dit mogen gelukken, en 'vertoon mag ik 't' denkt de moeder, als zij met trots en voorzichtigheid, de met gouddraad bestikte muiltjes voor den divan plaatst en daarop de donkerkleurige, met grillige patronen gebatikte sarong, alsmede de kabaai van fijn baptist en met fraaie borduursels omgeven.

Bevallige indische kleederdracht die ge zijt, ge ligt slechts te wachten op de even bevallige draagster! Doch stil, welk rumoer wordt er gehoord! De jubelende kinderschaar komt eensklaps binnengestoven om te vertellen dat het rijtuig in aantocht is. Snelt de moeder verheugd met hare kleinen mede, terwijl haar hart van blijde verwachting klopt? Zeker, dat doet zij, doch hen volgen naar de voorgalerij!.. dit doet zij niet.

Neen, neen! Daarvoor kent zij haar plaats te goed. Laten de kinderen vrij de onbekende zuster in de armen snellen, zij vertoont zich niet eerder dan daartoe geroepen. En voor dat dit plaats vindt, verloopt er geruime tijd. Want Minie moet zich eerst nog ontdoen van hare reisbenooidgheden, ook van de talrijke pakjes, zoovele geschenken voor de nieuwe broertjes en zusjes en eer zij ze allen gekust heeft en naar hunne namen onderzoek heeft gedaan, zijn er reeds verscheidene minuten verlopen.

Eindelijk echter, door de kinderen medegeetroond, bevindt zij zich in de tegenwoordigheid harer moeder, het oogenblik door haar met zoo lange verwachting tegemoet gezien. Wat doet Minie? Werpt zij zich in

hare armen zooals zij dit zeker eene europeesche moeder zou hebben gedaan?

Helaas neen! Schuw, verlegen, biedt zij hare hand der vreemde verschijning, en eindelijk bij de vragende blikken der jongeren, ook den mond tot kussen.

Toch, als Minie haar van nabij beschouwt, vraagt zij vol verbazing, of deze schoone teruggetrokkene, op hare wijze blijkbaar hooghartige vrouw, de moeder is aan wier bestaan zich indrukken van schande en smaad vastknoopen? Vol bewondering staart zij op het schoone type dat zij vertegenwoordigt.

Glanzend zwart is het volle haar, dat onberispelijk net naar achteren gekapt, een weliswaar smal doch open voorhoofd vertoont. Fijn en teer is de hand en ook de voet, die het indische muiltje omsluit. Om de slanke heupen ziet Minie de sarong, juist strak genoeg gespannen om de ranke ledematen recht te doen weervaren en ook weder niet zóó strak, om den iet of wat slependen gang te bemoeilijken. De witgeborduurde kabaai met de los daarover heengetogen blauwzijden over-dito, doen de vormen voordeelig uitkomen, terwijl de schitterend witte tanden en gitzwarte oogen het schoon geheel voltooien, ook al verraden neus en mond de afkomst.

Koel, onzeker echter blijft Minie's houding. Onbekwaam als zij is om de stijfheid en gedwongenheid te verbreken door hare onbekendheid met de taal van het land, is zij blijde als haar vader komt om haar, de nieuw aangekomene, nogmaals het welkom toe te roepen.

Dan sluipt de moeder weg om hare zorgen aan den avonddich te wijden. En als deze wordt aangekondigd en een der kleinen tevens komt berichten dat moeder niet aan tafel zal verschijnen omdat zij hoofdpijn heeft, dan vermoedt Minie niet, dat die pijn slechts voorgewend is, en uit bescheidenheid voorkomt van de vrouw, die dit eerste tête-à-tête van vader en dochter niet wil bederven. Met kleine Adé bij zich, gebruikt zij haar avondmaaltijd in een ander vertrek, en laat onderwijl de lijfmeid der kleine, naar hartelust snappen over de mooie Nonna die thuis is gekomen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

iet zoodra is de avondmaaltijd geëindigd, of Minie laat zich overhalen om haar slaapvertrek op te zoeken en wordt in triomf door broertjes en zusjes daarhenen geleid.

Met niet weinig trots maken ze haar opmerkzaam op al het fraaie, ja, niets wordt aan de fantasie overgelaten. En Minie krijgt er een bewijs te meer door, hoezeer hare tehuiskomst als een geluk wordt beschouwd. Eindelijk evenwel trekt de vroolijke stoet af en is zij alleen.

Met welk een verlangen zij dit oogenblik tegemoet heeft gezien, gist wel niemand der huisgenooten; evenmin als dat nog maar kort geleden een storm over dat jeugdige hoofdje is gegaan, die aan 't nauwelijks door haar ingetreden jonge-meisjestijdperk, het liefelijkst aroma heeft ontnomen.

Snel verwisselt Minie het europeesche avond-toilet voor het luchtige indische négligé en met een zucht van vermoedheid en afmatting, werpt zij zich op de sponde in het koele vertrek neder. Waaraan zij denkt? Ach! waaraan zou zij anders kunnen denken, dan aan dat wat haar steeds weer terugvoert naar den zaligen tijd, toen hoop en geluk haar tegenlachten en zij meende slechts de hand uit te strekken te hebben om alles te omvatten wat zij wenschte! Doch met de herinnering aan dat kortstondige gelukkige verleden, komt ook de smart over het verlies er van weer boven; steeds meer overweldigt haar de aandoening en rooskleurig als het nestje mag zijn waarin zij rust, 't wordt ingewijd met een tranenvloed!

Weinig bevroedt zij, dat op enkele passen van haar af, hare moeder haar bewaakt. In de meening dat Minie hulp mocht noodig hebben hij 't ontkleeden, heeft zij zich gereedgehouden haar die te verleenen.

Den eersten avond tehuis, zou Minie geen hulp ontvangen uit vreemde handen. En ook, zij hoopte op die wijze gelegenheid te hebben het schoone meisje, dat toch haar kind is, wat meer van nabij in oogenschouw te kunnen nemen; gedurende de enkele minuten toch die zij in hare tegenwoordigheid is geweest, heeft de ontroering haar dit belet. Tot hare teleurstelling echter bemerkt zij dat Minie zich op hollandsche manier, zelve weet te helpen.

Welaan dan, zij zal wachten tot de slaap zich van haar kind heeft meester gemaakt en zich dan het genot gunnen waarna zij uitziet. Maar stil! Hoort zij daar snikken? Kreten die haar het hart verscheuren, en dit op den eersten avond van haar komst? Dat! neen, dat is geen goed voor-teeken. Wat mag het zijn dat haar zoozeer bedroeft? Het verlaten van Nederland, met zijne vele daarin achtergelatene vrienden? Het vreemde harer nieuwe omgeving? Wellicht dit alles te zamen, zoo besluit de moeder met een zucht.

Onwillekeurig dringen ook haar de tranen in de oogen; nu zij weet dat haar kind lijdt, grijpt het haar aan dat zij haar niet kan troosten. Kon zij slechts vermoeden dat het lichaamspijn is, die haar kwelt, dan zal ze naar haar toesnellen om haar hij te staan, te koesteren, te genezen.

Maar, zij vermoedt terecht dat het hier iets anders geldt. Het meisje is gezond; de oorzaak van haar leed schuilt elders. En maar al te goed als zij weet, dat de wereld harer dochter eene andere is dan de hare, zoo weet zij eveneens dat zij haar nimmer de vertrouwelijkheid zal schenken, waar zij naar smacht. Dus ook, dat hare liefde machteloos is, om haar te troosten!

En terwijl haar dit alles door het hoofd gaat, heeft het snikken opgehouden. Alles verzekert haar dat de slaap haar bondgenoot wezen zal, en zachtjes schrijdt zij tot voor de kamerdeur en eindelijk tot voor het bed.

Een rustige ademhaling is het bewijs dat zij goed heeft gegist, voorzichtig ontsluit zij het bedgordijn en aanschouwt wat zij verlangde te zien.

Ach, hoe zwelt haar borst van liefde en trots bij dien aanblik. Minie heeft den zwaren hardos naar achteren geworpen en hierdoor gelaat en buste vrijgelaten.

Wat is hij zacht, de schaduw die de lange wimpers over de donzige wang werpen! Hoe liefelijk is de mond, half geopend als wilde hij klanken uitlaten! Op den blanken boezem, nog zoo kinderlijk tenger van vorm, rust de fijngeaderde hand, alsof zij daarbinnen het zwijgen wilde opleggen. De volle linkerarm is onder het hoofd geslagen. En als het oog der moeder opgetogen de lijnen van hoofd en van schouder volgt, de slanke heupen langs tot aan den blanken voet, dan, al mag zij onder andere begrippen van schoonheid zijn opgevoed, moet zij erkennen, dat schoonheid zich voor het eerst in zóó onberispelijken vorm aan haar voordoet. In hare verrukking kan zij noode afscheid nemen, zij toeft en blijft toeven! Ach, mocht zij die schoone gestalte door haar moederkus wijden! En ze waagt het met de lippen het reine voorhoofd aan te raken. Doch stil! Ofschoon onbewust heeft Minie het gevoeld dat zich iets tusschen haar en haar rust is komen plaats. Hare oogleden trillen, openen zich halverwege en als zij haar moeder voor haar bed ziet, meent zij een droom voort te zetten.

Eindelijk echter doet de tegenwoordigheid harer bezoeker, hoe stil deze zich ook houdt, haar geheel ontwaken. Zij ziet hoe de over

haar gebogen gedaante zich ijlings tracht te verwijderen, en vóór dat het gordijn neervalt, staat de gansche waarheid haar voor oogen.

Neen, die kus op haar voorhoofd is geen droombeeld geweest. Hij was dien harer moeder, haar welkomskus.

Een gevoel van oneindig medelijden sluipt onwillekeurig het hart van 't meisje binnen; zij tracht allen weerzin, allen schroom van zich te zetten en beantwoordt de onuitgesprokene bede om hartelijkheid harer moeder met eene teedere omhelzing.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

oe gansch eigenaardig kwam Minie 't begin van den eersten dag thuis voor. Niet zooals te Batavia door 't late rustuur verhinderd van den terecht geroemden indischen morgenstond te genieten, doch reeds bij het eerste ochtendkrieken het warme slaapvertrek ontvlucht, heeft zij zich in de daaraangrenzende galerij neergezet.

Een kreet van bewondering ontsnapte onwillekeurig hare lippen bij hetgeen haar blik daar ontmoette. Hoe schoon, hoe grootsch, was de natuur bij haar ontwaken uit den slaap; welke verrassingen onthulde de allengs optrekkende nevel aan haar oog!

Het ruime voorerf laat het uitzicht vrij en onbelemmerd. Trotsch, statig verheft zich in 't verre verschiet het gebergte; fier heft het zijn nog gedeeltelijk in dampen verborgen kruin omhoog en als is het zijner majesteit bewust, sluit het zich neerbuigend aan bij het glooiend groen ter wederzijden.

Zie, hoe echt oostersch breekt daar ginds die palmboom het een-toonige der reeks groenende velden af, velden die in hun rijken overvloed, den spot schijnen te drijven met armoede en gebrek. 'Is het niet?' zegt Minie's bewonderende blik; 'of dat hutje daarginder door de hand eens kunstenaars zoo losweg tegen dien heuvel is geworpen?'

Schilderachtig komt het uit tegen dien groenen achtergrond. En dan die geuren? En zij snuift met wellust den geurigen ademtocht op die het koele windje haar toezendt.

Tot nu toe heeft zij ze slechts genoten des avonds, als de bloemen ze ten beste geven aan een dampkring die vermoeid is door de hitte van den dag. Maar nu, in dit vroege morgenuur, nu het nieuwe, frissche leven begint, is het of de verkwikte lucht de aroma van het plantenrijk, als de geurige wierook van een morgenoffer doet opstijgen.

Als elke nieuweling geraakt ook zij onder de bedwelming van eene ongekende weelde, en terwijl zij bezig is die in zich op te nemen, komt er leven en beweging op het erf.

Het buitengewoon vroege uur van haar ontwaken, doet Minie niet alleen de natuur, maar ook de menschen betrappen bij het afschudden van den morgenslaap. Baboe Lima komt al geuwende haar warm slaaphokje

uit en talmt en treuzelt eer zij aanstalten maakt voor haar morgentoilet, bestaande uit een eenvoudige onderdompeling in de rivier. En ook Ali, de staljongen, nog maar half wakker als hij is, met den hoofddoek scheef op de wanordelijke haren, brengt de paarden het erf af naar het water, terwijl Annam, de tuinjongen, aanstalten begint te maken om te vegen.

Onder al die afwisseling en terwijl de geur van den indischen morgendrank, de koffie, haar reukzenuwen komt streelen, voelt Minie zich meer en meer bekoord. Niet alleen door de materiële, maar bovenal door de poëtische zijde van het indische leven, door al datgene wat het binnenland vóór heeft op de steden.

Het vriendelijke harer omgeving waaruit zoo duidelijk de liefde der haren spreekt, doet dien eersten morgen thuis, nog iets anders bij haar ontwaken dan liefde voor de natuur, bezielt haar met dankbaarheid en doet goede voornemens bij haar ontkiemen.

De heer van Ellinkhuizen, door Minie's moeder ingelicht omtrent het gebeurde van den avond te voren, verwonderde het, zijne dochter zoo opgewekt aan te treffen. Zijn voornemen toch was, haar zoo voorzichtig mogelijk naar de oorzaak te vragen van het leed dat op haar jeugdig bestaan drukt; heden echter, ontwapend door de helderheid van haar blik, laat hij het verleden nog rusten, en bepaalt zich bij het tegenwoordige. Hij zet zich bij haar neder om zijne koffie te gebruiken en om tevens met haar het een en ander te bespreken.

Dat het Minie minder aangenaam in de ooren klinkt haar komst in verband te zien met feestelijkheden, ja, dat die ontdekking haar ontstemt, zal men lichtelijk begrijpen.

‘Toch hoort het tot de verplichtingen van de gezellige samenleving in Indië, dat ik door een groote receptie, de wereld in de gelegenheid stel, met mijne dochter kennis te maken!’ wordt zij door haar vader ingelicht. Inderdaad dit is ook zoo. De heer van Ellinkhuizen bewees door die wetenschap, dat hij op de hoogte was van de eischen der samenleving waarin hij zich bewoog.

Deze toch redeneert alzo: ‘Waar in 's hemelsnaam dient het voor om eene mooie dochter, uit te krijgen, zoo niet om haar ten spoedigste te laten bewonderen op een groot avondfeest!’ Het einde was dan ook eene bekendmaking, waardoor de goê gemeente van des heeren van Ellinkhuizen's district verwittigd werd, dat Zondag aanstaande eene dansreceptie zou worden gehouden ten zijnent.

Alhoewel verwacht, liet de zekerheid hiervan niet na zekere émotien op te wekken. Want het gold niets meer of minder dan zich met een ster van den eersten rang te meten, die zoo kersversch uit den europeeschen hemel was neergedaald. Voor de dames wilde dit zeggen het zich gereedmaken voor den strijd, voor de heeren het zetten van den voet op het veroveringsveld. De vrouwelijke genoodigden hielden dan ook weldra groote beraadslagingen op het gebied van kleedij en versiering. De mannelijke, wier kleeding maar weinig speling liet aan de fantasie, zette zich schrap om zich onderling den loef niet te laten afsteken.

De heer van Ellinkhuizen, die in zake het feest had getoond te weten wat hij aan zijne positie verschuldigd was, bleek evenmin vreemdeling te zijn waar het de eerezucht zijner vrouwelijke districtgenooten gold. 'Trek je eenvoudigste kleedje aan, lieve!' zeide hij den avond van het feest tot Minie. Hij glimlachte terwijl hij dit zeide, omdat hij maar al te goed wist dat haar schoon geene opluistering noodig had.

Gehoorzaam aan zijn wensch, koos Minie dus uit haren voorraad, een fijn, wit neteldoeksch japonnetje met kant gearneerd, en voegde daaraan geen ander sieraad toe, dan een parelsnoer, - het geschenk harer grootmoeder - en een bloem in het weelderige haar.

De verrassing die hiermede aan de bezoekers werd bereid, mocht inderdaad groot worden genoemd. Zij hadden zich niet anders voorgesteld dan totaal te zullen worden overschaduwed door een europeesch nufje en zie, zelfs de eenvoudigst gekleede gast zag zich wat eenvoud aangaat, nog overtroffen door de dochter des huizes.

De opschiklievende dames-wereld der binnenlanden, die iets meer schitterends had verwacht, was bepaald teleurgesteld. Dat het donkere van Minie's schoon door de tegenstelling met het reine harer kleding te beter uitkwam, dit waren alleen zij bij machte te onderscheiden, die goeden smaak van overdaad wisten te ziften. Bij de heeren, die, waar het vrouwenschoon of tooi betreft, wel zeker het meest betrouwbaar mogen worden genoemd, was dit het geval. Zij lieten Minie volkomen recht weervaren. Jong en oud bracht zijne warme hulde aan het meisje, dat zooveel aan de natuur en zoo weinig slechts aan de kunst had te danken.

Minie, die niet blind kon blijven voor het welbehagen waanmede haar vader dit huldebetoon gadesloeg, deed haar best zich zooveel mogelijk naar den vroolijken toon van het oogenblik te voegen. Zij liet zich onvermoeid ten dans voeren en onderscheidde zich in niets van hetgeen van de welopgevoede dochter harer eeuw te verwachten was. En toch, toch namen hare bewonderaars dien avond afscheid met iets wat naar teleurstelling zweemde.

'Schoon, liefvallig, maar ompantserd met het harnas der onkwetsbaarheid!' zoo bracht een hunner onder woorden wat allen gevoelden en dachten.

Ook Minie's vader ontveinsde het zich niet dat de koningin van het feest, trots alle aangewende pogingen om het tegendeel te schijnen, eene zekere koelheid, lusteloosheid verried, die hij in strijd achtte met een onbevangen levenslust, de levenslust harer zeventien jaren. Hij deed zich dan ook de gelofte dat hij binnen weinige dagen het geheim zou kennen waardoor die bij zijn kind werd onderdrukt. En Minie's moeder? Zij die naar 's lands gebruik was uitgesloten van de feestvreugde en slechts van verre getuige kon zijn van den triomf harer dochter? Vroeg ook zij zich af, of zij inderdaad zoo vroolijk was als zij wilde schijnen? Kon zij het laten, zich de tranen te binnen te brengen van dien eersten avond harer tehuiskomst?

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Het is heden een dier overschoone avondstonden onder de keerkringen, waarop de nieuweling gelegenheid ontvangt, de natuur van eens verrassend nieuwe zijde te leeren kennen.

't Is maneschijn. Een licht dat in Indië haast gelijk staat met daglicht en toch ook weder zoo droomerig, vaag is, dat het tal van ongekende indrukken oproept. Zie, hoe fantastisch het weet door te dringen tot in elk hoekje, weet te spelen met elk grasscheutje, elk blaadje. Hoe het beelden en schaduwen te voorschijn doet komen die als vanzelve tot mijmeren uitlokken.

Alleen de droomerige toon van de gamelan, de schelle kreet van de op verren afstand zich bewegende dansmeisjes, breekt nu en dan de stilte af. Voeg hierbij een vermenging van welriekende geuren door den avondwind overgebracht, het gansch eigenaardig geroep van de tokéh, de zwoele atmosfeer en men kan zich eenigszins een voorstelling maken van de stemming die eene oostersche omgeving doet ontstaan.

Op dusdanige avonden is men gewoon de lampen halverwege uit te doen en zich in luchtige indische kleeding op wip- of luierstoel neer te laten en naar dat de geest getuigt, zich aan droomend gepeins dan wel aan vroolijken kout over te geven. Zoo'n avond werd door de heer van Ellinkhuizen uitgekozen om zijne dochter te polsen omtrent haar verleden en haar voor hem raadselachtig leed.

Met het maanlicht als eenige getuige heeft hij zich vast voorgenomen hiervan op de hoogte te komen. Eene aanwijzing, waar hij moet aanvangen met zijn verhoor, meent hij te bezitten.

Het heeft hem namelijk getroffen hoe, zoo vaak er bij Minie sprake was van zijne moeder, van het tehuis bij haar, van hare europeesche herinneringen, zij altijd is blijven steken bij haar mailreis, die toch den schakel had gevormd tusschen haar verblijf in Nederland en haar optreden in Indië! 't Kwam hem voor dat zij stelselmatig die periode onaangeroerd liet, ja, dat zij schroomde zich daarover ook maar één woord te laten ontglippen.

Met levendige kleuren is hem zijne eerste ontmoeting met haar voor den geest blijven staan.

Van uit het bootje dat hem naar het stoomschip voerde, onderscheidde hij eene verschansing vol vroolijke aangezichten en midden daartusschen, een jong meisje dat zijne Minie was en aanstonds zijne wenken beantwoordde met hand en met zakdoek.

Die gestalte heeft hij niet uit het oog verloren, en door middel van zijnen verrekijker gezien hoe zij, juist op het oogenblik dat zijn bootje bij de groote trap ging aanleggen, zich tot eenen jongen man wendde, om hem, zoo het hem toen voorkwam, nog een laatst vroolijk vaarwel toe te roepen. Hij heeft gezien hoe zij snel eenige woorden met dien persoon wisselde, bijna op het zelfde oogenblik dat zij zich hem, haren vader, met onbegrijpelijken weemoed in de armen wierp. Hij herinnert zich dit alles alsof het gisteren plaats vond, evenals dat hij toen lachend hare tranen had weggekust.

Opnieuw begint zich nu aan die herinnering de overtuiging vast te knoopen, dat dit afscheid in nauw verband staat met hetgeen haar voortdurend kwelt. Doch gevoelende dat het een teêre snaar is, die hij zal gaan aanroeren, grijpt hij Minie's hand, omsluit die met zijn breede palm, speelt een oogenblikje met hare fijne vingers en doet dan zoo rustig mogelijk de vraag: 'Wel lieve, je hebt me nu al reeds zoowat van alles verteld, maar nog nooit van je reis gesproken! Mij dunkt, die zal toch ook hare merkwaardigheden hebben gehad?'

Nauwelijks zijne lippen ontgleden, heeft de heer van Ellinkhuizen spijt, die woorden te hebben geuit. Want Minie's gelaat, eensklaps met een pijnlijk rood overtogen, wordt daarna doodelijk wit.

In onuitgesproken overeenstemming met haren vader, is het ook haar voornemen geweest, het onderwerp op het tapijt te brengen, dat haar zoozeer beklemt, en ofschoon die vraag haar dus minder vreemd in de ooren had moeten klinken, werd de uitwerking ervan haar te machtig. Zij trachtte te spreken, doch kon niet en hare hand uit die haars vaders trekkende, bedekte zij er haar gelaat mede, terwijl heete tranen zich een weg door hare vingers baanden.

De heer van Ellinkhuizen voelde zich smartelijk aangedaan en liet het arme meisje uitweenen.

Al spoedig echter was Minie hare aandoening meester, en sloeg zij de betraande oogen op tot haar vader. Zijn blik vol mededoogen gaf haar moed en zij stortte al wat zij op het hart had voor hem uit. Snel en ontroerd ontrolden de woorden hare lippen; schilderde zij hem alles en alles!

Het vroom bedrog der grootmoeder; hare eigene vernedering bij de vreeselijke ontkenning aan boord; hare onwetendheid omtrent het tehuis dat zich voor haar ging openen; en ook ten laatste hare liefde, hare jeugdige liefde, zoo hoopvol ontloken en zoo wreed geknakt! He-las neen, zij verheelde hem niets, den luisterenden vader.

Ach, welk een moeite kostte het hem niet nu en dan een kreet te laten hooren,

Mijn God! het leed van zijn kind vond een uitgangspunt bij hem zelf? Hij was de onmiddellijke oorzaak van haar verdriet? Voorwaar zij-

ne op jeugdigen leeftijd aangegane verbintenis, deed hem zwaar boeten dien avond, Minie's vader.

Diep voelde hij vergoeding schuldig te zijn aan zijn kind, ook al zag hij in, dat van eigenlijken troost op dit oogenblik geen sprake kon zijn, ja dat iedere poging daartoe haar verdriet slechts zou vermeeren. Als vaderlijke vriend, als verstandig man, wist hij, dat al wat hem restte, zijn zou haar van haar hartzeer af te leiden door in haar gemoed den lust voor het nieuwe leven waarin zij geplaatst was, voor den nieuwen kring die zich voor haar ging openen, op te wekken.

Het was dan ook in dien geest dat hij zijne gevoelens trachtte te uiten en het laatste woord liet, aan eenen bemoedigenden, weldadigen indruk zijnerzijds.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

wee jaren zijn verlopen. Minie's jong leven, ofschoon door den droeven slag van zijn glans beroofd, is er niettemin niet gansch en al door vergiftigd geworden.

Het is vijf uur in den vooravond. Die stonde waarin de zon noode afscheid neemt en als om een glansrijke herinnering achter te laten, haar schoonsten bundel lichtpijlen uitstraalt. Voor de assistent-residentswoning treft een vroolijk tafereel het oog. Op het ruime voorerf, rondom bezet met hoog geboomte en versierd met fraaie bloemperken, gaat het luidruchtig toe.

'Bravo! Een mooie gooi! Maar deze is nog mooier! Hoerah!' dat zijn de vroolijke uitroepen die elkaar afwisselen.

Een vijftal jeugdige meisjes en knapen staan in een kring, terwijl een, de oudste, het middelpunt vormt en het balspel bestuurt. Indien één, zoo is dit spel bij uitnemendheid geschikt om bevalligheid, jeugdige kracht en behendigheid te doen uitkomen.

De hoofdleidster van het spel, tevens de matador, vereenigt in zich al die eigenschappen en dit maakt dat hare medewerking niet alleen op hoogen prijs wordt gesteld doch ook dat met ingenomenheid elke extra-mooie worp wordt begroet. Dat het Minie is, waarvan hier sprake is, zal reeds ieder hebben begrepen. Geholpen door haar gezond gestel en natuurlijke veerkracht, is zij het gevaar dat haar lichamelijk zoowel als geestelijk dreigde, te boven gekomen. Sluit dit in zich, dat zij hare liefde heeft overwonnen, ja misschien reeds door eene andere heeft doen vervangen?

Is een moeder haar eersteling die haar van het hart word gerukt, vergeten, omdat er meerderen zijn, die op hare genegenheid aanspraak maken? Neen, ofschoon het voor de hand lag dat Minie met hare persoonlijke, zoowel als maatschappelijke voorrechten, meermalen eene goede partij had kunnen doen, zoo was zij nog ongehuwd.

Voor hare moeder, met hare inlandsche begrippen zou dit eene daggelijksch terugkeerenden grief zijn geweest, zoo zij niet ingewijd geweest ware in het hartzeer van haar kind. Dit echter had lang geduurd. Slechts huiverend en eerst na langdurige aarzeling, had Minie zich aan

den drang van haar hart overgegeven. 't Was op een dier dagen toen de terugblik naar het verleden haar te zwaar viel, en zij lusteloos en niet wetende waar afleiding voor haar verdriet te zoeken, de afzondering van hare kamer had gezocht, dat hare moeder zich van haar welzijn kwam overtuigen.

Minie's lijdend gelaat, haar droeve kwijnende blik, hadden haar toen op eenmaal de waarheid onthuld.

Zooals zij reeds meermalen had vermoed, Minie's nu en dan terugkeerende buien van droefgeestigheid hadden een oorzaak in haar geest en niet in haar lichaam. Haar hart was gewond! Met meer tact dan men haar zou hebben toegeschreven hield zij nochtans die indrukken voor zich en wachtte zij af of Minie haar misschien zelve zou inleiden in haar verdriet; een verdriet dat zij met en voor haar voelde want, weinig poëtisch als de vrouw uit het volk te werk gaat waar het haar eigen hartsaangelegenheden betreft, ja hare genegenheid maar al te vaak als een koopwaar beschouwt waarmede gewoekerd moet worden en handel gedreven, zoo is zij deelnemend waar het de liefdesmart van anderen betreft.

Dit ondervond ook Minie. De enkele woorden die ondanks haar zelve haar mond ontsnapten, werden vol deelneming opgevangen en toen zij slechts eenmaal de weelde van begrepen te worden, had leeren kennen, gaf zij zich zonder schroom aan de bekoring over, die er van tot haar kwam.

'Kind!' klonk het haar als engelenmuziek in de ooren; 'heb geduld! Toewan Allah kan veel! Ik heb van nacht een droom gehad die mij zekerheid geeft dat gij nog gelukkig zult worden!'

Dat die troostgrond wel eenigszins zijne gevaarlijke zijde had, zag Minie noch hare moeder in.

Minie's vader echter hield niet te vergeefs een oog in het zeil. Hij zorgde er voor dat Minie niet te veel aan het gezelschap harer moeder en evenmin aan hare eigene gepeinzen was overgelaten. Met voordacht legde hij zeer dikwijls beslag op hare jeugdige arbeidskrachten. Haar druk aan het werk te zien voor haren vader was lang geen zeldzaam tooneel. Ook Minie's broeders en zusters kwamen zeer dikwijls haar hulp inroepen bij hun schoolwerk en dit alles te zamen werd oorzaak dat zij zich maar zeer zelden aan droomend gepeins kon overgeven, en gezond bleef naar lichaam en ziel.

In herinnering echter keerde zij nog menigmaal terug naar de overleden grootmoeder en de zonnige dagen onder haar dak doorgebracht.

Niet te verwonderen is het, dat met dien terugblik naar het verleden, nog andere beelden ook oprezen, en dat van der Eyken's persoon daaronder een voorname plaats bekleedde. Wat mocht er van hem geworden zijn? Herinnerde hij zich harer nog? Of had reeds misschien een ander beeld het hare vervangen? Bevond hij zich nog steeds op zijne eerste standplaats?

Zoo menigmaal Minie de dagbladen opnam in de hoop zijn naam op eene of andere wijze daarin te zien vermeld, even zoo dikwijls had zij ze teleurgesteld weer uit de hand gelegd.

Zij was en bleef onkundig omtrent hetgeen er met hem kon zijn geschied. 'Vadertje! Waarom fronste u daareven zoo het voorhoofd? Er kwamen wel rimpels in zoo diep!' zeide zij op zekeren dag schertsend tot haar vader, nadat zij hem een dienstbrief had zien lezen en daarna ernstig terzijde zien leggen.

Een onderzoekenden blik ging het antwoord vooraf: 'Heb je moed om de waarheid te hooren, kind?'

De speelsche uitdrukking verdween eensklaps van Minie's gelaat en haar hart klopte vol onrust.

Zonder dat iemand het haar zeide, begreep zij dat die vraag blijken zou in verband te staan met het geheim van haar hart. Wat zou zij hooren? Misschien dat, van der Eyken? Maar neen, zij ging niet verder met vragen, met bleeke blikken staarde zij haren vader aan.

'Baron van der Eyken is mij als ambtenaar toegevoegd. Hij zal, kan ieder oogenblik worden verwacht!'

Heel de omtrek draaide rond met Minie. Haar vader greep juist nog bijtijds haar hand, die zij om steun uitstak en hield haar een oogenblik in de zijne.

Een zucht weldo op in zijn hart. Helaas, wat zal de toekomst geven! Zal zijn naar den geest hersteld kind zich opnieuw aan verzoeken zien blootgesteld? Zullen nieuwe bekommelingen voor haar in aantocht zijn? Hij kuste haar klam voorhoofd. Zonderling was echter hetgeen hij waarnam.

Niet zoodra is de eerste ontsteltenis bij Minie over of een verhelderde blik van hare zijde begroet zijn angstvalligen.

Mannen zijn slechte ontleders van het vrouwelijk gevoel.

Dat vreugde, duizelingwekkende vreugde, voor een groot deel oorzaak is van de tijding die Minne heeft doen wankelen, dit begreep, dit vermoedde haar vader niet. Haar moeder daarentegen, ofschoon onkundig van het voorgevallene, wist betere gevolgtrekkingen te maken.

't Is of Minie vandaag een goede tijding heeft gekregen?' dacht zij; 'heel haar uiterlijk, heel hare wijze van doen, draagt den stempel van opgewektheid. Zou?' maar zij vroeg niet verder. Dat er maar één oorzaak kon zijn voor de verandering die zij opmerkte, dit stond bij haar vast. Minie's vader had een brief ontvangen, en zij had bemerkt dat de inhoud van dien brief hem zeer van streek had gebracht. Was die brief misschien van van der Eyken?

Hij kon het beeld harer dochter niet vergeten zijn, of dit door een ander hebben doen vervangen. Zou hij wellicht moeite hebben gedaan voor eene vernieuwde kennismaking? zoo mijmerde zij.

Wat het zijn moge, zij zal dubbel waakzaam blijven. Niet om hare nieuwsgierigheid te voldoen, maar uit zorg voor haar kind!

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

enige weken zijn verlopen en dit tijdsbestek is niet zonder beduidenis geweest voor enkele leden van het gezin uit de assistent-residentswoning.

Minie bevindt zich in die eigenaardige gemoedsstemming, die haar nu eens blijde dan weer terneergedrukt doet zijn, al naar mate hetgeen nadert, zich onder een gunstig, dan wel ongunstig licht voordoet. Met koortsige spanning ziet zij hare ontmoeting met van der Eyken tegemoet. En ook haar vader heeft sedert hij de zekerheid verkreeg, dat deze hem als ambtenaar is toegevoegd, niet veel rust gehad voor zijn gemoed.

't Zal niemand verwonderen dat de dunk dien de heer van Ellinkhuizen had aangaande van der Eyken, niet zeer groot was. Door hem niet alleen in zijn eer, doch wat meer zegt, in zijn vaderlijk gevoel gekwetst, was hij hem van lieverlede gaan beschouwen als een hinderpaal op het pad van geluk van zijn kind.

Verdiende niet ieder ander eerder dan hij haar hand? Hij, die om haar inlandsche afkomst hare reine liefde had versmaad? Natuurlijk als die uiting van gevoel bij den heer van Ellinkhuizen was, zou het geen wonder zijn geweest indien hij geprotesteerd had tegen de komst van den nieuwen ambtenaar. Wat was de reden dat hij dit niet deed? De vrede van het gemoed zijns kinds rechtvaardigde toch zeker wel eene poging om van der Eyken te weigeren; en het zou geenszins de eerste maal zijn, dat wanneer gangbare redenen werden aangevoerd, een dergelijk protest inwilliging werd verleend. De reden was dat de heer van Ellinkhuizen beheerscht werd door een geheime drijfveer, die zijn vrijen wil aan banden legde. Een gevoel van misdadigheid, van met eigen hand den sluitboom neer te laten, tusschen de 'mogelijkheid' van geluk voor zijn kind, deed hem ongelijk zijn aan zichzelf; terwijl toch, nu de jonge man gereed staat opnieuw het tooneel te betreden, ook weder bekommring de overhand neemt over elk ander gevoel.

- - - - -

Gaan wij twee jaren in onze herinnering terug, dan vinden wij van der Eyken aan den aanvang van zijn indischen loopbaan. Dit tijdsverloop is voor hem van veel gewicht geweest; hij heeft het met moeite doorworsteld. Eene worsteling toch, mag met recht worden gezegd, van dit zich inwerken in toestanden die niets gemeen hebben met wat hij tot nu toe leerde kennen. Toestanden die tot handelvaardigheid dreven, terwijl de onvastheid en onzekerheid van eerstbeginnende nog elke uitvoering bemoeilijkte. Van der Eyken, ofschoon na die twee jaren niet meer volbloed baar, was echter ook nog niet volkomen thuis in Indië.

Op het oogenblik dat wij hem weder ontmoeten, staat hij gereed zijn eerste standplaats te verlaten. Of hij over die verplaatsing spijt gevoelt? Ten opzichte van de enkelen wier vriendschap hij heeft leeren waardeeren, zou hij die vraag zeker toestemmend hebben beantwoord. Wat weer anderen betreft en wel de meer jeugdige, voornamelijk vrouwelijke elementen uit zijne omgeving, zou hij zonder zich juist aan onhoffelijkheid schuldig te maken, hebben bekend, dat geen hartzeer het 'vaarwel' zou gaan verbitteren. Niet omdat zij de eigenschappen misten die haar minnenswaardig konden doen zijn in het oog van den man, maar omdat hij zich geen moeite had gegeven die bij haar op te merken.

Dat die teruggetrokkenheid van zijne zijde een grief was die de jonge dameswereld niet zoo maar voetstoots kon verzetten was begrijpelijk, te meer daar zij een tweede omvatte, die in haar oog nog veel grooter was, namelijk die dat: 'van der Eyken niet danste.'

En dit niet omdat hij het versmaadde een offer te brengen op het altaar van Terpsichore, doch om andere, dieper gelegen, onbekende oorzaken. De enkele malen toch dat de jonge controleur het noodig had geoordeeld zijne talenten op dit gebied te bewonderen te geven door een beleefdheidsdans mee te maken, hadden steelsgewijze hem volgende blikken duidelijker dan woorden gezegd: 'dat hij zelfs subliem danste!'

Neen, zijne teruggetrokkenheid had een andere oorzaak; van der Eyken's hart was 'koel'. Zoodra had dan ook niet die meening zich gevestigd, of met hem werd gedaan als met de koopwaar, met het bordje 'verkocht' omhangen; hij werd buiten bespreking gelaten. Dat hij hiermede een onschatbaar iets terugwon, namelijk zijne 'vrijheid,' dit was een voorrecht dat van der Eyken niet ondankbaar genoot. Zijn conversatiekring bepaalde zich hierdoor tot een meer intiemen, tot diegenen namelijk wier huiselijk interieur hem het meest aantrok.

In dit opzicht bewees het leven op eene kleine plaats hem groote diensten. Het stadsleven met zijne etiquette, staat daar tegenover als de in het dwangbuis beknelde tegenover hem die zich vrij beweegt. Het welgemeende: 'blijf familiaar eten' klonk hem dikwijls gastvrij tegemoet en menig bezoek werd tot in den na-avond verlengd, als wanneer onder het genot van een geurig kop thee en een dito sigaar, wat men in Indië noemt een 'boom werd opgezet.' En wanneer dan daarna van der Eyken door het maanlicht begeleid huiswaarts keerde, dan is het te begrijpen dat menige herinnering zijn geest kwam bestormen.

Het fiere stoomschip met Minie er op stond dan onder die allen vooraan. Want de wonde die hij zich met eigen roekelooze hand had geslagen, was nog geenszins geheeld. Onder allerlei vormen verscheen het meisje hem dan. Nu eens zooals hij haar voor het eerst had gezien, vol droefheid over het verlaten van hare betrekkingen in Nederland en nog rouwend over het afsterven van haar geliefde grootmoeder. Dan weder, op het oogenblik dat Dericks' wreede onthulling tot haar was gekomen en schaamte, vernedering, met hare liefde voor hem den strijd voerden. Haar jeugd, haar onervarenheid op 's werelds gebied, haar onbekendheid met wat zij tegemoet ging en bovenal hare zachtvaardige levensopvatting, hem zoo duidelijk bij het scheiden gebleken, omhulde haar persoon dan met een lichtkrans, die haar steeds dierbaarder maakte aan zijn hart. Doch hij had immers met het verleden gebroken, en geen berouw hoe innig, kon hem zijne versmade geliefde terugbrengen!

Eenzamer, ongezelliger dan ooit kwam hem dan zijne jonggezellenwoning voor, ja hij kon soms blijven zitten mijmeren, tot dat vermoedheid hem tot rusten dwong.

Zoo stond het met van der Eyken toen hem op zekeren dag door zijn huisjongen een 'dienstbrief' werd overhandigd. Achter Sidin's onbewegelijke trekken verborg zich een geheime nieuwsgierigheid. Wat zouden die letteren bevatten? Een overplaatsing misschien? Sidin had het erg best bij zijn heer en dit zou hem dus spijten!

Hij trachtte door wat rond te slenteren en hier en daar een denkbeeldig stofje weg te nemen, nog wat te vertoeven in diens omtrek, doch het 'soedah' hem toegevoegd, gaf genoegzaam te kennen dat zijn heer alleen wilde zijn. Van der Eyken die reeds met angstvalligen blik den brief had rondgedraaid, zat na zijn vertrek in roerlooze houding daarmede geopend in zijne handen. Waakte of droomde hij? Stond werkelijk dit eenvoudig geschrift, zijne overplaatsing vermeldend, gereed over het wel en wee van zijn hart te beslissen?

Die overplaatsing toch is onder Minie's vader, onder den man dien hij in de liefde voor zijn kind heeft gekwetst? En zij zal hem Minie, op wier beeld zijn oog staart, nader voeren. Treffend, ingrijpend als dit vraagstuk in zijn leven is, buigt hij er onwillekeurig het hoofd voor. Is het de hoogste zaligheid die het hem tegemoet voert, dan wel onvoorziene rampspoed? Hij weet het niet.

Doch zal hij die overplaatsing aannemen? Zal hij blindelings de stem volgen die hem roept, dan wel, alles in het werk stellen om haar geen gehoor te geven.

Nu eens helt hij over tot het eene, dan weder tot het andere besluit, tot hij eindelijk toegeeft aan den drang van zijn hart.

EEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

't s zeven uur in den vooravond, het gewone bezoeker der indische wereld.

De heer van Ellinkhuizen vinden wij gereed een bezoek te ontvangen dat hem is aangekondigd. Zijn onrustig heen en weer loopen in de voorgalerij doet het blijkbaar zijn, dat hij over dit bezoek met zich zelf in strijd is. Dit is ook het geval. Hij zal voor het eerst den man tegenover zich zien, die het levensgeluk van zijn kind heeft verwoest, en voorwaar, dit zou kalmere naturen dan de zijne in strijd hebben gebracht.

Hoe moet hij dien man ontvangen? Moet hij hem rekenschap vragen van zijn gedrag? Of wel het aan de omstandigheden overlaten, hem tot de erkenning te brengen van hetgeen hij heeft gedaan?

De komst van den controleur is dáár om het antwoord op die vraag te geven. Kloek van gestalte, welgemaakt, met zelfbewuste houding, staat hij weldra voor hem. Toch is van der Eyken er verre van af zoo kalm te zijn, als waarvan hij den schijn aanneemt. De haast waarmede hij aan de uitnoodiging tot plaats nemen voldoet, is niet minder toe te schrijven aan de behoefte om zijne trillende ledematen rust te geven, dan om te beantwoorden aan eene formaliteit. Een pijnlijke stilte gaat de opening van het gesprek vooraf, ofschoon het niet moeilijk is een neutraal onderwerp te vinden; onder het getal vraagstukken van den superieur tot zijn chef is eigenlijk slechts een keuze te doen.

Bepaalde inspanning, dit ziet men, kost het nochtans van der Eyken zijne aandacht te bepalen bij die dorre vraagstukken, terwijl zijn gansche ziel hangt aan het ééne: 'zal ik Minie zien!'

En zoo ja, zoo dit geluk hem is beschoren, hoe zal dan die ontmoeting zijn? Zal nog iets bij haar zijn overgebleven van wat twee jaren geleden zijne, hare, grootste zaligheid uitmaakte? Of zal de hand des tijds op wreede wijze misschien zelfs elke herinnering daaraan hebben uitgewischt. O, zoo hem nog de keuze ware gelaten, hij zou gemeend hebben nog liever dit oogenblik des weerziens te willen missen, dan koelheid, onverschilligheid te zien uitgedrukt op Minie's minnenswaardig gelaat. Is het wonder dat elk geritsel, elke schuifeling van naderende voetstap-

pen zijne ademhaling beklemt, hem schier de bezinning ontnemt en dat, als eindelijk het oogenblik daar is, dat Minie verschijnt, een duistere wolk zijn blik benevelt?

- - - - -
Vanwaar heeft Minie den moed gevonden om den man tegemoet te treden die hare ontluikende genegenheid op zoo wreede wijze heeft geknakt?

Laten hare bleeke wangen, haar sidderende lippen het antwoord geven. Neen, het was geen moed, 't was nooddwang, om aan de eischen der wellevendheid te voldoen, die hare wankele schreden had geleid.

'Moet ik heden avond met u den nieuw benoemden ambtenaar ontvangen?' heeft zij eenige uren voor van der Eyken's komst haren vader gevraagd.

'Doe wat gij wilt, liefste!' antwoordde deze terwijl hij vriendelijk haar hand vatte; 'maar, ge moet er toch eens doorheen, niet waar?'

Dit was zoo, en Minie was besloten te gaan. 't Was immers ook beter zoo! Van der Eyken stond tegenover haar als ieder ander. Wie weet of hij zich nog wel eens de korte oogenblikken van geluk in haar bijzijn gesmaakt, herinnert.

O, zoo zij had kunnen weten! Zoo ze had kunnen vermoeden hoe slechts één gedachte den jongen man bezighoudt! Die, of hij nog voortleeft in haar hart?

Omtrent die zekerheid, gelukkige sterveling als van der Eyken zich op dat oogenblik noemde, werd hij al spoedig gerust gesteld. Hoe toch zou hij Minie's bevende gestalte, hoe den plotselingen zonnenschijn op hare anders bleeke wangen hebben kunnen zien, hoe den vluchtigen druk harer handen hebben kunnen voelen, en nog in twijfel hebben kunnen verkeeren.

Dit deed hij dan ook niet! Een juichkreet steeg op uit zijn hart die, sterke man als hij was, hem dreigde te overmeesteren. En werd ook Minie de blinddoek der onzekerheid van de oogen gerukt? Kwam ook zij tot de overtuiging dat tijd noch afwezen in staat zijn den waren liefdeband te verbreken? Als eene die plotseling tot het leven is teruggeroepen, stond zij daar en liet zich naar eene zitplaats leiden en stamelde op goed geluk af hare antwoorden bij het gesprek. En Minie's vader? Getuige als hij was van dit tooneel, zag hij er helaas uit dat de liefde voor goed haar zetel had gevestigd in twee jeugdige harten!

Hij had blind moeten zijn om dit niet te begrijpen, doch of het hem blijdschap gaf, hierover was hij 't met zich zelf volstrekt niet eens op dat tijdstip.

Weliswaar de tegenzin jegens van der Eyken's persoon verdween, nu hij zich van aangezicht tot aangezicht tegenover den jongen man bevond. Het feit nochtans, dat diezelfde man zijn kind had doen lijden, ja, wat meer zegt, de reine liefde van dat kind had versmaad, bleef bestaan.

Wie verzekerde hem dat van der Eyken niet opnieuw zou gaan spelen met haar hart? ook niet ditmaal weer zwichten zou voor de omstandigheden? Dat hij op dit oogenblik haar pad kruiste, was niet uit vrijen wil of door een machtigen aandrang daartoe geleid! Alleen het toeval heeft hierin de hand! Doch mocht hij dezen samenloop van omstandigheden hieraan eigenlijk wel toeschrijven?

Het beste zal zijn blind te blijven, te doen of hij niets bemerkt, niets heeft begrepen. Voor alles echter zal hij van der Eyken op de proef stellen.

Maar helaas, zijn arm kind zal moeten lijden onder die proefneming. Wat zal hij met háár aanvangen? Moet hij haar van huis zenden? Haar een der vele uitnoodigingen doen aannemen die haar steeds worden gedaan? Dit ware het beste. Al wat de kieschheid, wat de liefde voor zijn kind gebieden, zal hij bewerkstelligen, om haar voor een tweede nederlaag te behoeden. Wat verder geschieden moge, zal hij overlaten. Een ding echter staat vast. Is het van der Eyken inderdaad te doen om Minie's genegenheid te herwinnen, hij zal hem den strijd niet betwisten, maar zeer zeker ook niet vergemakkelijken.

TWEE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

‘Moeder?’
’t Is Minie die zich tegen hare moeder aanvlijt, ‘ge weet niet wat ik gisteren ontdekt heb? Van der Eyken!’ en bij die woorden drukt Minie hare moeder opeens vol vreugde in de armen. ‘Hij! Ik geloof moeder dat hij mij nog liefheeft, dat hij mij nog niet heeft vergeten!’ Dit heeft Minie’s moeder ook niet verwacht. Ze is dezen avond even voor het bedwaarts gaan naar haar kind komen zien. Misschien met de hoop dat haar eene bekentenis zal ontsnappen? Zeker althans om iets te weten te komen omtrent van der Eyken’s bezoek van den vorigen avond.

Sedert dat oogenblik toch heeft Minie’s uitzicht een groote verandering ondergaan.

‘Minie!’ zoo hebben aan den avondmaaltijd hare broertjes en zusjes onderling gefluisterd, ‘ziet er heel anders uit vind je niet?’

‘Mooier?’ heeft een hunner hierop gevraagd, Minie’s smaakvol toiletje tot basis nemend.

‘Niet mooier!’ is het antwoord; ‘maar vroolijker!’

‘Kijk, zus Minie kijgt een kleur!’ heeft hierop een naast Minie zittend deugnietje gezegd; en Minie heeft hare roode wangen verborgen in het lokkig hoofdje van de kleine krompraatster. Ook Sima, Minie’s lijfmeid heeft bij zich zelve de opmerking gemaakt, dat: ‘nonna Mientje haar hollandsche kleur weer terugkrijgt.’ Men ziet, dat zeker ‘iets’ dat van haar afstraalde, was voor niemand onopgemerkt gebleven. Geen wonder dus dat ook de moeder het heeft ontdekt. Met welk verlangen heeft zij naar het tijdstip om eenige oogenblikken met haar kind alleen te zijn, uitgezien. Het is haar altijd eene groote vreugde als Minie blijken geeft haar zorgen noodig te hebben; heden avond, door het meisje daartoe zelve uitgelokt, is zij dubbel gelukkig. Wat is zij schoon haar kind, denkt zij met ingenomenheid. De man die haar gisteren heeft teruggezien, kan dit niet straffeloos hebben gedaan. Minder fors, minder krachtig dan bij haar aankomst uit Nederland, zet in haar oog die tenerheid haar dubbele schoonheid bij. Vooral nu, nu zij den weelderigen hardos met achtelooze bevalligheid naar achteren heeft geworpen en voor haar staat in den eenvoud van haar indisch gewaad.

Evenals dan eersten avond der thuiskomst van haar kind, blijft haar blik hangen aan het schoone beeld dat zij vertegenwoordigt. Toewan Allah zij geloofd, welk een onderscheid in de verhouding tegenover datzelfde meisje! Niet als twee jaren geleden schromende haar welgevallen te toonen, niet als toen huiverig om op de volle lippen een kus te drukken, maar haar kind naar zich toe trekkend met het gevoel van eigendomsrecht!

O! nogmaals, Toewan Allah is goed voor haar geweest! Haar bede is verhoord, haar kind is haar teruggeschonken. 'Ik wist het,' zegt zij tot Minie: 'dat er goede tijden in aantocht waren! Je droomde immers laatst dat er een tijger lag onder je bed? Weet je wat dat beduidt?'

Minie's oogen zien de moeder uitvorschend aan.

'Dat er spoedig iemand komen zal om je hand!' eindigt deze fluis-terend.

Zij weet dat Minie's vader zeer tegen dergelijke bijgeloovige opwinderij is, daarom fluistert zij haar kind die woorden toe. Doch mag, kan zij het laten haar eenige hoop te geven? Vooral nu zij Minie's minnaar heeft gezien.

Heel van der Eyken's persoon, zijne ontmoeting met Minie, heeft tot haar hart, hare verbeelding gesproken. Want uit de verte heeft zij hunne samenkomst bespied, angstvallig bespied! Het gold immers het welzijn van haar kind! Toch vermaant zij ernstig: 'wees voorzichtig kind! het hart der vrouw is zwak! Vergeet niet dat hij eens zijne genegenheid heeft teruggenomen!'

'Niet teruggenomen!' pleit Minie; 'alleen maar bewaard, doen toenemen!'

'Vergeet je vader niet kind!'

'Papa?' zegt Minie, op eenmaal tot de werkelijkheid teruggebracht. 'Ja, papa's gelaat stond erg strak! Strakker dan ik het ooit zag! En van ochtend polste papa mij over het aannemen van eene uitnoodiging bij de van Beverns te Batavia! O! moeder! u denkt toch niet, dat papa mij zal wegzenden?'

'Stil hartje, stil!' sust de moeder; 'ik ben er immers ook nog, een vrouw vermag veel, zelfs al is zij eene kleurlinge. Het zou niet voor de eerste maal zijn dat ik je vader deed luisteren naar mijne woorden!'

Minie voelt zich getroost. Nu hare moeder als bemiddelaarster zal optreden vreest ze niet meer. Welk eene tegenstelling, die gerustheid, dit vertrouwen van hare zijde; dit thans met het voorheen! De vrouw die haar nu tot troost is, en twee jaren geleden degene was, wie zij in haar hart haar vernietigde toekomst verweet. Van wie ze zich niet als toen met halve afkeer afwendt, doch jegens wie ze zich vol vertrouwen, vol liefde aanvljkt. Is Minie te veel vervuld met zelfzuchtige gedachten om die tegenstelling op te merken, hare moeder, eenvoudige vrouw uit de volksklasse als zij zijn mag, ontgaat zij niet. Als zij het slaapvertrek van haar kind verlaat, schitteren twee parelen van het zuiverst water op haar donkere huid.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Hij zal strijd voeren om haar bezit!

Die uitroep dien de heer van Ellinkhuizen den avond van van der Eyken's bezoek liet hooren, heeft hij niet gedachtenloos gedaan. Neen, noch de smeekbeden der moeder noch de tranen der dochter, hebben zijn besluit om Minie voor onbepaalden tijd van huis te zenden, aan het wankelen gebracht.

't Behoeft niet te worden gezegd hoe smartelijk van der Eyken werd aangedaan, toen hij tot de ontdekking kwam dat Minie het ouderlijk huis had verlaten. Na zijne ontmoeting met haar persoon, was de terugwandeling naar zijne woning één rooskleurig visioen geweest. Zijn eenvoudige controleurswoning, nog pas van het hoognoodige voorzien, geleeek hem als bij tooverslag een paleis, een lustoord, waar liefde en huiselijk geluk hun zetel zouden gaan innemen. Nu hij Minie weer in de oogen had mogen blikken, nu toch kon, mocht hij niet meer twijfelen. Hij zag haar reeds als de goede genius van zijn huis, hare zorgen daaraan wijden. Bitter was dus de ontnuchtering die hem wachtte.

'Weet je het al dat Minie van huis is?' hoorde hij bij een tegenbezoek aan een zijner burens een jong meisje tot een vriendinnetje zeggen.

'Ja! en wel voor langen tijd zooals ze zei! maar ze leek or niets mee ingenomen!' kreeg zij ten antwoord.

Van der Eyken wist niet of hij waakte of droomde. Minie weg! zoo suisde het door zijn hoofd! Dat wilde zeggen: 'Uit zijn bereik! Haar afhouden, bewaren voor elke aanraking van zijn persoon!'

Voor dit feit was maar één oorzaak te vinden! Tegenkanting van de zijde des vaders! Hoe hij zijn bezoek nog behoorlijk eindigde, wist hij niet. Wel, dat het niet lang duurde of hij bevond zich opnieuw weder op straat.

'De nieuwe ambtenaar mag zoo knap zijn als hij wil, maar als gezellig mensch zullen wij niet veel aan hem hebben! Men moest hem de woorden uit de keel halen en hij was weg voor dat men het wist!'

Dit was het oordeel van de nieuwe wereld, die van der Eyken was binnengetroden. Zij staat in dit opzicht niet alleen. Naar een valschen schijn wordt maar al te vaak geoordeeld; gelukkig echter dat het oordeel der wereld geen schade kon doen. Zijne gedachten toch waren slechts

door één zaak ingenomen: Minie's verwijdering naar de hoofdstad. Dat de heer van Ellinkhuizen met haar wegzending volgens een vast plan handelde, hoe smartelijk de ontdekking ook voor hem zijn mocht, werd hem dagelijks zekerder. Dit nam niet weg dat hoe meer hij zijn chef leerde kennen, hoe meer zijn persoon de achting afdwong. Niet alleen ten opzichte van degelijkheid in zijn werkkring, maar bovenal wat aanging zijn interieur.

De vrouw, met wie hij nimmer in het openbaar verscheen, wier plaats tehuis was en die zelfs dáár altijd achter de schermen bleef, werd door hem met liefde bejegend.

Ook haar persoon werkte in zeker opzicht mede om de achting die de heer van Ellinkhuizen genoot, gevestigd te doen blijven.

Het gebeurde maar zelden dat vrouwen van hooggeplaatste ambtenaren als zij op bezoek bij hem kwamen, het vergaten naar Minie's moeder te vragen of haar niet even gingen zien. Dan vonden zij haar in de achtergalerij, keurig gekapt en gekleed, zij het ook op inlandsche wijze. Alles om haar heen getuigde van orde en netheid, ook haar persoon droeg daar het merk van, en hare opgedane beschaving stelde haar niet heel ver van hare Europeesche zusters af. Het gevoel, bij dezen achter te staan, wist aan haar persoon eene teruggetrokkenheid te geven, die medewerkte om er waardigheid aan bij te zetten en niet licht zou het een bezoeker in de gedachte zijn gekomen, haar bewijzen van achting te onthouden. Zelfs van der Eyken kwam meer en meer tot het inzicht dat eene inlandsche vrouw hoog kan staan.

Nu hij zich had losgemaakt van zijne eigene kleine wereld, nu hij meer belang begon te stellen in de toestanden van eene nieuwe maatschappij, trad zijne handelwijze tegenover Minie in een gansch ander licht voor hem op. Hij begon zich weldra als een lafaard te verfoeien en de eenige verschooning die hij voor zijn gedrag wist te vinden, was een terugkeer naar het oogenblik van Dericks' wreede onthulling.

'De moeder van juffrouw Ellinkhuizen is niet dood! Zij leeft, en is maar een gemeene, inlandsche vrouw!'

O, hij voelde nogmaals den schok dien zijn eergevoel had ondergaan. Onbevleete blazoenen en niet bezoedelde stamboomen rezen ook nu weder op voor zijn geest, en het was hem begrijpelijk dat hij toenmaals had gezwich voor de omstandigheden.

Nu echter was zijne zienswijze veranderd. Zoo het hem slechts vergund werd zou hij Minie toonen, dat boven alle bezwaren zijne liefde stond voor haar.

Maar helaas! Elke terugkeer tot het verleden werd hem onmogelijk gemaakt; Minie's vader vermeed angstvallig ook zelfs de geringste toespeling in verband met haar persoon; alleen de buitenwereld wist hem op de hoogte te houden van haar wedervaren en wat zij hem meedeelde verdubbelde zijn wanhoop.

Nu en dan, in oogenblikken van volslagen radeloosheid dacht hij aan Minie's moeder. Zal hij zich tot haar wenden? Haar als bemiddelaar-

ster trachten te winnen? Doch neen! Hiertegen verzet zich zijn gevoel van rechtschapenheid.

Tegenover de vrouw die hij zoo al niet openlijk dan toch door zijne handelingen heeft beleedigd, kan, mag hij niet staan als smeekeling.

‘Ik hoor dat die van der Eyken treurt over een oude liefde in Nederland!’ werd hier en daar gefluisterd, wanneer de nieuwe controleur als een pas in den handel gebracht voorwerp, besproken werd.

De wereld weet gewoonlijk wel iets, doch zelden het rechte, en bouwde ook hier haar oordeel op onware gronden.

‘Laat hij voor zijn oude een nieuwe in de plaats stellen!’ antwoordden de mooie oogen der jonge meisjes, terwijl zij van der Eyken, die als een goede partij werd beschouwd, binnen den cirkel harer aantrekkelijkheden trachtten te krijgen.

Kleine feestjes werden als hulpmiddel gebruikt en van der Eyken, die zich moeilijk kon onttrekken, ging een waren tijd van kwelling tegemoet.

‘We moeten zien hem aan het dansen te krijgen en die vervelende kaarten neer te leggen!’ besliste een aardige durfal, terwijl zij zich voornam de eerste de beste gelegenheid te benuttigen om haar netten uit te spreiden.

‘Danst u niet uit principe?’ vroeg zij met een ondeugende tinteling in haar oog, toen van der Eyken op een dansreceptie haar in de pauze kwam aanspreken.

‘Me dunkt het moet erg vervelend zijn op die saaie kaarten te turen, terwijl een vroolijke dansmuziek alles om ons heen in beweging brengt!’

‘Het klimaat lokt minder tot dansen uit!’ repliceerde de jonge man. Hij schaamde zich over dit flauwe argument.

‘Het dansen in een snikheete zaal in Europa in tegenstelling met hier, waar de koele avondlucht overal kan binnendringen, maakt uwe verontschuldiging rondweg belachelijk!’ antwoordde de kleine plaaggeest, hem uitdagend aanziende.

Van der Eyken beet zich op de lippen. Het ging toch niet aan, haar die zoo beleefd was zijn niet deelnemen aan den dans op te merken, te zeggen dat ... nu ja ... dat wijl het mooiste meisje van het bal afwezig was, hem de lust tot dansen ontbrak.

‘Mag ik u toonen dat ik uw argument beaam, door u om een dans te verzoeken?’ vroeg hij louter om uit de knel te raken.

‘Het spijt mij erg, maar ik heb alle dansen bezet!’ zei de zwartoog, terwijl zij haar waaier druk bewoog, om den triomfantelijken bos die door haar donkeren huid heenschemde, tijd tot verflauwen te geven.

Juist verscheen een harer cavaliers om haar voor den dans op te eischen en terwijl zij een coquet buiginkje voor van der Eyken maakte, wipte ze vlug weg.

De controleur keek haar een oogenblik met peinzenden blik na, hetgeen een in zijn nabijheid zijnde danser tot een vriend deed zeggen:

‘Die Mina heeft waarachtig al weêr een conquête gemaakt.’

‘We wachten je al een eeuwigheid!’ onderschepte een naar van der Eyken toekomend persoon diens mijmeringen en de jonge man haastte zich naar zijn whisttafeltje.

Hij stond bekend als een goed speler en was daarom zeer gezocht aan de whisttafel. Ditmaal echter speelde hij slecht, ja beging zelfs de onvergeefelijke nalatigheid van troef te verzaken.

‘U schijnt met uw gedachten niet bij het spel!’ beet hem een oudgast toe.

‘Dat komt er van als men zijn jeugd verkracht en de jonge dames de oneer aandoet om bij gebrek aan cavaliers met elkaar te dansen!’ voegde een overbuurman er aan toe, wijzende op een meisjespaar dat in sierlijke vlucht hun voorbijsnelde. Van der Eyken trok zenuwachtig aan zijn snor, wijdde zijn volkomenste aandacht aan het spel en niemand had meer reden tot klagen.

Eerst toen hij alleen huiswaarts keerde door de schoone dreven die naar zijne woning leidde, en het maanlicht allerlei tooverbeelden opriep, gaf hij zich ongestoord aan zijne gepeinzen over.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

at Minie met de wanhoop in het hart de ouderlijke woning had vaarwel gezegd, voor een onbepaalden logeertijd bij een harer vriendinnen, zal ieder die haar met belangstelling is gevolgd, zich kunnen voorstellen. Als de tot het licht gebrachte, die zich plotseeling weer tot de duisternis ziet teruggevoerd, zoo was het haar te moede geweest toen zij de wereld der verstrooiing tegemoet was getreden.

Wat haar vader betreft; nadat de eerste berichten van haar bevredigend waren, verheugde hij er zich in, tot hare wegzending te zijn overgegaan. Hare afwezigheid toch vergemakkelijkte zeer eene nadere kennismaking met van der Eyken. Hij had allereerst gelegenheid diens liefde voor zijn kind te peilen, zich gemeenzaam te maken met zijn persoon, kortom meer overtuigende bewijzen van zijne standvastigheid te verkrijgen. Dat die nadere kennismaking niet in des jongen man's nadeel uitviel, was te verwachten. Als ambtenaar toch deed van der Eyken zich kennen als een derzulken die van hun werkkring een hoofdzaak maken. Hij wist er in door te dringen en de moeilijkheden - die vele waren - kloekmoedig het hoofd te bieden, in één woord, hij stond zijn chef als jongeren broeder waardig terzijde. Als mensch waren zijne hoedanigheden niet minder hoog; zij scheidden hem beslist af van de groote menigte. Het 'noblesse oblige' was voor hem niet slechts eene leuze, doch hij handelde er naar. Indien van der Eyken in gewone verhouding tegenover hem had gestaan, zou geen enkele bedenking hem weerhouden hebben, hem Minie's hand te schenken. Die tijd echter was nog niet daar! Hij had zich eenmaal voorgenomen dat de man die twee jaren geleden de reine liefde van zijn kind had versmaad ... om haar wederbezit zou strijden. Hij bleef dus blind voor van der Eyken's stille wanhoop, voor zijn dagelijks meer lijdend uiterlijk, hij liet zich niet door uiterlijke teekenen verteederen. Toch begon hij soms bevreesd te worden of niet de proef, waaraan hij hem wilde onderwerpen, door Minie vrijdeld zou worden. De berichten toch die hem van haar toegezonden werden, waren van lieverlede steeds minder bevredigend. Eerst redelijk opgewekt, kenteekenden hare brieven allengs droefgeestigheid en ten laatste heimwee. Toen kwam de tijding van eene lichte ongesteldheid!

Daarna die van een lusteloosheid die door niets was te overwinnen en eindelijk, van een koorts die haar nog al had aangepakt.

‘Het gaat niet langer zoo!’ dacht Minie’s moeder; ‘er moet verandering komen! Laat gebeuren wat wil, het meisje moet terugkomen!’

In overeenstemming met hare inzichten, heeft ook van der Eyken een besluit genomen. De slechte geruchten betreffende Minie’s gezondheid zijn hem niet gespaard gebleven; zij hebben zijn hart met groote angst vervuld en hem tot het wagen van een eersten stap verleid. In een evenmin benijdenswaardiger toestand als den avond van zijn eerst bezoek, vinden we hem terug in de assistent-residentwoning. Bij zijn vraag naar den heer des huizes wordt hem echter ditmaal bericht, dat deze afwezig is.

Wat nu te doen? Van der Eyken’s eerbied dien hij meent verschuldigd te zijn aan zijn rang en stand, weerhouden hem om zooals hij in een ander geval ongetwijfeld zou hebben gedaan, van deze gelegenheid gebruik te maken en te trachten Minie’s moeder voor zijne belangen te winnen. In zijne aarzeling wat te doen loopt hij zenuwachtig de voor-galerij op en neer en juist als hij tot het besluit is gekomen om ten koste van wat ook, eenige berichten omtrent Minie in te winnen, verschijnt de lijfmeid van haar moeder.

‘Mijn meesteres vraagt u een oogenblik te mogen spreken!’ zoo wendt zij zich tot den jongen man in de taal van haar land.

Dit verzoek klinkt van der Eyken verrassend in de ooren en maakt een einde aan zijn tweestrijd. In overeenstemming met hetgeen hij meent te moeten doen en waartoe hij maar niet besluiten kan, heeft Minie’s moeder haar besluit genomen. Ze wil van der Eyken spreken. Bijgeloovig als zij van nature is, meent ze dat hij haar heden als het ware wordt toegezonden. In deze hachelijke periode, nu dagelijks de angst haar sterker komt bekruipeu, dat haar kind de harde proef harer wegzending niet zal kunnen doorstaan, wil, moet ze iets doen om haar te redden.

Toch weifelt ze nog. De redenen die van der Eyken hebben weerhouden Minie’s reine liefde aan te nemen, zijn blijven bestaan ... hij zou ook ditmaal weer kunnen terugtreden, neen, neen, ze zal hem laten gaan.

Zoodra echter als ze den jongen man hoort zeggen ‘dat hij zijn bezoek hoopt te hervatten’ zet ze alle gevoeligheid terzijde, zendt haar lijfmeid op hem af en vermeedert hierdoor diens hoop en vrees.

Wat haarzelve aangaat; met een gevoel van beslotenheid over hetgeen ze gaat ondernemen, staat ze weldra voor van der Eyken. Is het de gedachte aan hetgeen ze weet dat hij in haar meent te zien, de vrouw die onwettig de plaats inneemt die een ander toekomt, of die aan haar kind, die haar het hoofd zoo fier doet ophouden? Met rustigen blik, de slanke leden in bevalligen eenvoud omsloten door het inlandsch gewaad, ontvangt ze hem:

‘Mevrouw ...’ Aldus van der Eyken’s begroeting. De waardige persoonlijkheid waarop zijn oog staart, maakt het hem onmogelijk haar den titel van gehuwde vrouw te onthouden.

‘U ziet mij hier voor u als boeteling voor een zeer groot vergrijp!’ zoo spreekt hij haar toe in de taal van haar land.

Hij ziet dat Minie’s moeder begrijpt waarop hij doelt; ze laat hem het woord. ‘Uwe dochter,’ zoo vervolgt de jonge man in de grootste ontroering, ‘schonk mij nu twee jaren geleden haar liefde, doch!’ een gloeiend rood verft eensklaps zijn gelaat; ‘bedenkingen mijnerzijds weerhielden mij toen hare hooggeschatte genegenheid te aanvaarden!’

Een donkere tint op het gelaat der vrouw tot wie zijne woorden zijn gericht, wordt gekleurd door een warmen gloed: nochtans kruist haar blik dien van van der Eyken onbevreesd.

Die oogen ‘fluweelzacht van kleur’ doch minder diep, minder innig, herinneren hem aan die van Minie en het kost den jongen man moeite hun invloed te weerstaan. Kan hij die klaarblijkelijk fiere vrouw zeggen, dat zij het is die hem van haar kind heeft doen afzien? Háár doen blozen die Minie’s moeder is?

Hij neemt tot een beleefdheidsuitvlucht zijn toevlucht en gaat voort: ‘Mijne familie in Nederland hoopte wenschte ...’

Minie’s moeder bespaart hem verdere onwaarheden. ‘Ik weet de redenen die u van mijn arm kind hebben doen afzien!’ zegt ze, en gekwetst eergevoel en de liefde voor haar kind, doen haar een hoogen toon aannemen. ‘Ge kunt,’ zoo gaat zij voort ‘misschien gelijk hebben. De zeden van ons land zijn niet de uwen. Hier zou ieder het zich tot een eer rekenen mijn lief kind te bezitten, want,’ en de herinnering aan de trouw harer genegenheid jegens den man, die haar tot zich nam en de zorg aan zijn welzijn besteed, geven een eigenaardige trilling aan haar stem. ‘Al ben ik een vrouw uit de volksklasse, ik heb mij niets te verwijten. Den man in wiens huis ik twintig jaar geleden werd opgenomen, ben ik getrouwd geweest, tot zelfs in het geringste. De beschaving die hij mij van lieverlede heeft meegedeeld, scheidt mij af van mijn rasgenooten en ...’

Van der Eyken laat haar niet voortgaan. Hij voelt zich beschaamd, klein in eigen oogen, tegenover deze waarlijk edele persoonlijkheid. Als naar een schoone muziek heeft hij geluisterd en de zachte klanken waarmede ze hem toespreekt opgevangen. Zal hij den staf breken over haar, wier eenig vergrijp is, dat de band die haar aan Minie’s vader bindt, niet gewettigd, geëcht is?

‘O, ik bid u, ga niet verder,’ zegt hij ontroerd, ‘ge zijt Minie’s moeder, dit zegt alles. Ik en ik ben overtuigd ook zij, wij smeken u om uw hulp, uw tusschenkomst. De heer van Ellinkhuizen voelt zich niet zonder reden gekwetst door mijn laakbare handelwijze van twee jaren geleden, en heeft ten einde een verbintenis tusschen haar en mij te voorkomen, zijne dochter verwijderd.

‘Dit is zoo en ook goed!’ antwoordt Minie’s moeder, ‘wie zegt, wie verzekert ons, dat de redenen die u twee jaren geleden van mijn kind deden afzien, niet opnieuw een hinderpaal zullen worden?’

‘Mijn komen hier op heden. Had ik het geluk mogen smaken den heer van Ellinkhuizen tehuis te vinden dan zou ik hem om de hand zij-

ner dochter gevraagd hebben, misschien ten koste van een weigering zijnerzijds. Ik bid u dus, wees edelmoedig. Wreek u op edele wijze door ons uw hulp te schenken, vergeet niet dat het geluk van uw dochter er van afhangt.'

Van der Eyken heeft onder het spreken de hand van Minie's moeder gevat en al blijft deze onbewegelijk in de zijne liggen, toch komt het hem voor of er een geruststellende gloed tot hem uitgaat. Als hij haar aanziet schittert een traan in haar oog. 'Toewan Allah is goed voor mij geweest!' spreekt ze zacht en ontroerd. 'Hij heeft mij mijn kind weergegeven en zal verder helpen. Vertrouw slechts op hem!'

Van der Eyken voelt zich wonderbaar aangedaan bij die eenvoudige en toch zoo beteekenisvolle woorden. Als hij na eens uitnoodiging van Minie's moeder plaats naast haar neemt op den divan, stort hij dáár zijn gansche hart voor haar uit.

De luisterende valt hem geen enkele maal in de reden, want ze voelt zich onder het spel eener ongekende bekoring. Voor het eerst in haar rustig voorbijgaand leven kennis makende met de romantische zijde van het menschelijk bestaan, schitteren haar oogen van een ongeken- den gloed als ze den spreker volgt langs de kronkelende paden die zijne kennismaking met haar dochter hebben gekenmerkt. Ze gaat geheel op in diens met tact en gevoel gekozen woorden en als hij haar eindelijk den avond schetst van Dericks' wreede onthulling, vergeet ze, dat zij de oorzaak is geweest van het toenmaals geleden leed en roept uit:

'De wreedaard! Zijn straf zal niet uitblijven. Arm kind, arme Minie!'

Van der Eyken voegt zijn bede voor Minie's geluk bij de haren, en als na een verdere wederzijdsche bespreking zij de gelofte uitsprekt Minie's vader over te halen het meisje thuis te laten komen, is van der Eyken overtuigd in haar voor goed een bondgenoot te hebben gevonden.

VIJF EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Hij zal om haar bezit strijd voeren! Wij weten dat de heer van Ellinkhuizen meende zich aan die uitspraak te houden! Denkt hij er nu ook zoo over nu hij twee jongelieden uit de verte bij hun spel gade slaat? De eene is zijne Minie, de andere van der Eyken. Het is een maand na het voorafgaand en beiden staan gereed hun eerste worp te doen in het lawn-tennis spel.

Van der Eyken is minder matador daarin dan Minie. Toch heeft hij zich laten overhalen met haar een partij aan te gaan. Heeft hij misschien een voorgevoel dat de overwinning wellicht een andere zal voorafgaan?

Dit verklaart alsdan de ernst waarmede hij zijne taak verricht. Lawn-tennis is een lichaams oefening haast te warm in een tropisch gewest. Toch heeft het ook daar reeds het burgerrecht verkregen. Het fijne netwerk scheidt Minie af van haar partner; los en bevallig staat zij tegenover hem. Als de bal op het punt is haar vluggen handgreep te ontsnappen, dan weet een zwenking vol gratie hem nog in de goede richting te brengen. Wie zal overwinnaar blijven? De krachtige jonge man of het tengere maar vlugge, jonge meisje? Nu eens is het goed recht aan hare zijde, dan weder aan die van haar partner. Van lieverlede zijn er kijkers gekomen.

‘Uwe dochter is weer hersteld, zooals ik zie!’ zegt meesmuilend een dame tot den heer des huizes, terwijl zij Minie’s vlugge bewegingen gadeslaat.

‘Ja, het werd hoog tijd dat zij thuis kwam! Heimwee is een leelijke ziekte!’ zegt ernstig Minie’s vader, inwendig een dankgebed opzendend dat zijn lief kind er zoo goed is afgekomen. Ach! ach! Wat was zij veranderd toen hij haar weerzag. Hij huivert nog nu hij er om denkt.

‘Ik wist waarlijk niet dat onze nieuwe controleur zoo’n meester in het balspel was!’ zegt met een fijn lachje een ander; ‘hij weigert altijd om mee te spelen als het hem wordt gevraagd! Maar nu!’

‘Ha! daar verliest hij een zet!’

‘Die hij spoedig wel weer zal hebben ingehaald!’ repliceert een derde. ‘Hij speelt uitmuntend of uwe dochter Minie slecht van avond!’ Die dit laatste zeide had het aan het rechte eind. Het was of Minie haar ‘best’

deed om zich te laten vangen; of zij van der Eyken overwinnaar 'wilde' laten blijven! Moedwillig verzaakt zij nu en dan een zet, ofschoon zij doet of zij zich inspant om haar partij te winnen. Nu is zij hier, dan weer daar! Nog een paar zetten zullen het pleit beslechten. Een daverend hoerah verkondigt weldra dat dit het geval is. Met gloeiende wangen en schitterende oogen treden strijder en strijdster uit het perk. Aardig is het beider houding waar te nemen. Niet in het minst ter neergeslagen door haar nederlaag is het veeleer of Minie er een eer in stelt dat van der Eyken overwinnaar is. Zegt misschien een geheime stem haar, dat dit onbeteekenend balspel een beteekenisvol besluit zal hebben? Minie's moeder staat uit de verte het spel aan te zien en een traan verduistert haar blik, als ze het vroolijke meisje van heden, met de treurende die half stervende werd thuisgebracht, vergelijkt. Ach, welk een tooneel van droefheid en rouw was het, toen het arme kind uit den reiswagen werd gebeurd. Weggevaagd was op dat oogenblik al haar schoon; kwijnend, hulpeloos als een kind werd ze op den divan neergelegd, waar ze moedeloos in tranen uitbarstte. Haar met diepe schaduwen omkranste oogen spraken het leed uit, dat zij zwijgend had verduurd.

Nog ziet ze den ontstelden blik van den vader van het meisje. Hij sloot haar in de armen alsof hij haar reeds verloren waande en toen zij, de moeder, hem eenige uren daarna bad alles te doen om het kind te behouden, barstte de krachtige man zelf in tranen uit terwijl hij uitriep:

'God geve dat het niet reeds te laat is!'

Ofschoon hij haar van niets inlichtte, begreep ze toch dat hij 's anderen daags van der Eyken een bezoek had gebracht. De jonge man toch verscheen te haren huize op een ongewoon uur en in zeer zenuwachtigen toestand. Hij mocht Minie toen nog niet zien doch ontving de uitnodiging voor een avondbezoek twee dagen later en ofschoon Minie hem slechts enkele oogenblikken ontmoette, sliep ze dien nacht voor het eerst haar natuurlijken slaap. Van dien dag af kentekende dan ook haar herstel.

Af en toe werd nu van der Eyken tot den huiselijken kring toegelaten en ofschoon de vader het zag dat hij zich bijna uitsluitend om Minie bewoog, stelde hij hem hierin geen perken. Toch werd nog geen enkel woord over het groote vraagstuk gewisseld; de heer van Ellinkhuizen bleef hierin zijn uitspraak, 'het van der Eyken niet al te gemakkelijk te maken' getrouw.

Wat Minie aangaat, zij liet zich koesteren als elke herstellende; haar uiterlijk droeg al spoedig de sporen eener terugkeerende gezondheid.

't Is heden juist een maand na haar hopelooze thuiskomst en haar gloeiende wangen leggen het getuigenis af welk eene verandering er met haar heeft plaats gehad.

Na het eindigen van haar wedstrijd heeft van der Eyken zich een oogenblik verwijderd naar achteren, waar hij weet haar moeder te zullen aantreffen.

'Waag wat ge kunt. Tracht uw voordeel te doen met de meer toegankelijke houding van uw chef!' roept ze hem reeds van verre toe.

't Is voor de eerste keer dat de jonge man is uitgenoodigd den avondmaaltijd mede te gebruiken en:

'Heb ik die uitnodiging aan u te danken?' vraagt zijn dankbare blik.

De moeder slaat de oogen neer. 't Heeft veel ingehad eer Minie's vader was over te halen den eersten stap te doen, en toch begreep ook hij dat dit nodig was van zijne zijde.

Heden avond is elk spoor van ziekte verdwenen op het gelaat zijner dochter, en de onderzoekende blik dien hij aan den maaltijd op haar slaat, doet de moeder gissen, dat haar raadgevingen doel hebben getroffen.

'Eindelijk dan toch zal haar arm kind aan de behoefte van haar hart mogen voldoen!' denkt ze, als ze de beide heeren naar de voorgalerij ziet gaan, waar hun de koffie zal worden voorgezet en zij vrij zijn om met elkander te spreken.

Van der Eyken's uiterlijk draagt het teeken van pijnlijke onzekerheid. Of het aanzoek dat hij voornemens is te doen, zal worden aangenomen, hij weet het niet!

Lang wachten kan hij niet met zijn overvol hart te ontlasten.

Zijn strijd aan boord, zijne latere Tantalus-kwelling bij de wederontmoeting met Minie, het hopeloos gevoel bij haar wegzending, dit alles schildert hij in levendige kleuren, om te eindigen met de smeebede: 'Ontzeg mij niet langer uw hulp. Vergun mij met Minie te spreken!'

Nu het eenmaal zoover is, breekt voor den vader nog een harde strijd aan. De gedachten echter dat hij het aan van der Eyken moet dank weten dat de rozen opnieuw bloeien op de wangen zijner dochter, dat voor het eerst sedert hij haar in zijn huis heeft, blijde levenslust zetelt op haar gelaat, doet hem alles vergeten.

Zijn blik rust vriendelijk op den jongen man. Neen, hij mag niet langer diens strijd verzwaren; nu hij zekerheid heeft niet alleen dat hij Minie mint, doch bovenal, dat hij haar bezit waard is.

'Maak haar gelukkig. Zij heeft getoond dat ze u boven allen liefheeft!' spreekt hij vol ernst en als van der Eyken terugwandelt naar zijn woning dan schijnt hem de wereld veranderd.

's Anderen daags wacht den gelukkigen jongen man de grootste vreugde. Niet uit de handen des vaders doch uit die van de moeder ontvangt hij zijn bruid. De moederliefde vereffent op dat oogeblik rang en stand en van der Eyken sluit voor immer een verbond met haar.

Kort hierna is het weder feest ter eere van Minie doch dan vraagt ze niet als twee jaren geleden of ze wel gelukkig is, haar kind.

Al denkt ze niet hoovaardig genoeg over zich zelve om zich de eer daarvan toe te kennen, ze weet dat haar tusshenkomst van nut is geweest en dat haar kind door haar toedoen een gelukkige toekomst tegemoet gaat.

EINDE.

In *Het mooiste meisje aan boord* worstelt een jonge Indo-Europese vrouw met haar afkomst. Minie van Ellinkhuizen is de dochter van een ambtenaar van goeden huize en zijn Javaanse njai. Als Minie vijf jaar oud is, wordt zij voor een Europese opvoeding naar haar grootmoeder in Nederland gestuurd. Deze maakt van het Indische kind een Europese dame. Zij zegt dat Minie geen moeder meer heeft en probeert de gemengde afkomst van haar kleindochter uit te wissen. Als Minie zeventien is, sterft haar grootmoeder. Op de boot naar Nederlands-Indië komt Minie erachter dat haar moeder nog leeft en dat zij een Javaanse njai is. Deze inheemse vrouw groeit uit tot de heldin van het verhaal.

Het mooiste meisje aan boord van Henriëtte Wilhelmina Beijerinck is een Indische roman uit 1894. Van de oorspronkelijke editie bestaat nog slechts één exemplaar ter wereld. De heruitgave is door Coen van 't Veer van een inleiding voorzien. Hierin wordt in een uitgebreide biografische schets over het leven van de schrijfster verhaald. Daarnaast wordt de ontstaansgeschiedenis van *Het mooiste meisje aan boord* uit de doeken gedaan en de bijzondere geschiedenis van de familie Beijerinck in Indië geschetst.

‘Een opmerkelijke roman met een uniek perspectief op de njai, waarmee de schrijfster niet alleen de vooroordelen van de personages in haar boek, maar ook die van haar lezers bestrijdt.’

REGGIE BAAY, AUTEUR VAN *DE NJAI* (2008) EN *PORTRET VAN EEN OERMOEDER* (2010)

‘*Het mooiste meisje aan boord* is een fascinerend verhaal om te lezen. Het is een confrontatie met de hardheid van de koloniale samenleving, maar met een njai in een hoofdrol, wat uitzonderlijk is. Een mooie keuze van Coen van 't Veer om de tekst in oorspronkelijke vorm te herdrukken. Je wordt daardoor als lezer nog meer meegezogen in de geschiedenis, die Van 't Veer – gepassioneerd als altijd – prachtig van context voorziet.’

VIVIAN BOON, HOOFDREDACTEUR VAN *MOESSON*

‘Dit boek laat mooi zien hoe diep het koloniale denken was ingeslepen, zelfs bij een schrijfster die het tegenovergestelde beoogde. Maar laten we niet vergeten dat H.W. Beijerinck een pionier was in haar tijd en met *Het mooiste meisje aan boord* haar nek uitstak!’

DIDO MICHELSEN, AUTEUR VAN *LICHTER DAN IK* (2019) EN *ENGEL EN KINNARI* (2022)

9 789464 550733